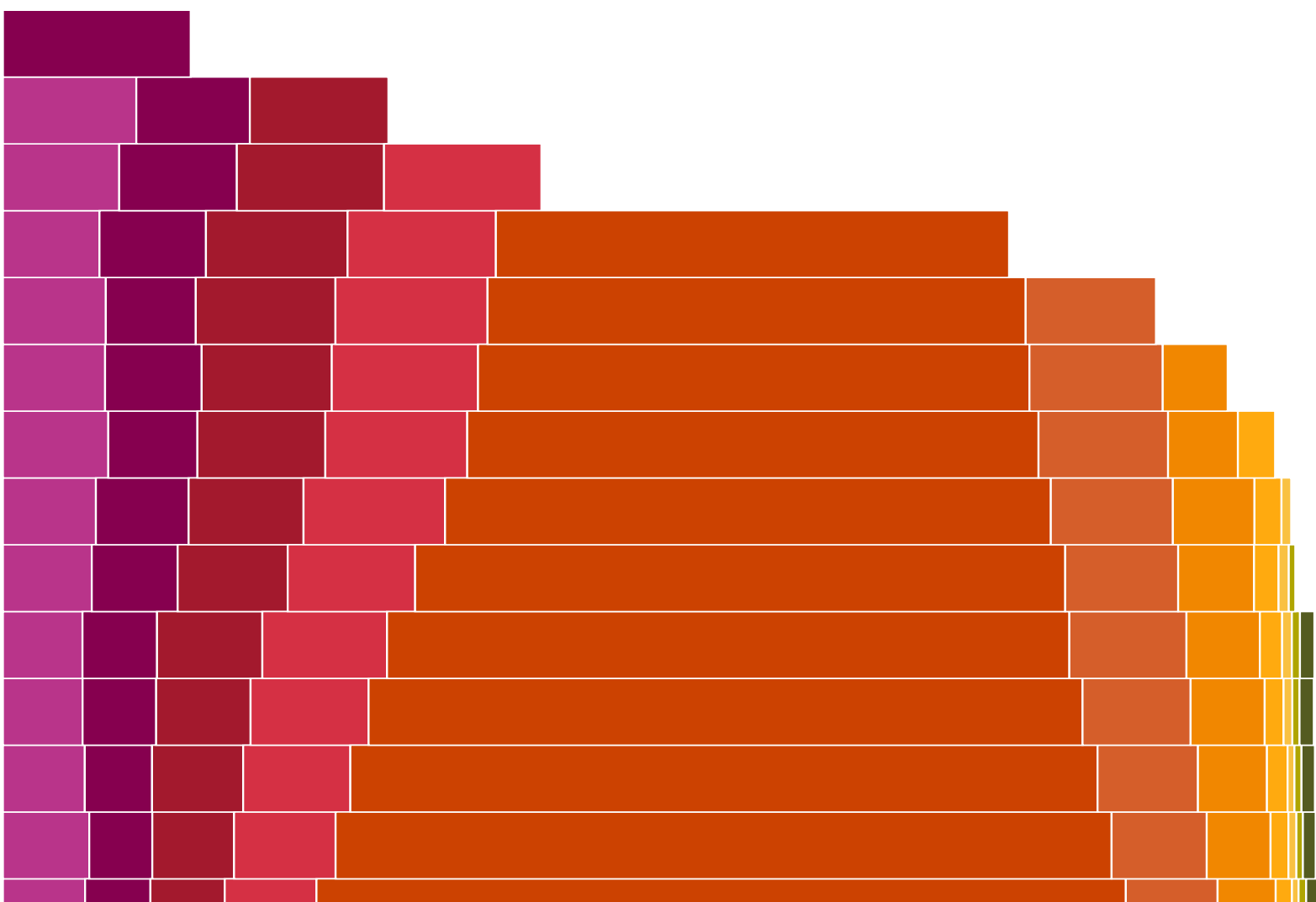

ORANGE RAPPORT 2021

Pensionssystemets årsredovisning

PENSIONS
MYNDIGHETEN

Orange rapport 2021

Vad är Orange rapport?

Orange rapport 2021 beskriver den *allmänna* inkomstgrundade pensionens finansiella ställning vid utgången av 2021, utvecklingen under 2021 samt tre scenarier för framtiden. För att sätta det allmänna inkomstgrundade systemet i sitt sammanhang relateras det nedan till information om tjänstepensioner och privata pensioner. För dessa försäkringar finns det dock än så länge endast uppgifter till och med 2020. Med privat pension avses enbart uppgifter om avdragsgillt pensionssparande.

Totalt beräknas de årliga inbetalningarna till allmän pension, tjänstepension och privat pension uppgå till 570 miljarder kronor, varav den allmänna pensionens 341 miljarder kronor utgör 60 procent. Lönesumman i Sverige uppgick till ungefär 1 960 miljarder kronor 2020, inklusive egenföretagarnas förvärvsinkomster. Det innebär att vi i Sverige avsatte ett belopp som motsvarar 29 procent av våra löner till olika pensioner.

Det fonderade kapitalet i den allmänna pensionen uppgick till 3 386 miljarder kronor den 31 december 2020. Det motsvarar ungefär 46 procent av det totala fonderade pensionskapitalet i Sverige vid samma tidpunkt. Pensionsmyndigheten betalade ut 340 miljarder kronor i inkomst- och premiepension under 2020. Det motsvarar 67 procent av det totalt utbetalade pensionsbeloppet samma år.

Orange rapport handlar alltså om betydligt mer än hälften av Sveriges pensionsverksamhet avseende in- och utbetalningar. Att det rör sig om en lägre andel vad gäller fonderat kapital beror på att inkomstpensionen är ett fördelningssystem med buffertfond, och inte ett fullt fonderat pensionssystem.

Utöver inkomst- och premiepensionen betalade Pensionsmyndigheten under 2020 ut garantipension med 14 miljarder kronor. Andra pensionsrelaterade förmåner som myndigheten betalade ut under året till äldre personer är inkomstgrundad änkepension med 9 miljarder kronor, bostadstillägg med 10 miljarder kronor och äldre försörjningsstöd med 1 miljard kronor. Dessa fyra förmåner finansieras från statens budget och ingår inte i redovisningen i Orange rapport.

Innehåll

1. Pensionssystemets resultat i korthet	5
2. Resultat- och balansräkning	10
3. Redovisningsprinciper	15
4. Så fungerar den allmänna pensionen	21
5. Administrations- och kapitalförvaltningskostnader	47
6. Pensionssystemets värdeförändringar	57
7. Pensionssystemets framtid i tre scenarier	65
8. Noter och kommentarer	84
A. Bilaga Beräkningsfaktorer	109
B. Bilaga Matematisk beskrivning av balanstalet	123
C. Bilaga Ordlista	128

Ett pensionssystem som är finansiellt starkare än någonsin

Även 2021 har pensioner varit i fokus för den politiska debatten. Vanligen är det pensionernas otillräcklighet och olika förslag om hur de kan höjas som lyfts. En av Pensionsmyndighetens uppgifter är att se till att det finns fakta att resonera utifrån. Orange rapport visar och förklarar inkomst- och premiepensionssystemens finansiella ställning och är därmed en viktig del av det arbetet.

Årets Orange rapport, eller pensionssystemets årsredovisning, visar att pensionssystemet har mycket god täckning för pensionsåtagandena. Inkomstpensionssystemets finansiella ställning har stärkts betydligt och har nu ett överskott på 1 200 miljarder kronor. Det är en ökning med 395 miljarder kronor jämfört med förra årsskiftet. Sammanlagt beräknas tillgångarna vara 12 procent

större än pensionsskulden. Den viktigaste orsaken är att AP-fonderna har haft en mycket god avkastning. Enligt scenarierna i Orange rapport kommer den finansiella ställningen fortsätta att stärkas under kommande år.

Rapporten visar också att premiepensionskapitalet fortsätter att växa. I slutet av 2021 översteg det förvaltade kapitalet inom premiepensionen 2 000 miljarder kronor för första gången, ungefär lika stora tillgångar som inkomstpensionens Första till Fjärde och Sjätte AP-fonder. Premiepensionen utgör nu cirka 16 procent av det totala pensionsåtagandet, pensionsskulden, inom det inkomstgrundade allmänna pensionssystemet (inkomst- och premiepensionssystemen). När premiepensionen är fullt infasad om drygt 50 år kommer denna andel att vara 24 procent i det optimistiska scenariot och 15 procent i det pessimistiska enligt framskrivningarna i denna rapport.

Under året enades riksdagens pensionsgrupp om att förvaltningen av premiepensionens fondtorg ska reformeras. Ett nytt upphandlat fondtorg ska införas som förväntas leda till en genomsnittligt högre värdeutveckling för premiepensionsspararna vilket på sikt kommer att stärka premiepensionssystemet ytterligare. En ny nämndmyndighet ska inrättas, med namnet Fondtorgsnämnden, som ska upphandla och förvalta premiepensionens fonder.

År 2021 präglades fortsatt av pandemin men effekten på våra framtida pensioner ser inte ut att bli negativ, vilket befarades i början av pandemin. Sveriges ekonomi och finansmarknaderna återhämtade sig snabbt efter de inledande fallen. Arbetslösheten minskade och sysselsättningen ökade i Sverige under 2021 jämfört med år 2020. Världens börser steg också kraftigt och 2021 blev det bästa börsåret sedan 2009. Allt detta ger positiva effekter för pensionssystemet och det finns därför goda skäl att också se positivt på framtiden i fråga om det allmänna pensionssystemets finanser.

I skrivande stund har ett krig utbrutit i Europa, Ryssland har invaderat Ukraina. Hur kriget kommer att utveckla sig och hur det kommer att påverka Sverige och våra framtida pensioner är ännu oklart, men det är något vi uppmärksamtar och följer.

Daniel Barr
Generaldirektör Pensionsmyndigheten

Information om Orange rapport

Mer information om pensionssystemet finns på Pensionsmyndighetens webbplats www.pensionsmyndigheten.se

För information om AP-fonderna – se respektive fonds webbplats www.ap1.se, www.ap2.se, www.ap3.se, www.ap4.se, www.ap6.se samt www.ap7.se (premiepension)

Vi på Pensionsmyndigheten tackar de läsare som med sina frågor och synpunkter bidragit till att förbättra Orange rapport.

Utgivare: Pensionsmyndigheten
Redaktör: Ole Settergren
Projektledare: Inger Johannisson
IT-arkitekt och utvecklare: Markus Andersson
Teknisk projektledare: Robin Fondberg och Linnea Lantz

Databearbetningar och analyser: Karl Birkholz, Anders Carlsson, Dan Frankkila, Stefan Granbom, Erik Granseth, Leo Gumpert, Mikael Högberg, Inger Johannisson, Jesper Lorentz, Linnea Wikmark Kreuger, Lotta-Karin Nyström och Linda Wiese

Medverkat har även: Atosa Anvarizadeh, Anette Broberg, Stefan Oscarson och Monica Zettervall

Grafisk produktion: Markus Andersson och Linnea Lantz

Fotograf: Daniel Roos

Omslag: Hanna Linnér, Robin Fondberg och Anna Sköld

Figuren på omslaget visar andel i varje årskull som påbörjat uttag av allmän pension vid en viss ålder. Det ljuslila fältet längst till vänster visar de som påbörjat uttag vid 61 år och sedan adderas ett år per färg åt höger i figuren. Det stora orange fältet i mitten är de som tog ut pension vid 65 år. Varje rad motsvarar en årskull och den årskull som är högst upp är personer födda 1959 och sedan fortsätter det i fallande ordning nedåt. Just årskullen 1959 har inget ljuslila fält och det beror på pensionsåldershöjningen, detta var den första årskull som inte kunde ta ut pension vid 61 år. I bilden går också att se att 65 år som pensionsålder för varje årskull blir mindre och mindre vanligt och att det är både fler som påbörjar uttag innan 65 år och fler som påbörjar uttag efter 65 år. Siffrorna som visas i bilden kan ses i [tabell 4.2](#).

Pensionsmyndigheten
Box 38190
100 64 Stockholm
Telefon: 0771-771 771
E-post: registrator@pensionsmyndigheten.se

1. Pensionssystemets resultat i korthet

Inkomstpensionens resultat 2021 är 395 miljarder kronor och balanstalet blev 1,1202, det vill säga tillgångarna översteg skulderna med 12,02 procent eller 1 201 miljarder kronor.

Värdet av pensionsspararnas och pensionärernas premiepensionstillgångar uppgick den 31 december 2021 till 2 066 miljarder kronor, i den tillfälliga förvaltningen var värdet 43 miljarder kronor. Värdeutvecklingen för fondförsäkring var i genomsnitt 29,1 procent 2021.

Den allmänna inkomstgrundade pensionens två delar

Det allmänna inkomstgrundade pensionssystemet består av inkomst- och premiepension. Inkomst- och premiepensionen är avgiftsbestämda och finansiellt stabila. Stabila på så sätt att skulder och tillgångar årligen förändras lika mycket, det vill säga varje års resultat är mer eller mindre noll. Detta gäller i princip helt för premiepensionen, medan inkomstpensionen tillåter årliga skillnader mellan skuldernas och tillgångarnas utveckling. Dock med den begränsningen att ackumulerade underskott inte tillåts kvarstå i systemet. Med inkomstpensionen avses i denna rapport även tilläggspensionen, som är ett förmånsbaserat system.

Inkomstpension

Inkomstpensionssystemet är ett fördelningssystem och inbetalda pensionsavgifter används för att betala samma års pensioner. De över- eller underskott som uppstår när pensionsavgifterna är större eller mindre än pensionsutbetalningarna hanteras av första–fjärde AP-fonden, som tillsammans med sjätte AP-fonden utgör buffertfonden.

Tillgångarna i systemet är värdet av framtida pensionsavgifter, kallad avgiftstillgången, och buffertfonden. Avgiftstillgången beräknas genom att avgiftsinkomsten multipliceras med den tid som en krona i genomsnitt förväntas ligga i pensionssystemet, omsättningstiden.

Pensionsskulden består dels av en skuld till förvärvsaktiva och dels av en skuld till pensionerade. Skulden till aktiva är, till största del, summan av samtligas pensionsbehållning vilket motsvaras av slutraden i kontobeskedet i orange kuvert för samtliga. Pensionsskulden till de pensionerade är summan av de pensioner som förväntas betalas ut till dagens pensionärer under återstoden av deras liv. Skulden förändras i huvudsak med den årliga indexeringen av pensionskontonas saldon och pensionerna. Indexeringen bestäms vanligen av förändringen av genomsnittsinkomsten i Sverige. Om balanseringen är aktiverad påverkar balanstalet indexeringen.

Inkomstpensionssystemets resultat påverkas av ett stort antal samhällsekonomiska och demografiska faktorer. Kortsiktigt är sysselsättningens utveckling den viktigaste faktorn, men aktie- och obligationsmarknadernas påverkan på buffertfonden har också betydelse, framför allt vid stora förändringar. På lång sikt är demografiska faktorer viktigast.

Årets resultat 2021 uppgick till nästan 395 miljarder kronor. Tillsammans med ett kapitalöverskott på 806 miljarder kronor från 2020 ger resultatet ett kapitalöverskott om 1 201 miljarder kronor vid utgången av 2021. Årets resultat beror definitionsmässigt på att tillgångarna ökade mer än skulderna. Tillgångarna överstiger skulderna med drygt 12 procent. Systemets balanstal för inkomst- och beräkningsåret 2021 beräknas till 1,1202. Eftersom systemet inte befinner sig i en balanseringsperiod kommer därmed balanstalet inte att påverka indexeringen av utbetalda pensioner eller pensionsbehållningar för år 2023 (balanseringsåret).

Tabell 1.1 Inkomstpensionssystemets tillgångar och skulder, inkomståren 2016–2021

miljarder kronor

	Beräkningsår					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Balanseringsår	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Buffertfonden	1 321	1 412	1 383	1 596	1 696	2 004
Avgiftstillgång	7 737	7 984	8 244	8 616	8 893	9 188
Tillgångar	9 058	9 396	9 627	10 213	10 589	11 192
Pensionsskuld	8 714	9 080	9 165	9 454	9 783	9 991
Över-/Underskott	344	315	463	758	806	1 201
Balanstal	1,0395	1,0347	1,0505	1,0802	1,0824	1,1202
Dämpat balanstal	1,0132	1,0116	1,0168	1,0267	1,0275	1,0401

Tillgångarna 2021 ökade med 603 miljarder kronor (5,7 procent).

Avgiftstillgången ökade med 295 miljarder kronor (3,3 procent). Värdet av förändringen av omsättningstiden var 87 miljarder kronor och värdet av förändringen av avgiftsinkomsten blev 208 miljarder kronor. Avkastningen på fonderat kapital hos buffertfonden var 339 miljarder kronor (20,0 procent).

År 2021 blev som 2020 ett år när pensionsutbetalningarna, fondernas utgifter och administrationskostnaderna, översteg inbetalda pensionsavgifter till inkomstpensionssystemet. Skillnaden, primärt finansiellt sparande¹, gav ett negativt bidrag på 31 miljarder kronor.

Pensionsskulden 2021 ökade under året med 208 miljarder kronor (2,1 procent). Skuldomräkningen, indexeringen, ökade skulden med 209 miljarder kronor. Skulden till pensionerade påverkas också av medellivslängdens förändring. Jämfört med 2020 har en 65-åringens genomsnittliga förväntade utbetalningstid (den ekonomiska medellivslängden) ökat från 16,81 till 16,90 år eller med drygt 31 dagar. Den ökade förväntade utbetalningstiden medförde i sig att skulden ökade med 27 miljarder kronor.

Skulden ökar med nya inbetalningar eftersom dessa ger upphov till framtida pensioner. På motsvarande sätt minskar skulden med pensionsutbetalningar, detta kan ses som en amortering. Skulden ökar vid tilldelning av arvsvinst men minskar med det uppkomna arvsvinstbeloppet.

Administrationskostnaden minskar behållningen hos de försäkrade och därmed skulden. Nettobeloppet av ovanstående gav en skuldminskning med 28 miljarder kronor.

Premiepension

Premiepensionssystemet är ett fonderat system där pensionsspararna och pensionärerna själva kan välja hur premiepensionspengarna ska placeras. Därmed kommer utvecklingen av sparkapitalet och pensionerna variera beroende på hur de valda fonderna utvecklats. Pensionen betalas ut genom att det ackumulerade kapitalet säljs av. Tillgångarna utgörs av pensionsspararnas och pensionärernas placeringar i fonder. Pensionsskulden till aktiva och pensionerade för fondförsäkring är i huvudsak knuten till fondandelar. Förändringar i fondandelarnas värden påverkar pensionsspararnas och pensionärernas tillgångar direkt och lika mycket i systemet. Pensionsskulden för den traditionella försäkringen är värdet av återstående garanterade utbetalningar. Värdet beräknas med antaganden om framtida avkastning, livslängder och driftskostnader. I premiepensionssystemet har i princip all in- och utbetalning till och från systemet och all värdeförändring samma påverkan på systemets tillgångar och skulder. Systemets positiva resultat tillhör pensionsspararna och pensionärerna och läggs i konsolideringsfond i eget kapital. Medel i den traditionella försäkringens konsolideringsfond utbetalas som återbäring i samband med pensionsutbetalningarna. Medel i konsolideringsfonden, fondförsäkring, avräknas mot nästkommande års avgiftsuttag för driftskostnader.

Värdet av pensionsspararnas och pensionärernas premiepensionstillgångar uppgick den 31 december 2021 till 2 066 miljarder kronor, i den tillfälliga förvaltningen var värdet 43 miljarder kronor. Värdeutvecklingen för fondförsäkring var i genomsnitt 29,1 procent 2021.

Årets resultat 2021 uppgick till 8 845 miljoner kronor. Resultatet för hela försäkringsrörelsen förbättrades med 6 016 miljoner kronor. Resultatförbättringen förklaras huvudsakligen av en ökad premieinkomst, en minskad livförsäkringsavsättning och en ökad kapitalavkastning inom den traditionella försäkringsrörelsen. Utbetalda försäkringsersättningar har ökat med 252 miljoner kronor och uppgick till 1 934 (1 682) miljoner kronor.

Driftskostnaden uppgår till 481,6 (535,9) miljoner kronor och har därmed minskat med 54,3 miljoner kronor. De minskade kostnaderna förklaras främst av en återvinning av tidigare nedsatta rättegångskostnader om 27,7 miljoner kronor, minskade köpta tjänster och personalkostnader.

Tabell 1.2 Premiepensionssystemets tillgångar och skulder, 2016–2021

miljoner kronor

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Tillgångar						
Fondförsäkring	962 304	1 113 510	1 105 809	1 461 732	1 583 021	2 066 398
Traditionell försäkring	26 029	30 745	35 240	46 431	53 380	63 716
Tillfällig förvaltning	36 034	37 478	39 120	40 886	41 568	43 346
Summa Försäkrings-tillgångar	1 024 367	1 181 733	1 180 169	1 549 049	1 677 969	2 173 460
Övriga tillgångar	5 614	5 550	8 969	7 348	11 093	10 101
Summa tillgångar	1 029 981	1 187 283	1 189 138	1 556 397	1 689 062	2 183 561
Skulder						
Pensionsskuld	1 015 464	1 170 466	1 168 516	1 532 161	1 659 599	2 147 423
Övriga skulder	5 994	5 579	8 906	7 474	10 859	9 915
Summa skulder	1 021 458	1 176 045	1 177 422	1 539 635	1 670 458	2 157 338
Utgående Resultat	8 523	11 238	11 715	16 762	18 604	26 223

Tillgångarna 2021 har under året ökat med 494 miljarder kronor.

Förändringen av försäkringstillgångar avser i princip nyintjänade pensionsrätter, positiv värdeförändring, tilldelade förvaltningsavgifter och utbetalningar av pensioner som nämnts ovan.

Skulderna 2021 ökade med 487 miljarder kronor. Förändringen av pensionsskulden avser i princip samma nyintjänade pensionsrätter, positiv värdeförändring, tilldelade förvaltningsavgifter och utbetalning av pensioner som nämnts ovan.

Fotnoter

1. Primärt eftersom avkastningen på fonderade kapital saknas till det finansiella sparandet. Det primära sparandet avser i princip skillnaden mellan in- och utbetalningar till inkomstpensionssystemet.

2. Resultat- och balansräkning

Inkomstpension, resultat- och balansräkning

Tabell 2.1 Resultaträkning

miljoner kronor

	Not	2020	2021	Förändring
Förändring av fondtillgångar				
Pensionsavgifter	1	295 499	302 378	6 879
Pensionsutbetalningar	2	-326 266	-331 545	-5 279
Avkastning på fonderat kapital ^a	3	132 722	338 801	206 079
Administrationskostnader	4	-1 856	-1 998	-142
Summa Förändring av fondtillgångar		100 099	307 636	207 537
Förändring av avgiftstillgång				
Värdet av förändring i avgiftsinkomst	5	182 990	208 022	25 032
Värdet av förändring i omsättningstid	6	93 798	86 835	-6 963
Summa Förändring av avgiftstillgång		276 788	294 857	18 069
Förändring av pensionsskuld^b				
Nya pensionsrätter	7	-304 394	-302 874	1 520
Pensionsutbetalningar	2	326 257	331 542	5 285
Indexering	8	-339 735	-208 704	131 031
Värdet av förändringen i livslängd	9	-10 503	-27 172	-16 669
Uppkomna arvsvinster	10	12 135	13 654	1 519
Fördelade arvsvinster	10	-14 598	-16 256	-1 658
Avdrag för administrationskostnader	11	1 818	2 067	249
Summa Förändring av pensionsskuld		-329 020	-207 743	121 277
Årets resultat		47 867	394 750	346 883

a. I Pensionsmyndighetens årsredovisning för 2020 var den preliminära avkastningen 132 721 miljoner kronor.

b. Negativ post (-) innebär att pensionsskulden ökar och positiv post innebär att pensionsskulden minskar med angivet belopp.

Tabell 2.2 Balansräkning

miljoner kronor

	Not	2020	2021	Förändring
Tillgångar				
Fondtillgångar ^a	12	1 696 441	2 004 077	307 636
Avgiftstillgångar	13	8 893 004	9 187 861	294 857
Summa Tillgångar		10 589 445	11 191 938	602 493
Skulder och resultat				
Utgående balanserat resultat				
Ingående balanserat resultat		758 330	806 197	47 867
Årets resultat		47 867	394 750	346 883
Summa Utgående balanserat resultat		806 197	1 200 947	394 750
Pensionsskuld	14	9 783 248	9 990 991	207 743
Summa Skulder och resultat		10 589 445	11 191 938	602 493

a. I Pensionsmyndighetens årsredovisning för 2020 var det preliminära värdet för fondtillgångar 1 696 440 miljoner kronor.

Premiepension, resultat- och balansräkning

Tabell 2.3 Resultaträkning

miljoner kronor

	Not	2020	2021	Förändring
Förändring av fondtillgångar				
Pensionsavgifter ^a	1	44 509	47 047	2 538
Pensionsutbetalningar	15	-14 028	-16 610	-2 582
Avkastning på fonderat kapital	16	101 787	475 325	373 538
Administrationskostnader	17	-444	-420	24
Summa Förändring av fondtillgångar		133 042	505 342	372 300
Förändring av pensionsskuld^b				
Nya pensionsrätter ^c	18	-44 509	-47 047	-2 538
Pensionsutbetalningar	15	14 028	16 610	2 582
Värdeförändring	16	-99 022	-466 639	-367 617
Uppkomna arvsvinster	19	4 135	4 961	826
Fördelade arvsvinster	19	-4 135	-4 961	-826
Avdrag för administrationskostnader	20	508	579	71
Summa Förändring av pensionsskuld		-130 213	-496 497	-366 284
Årets resultat		2 829	8 845	6 016

a. Värdet för 2020 är korrigerat sedan föregående årsredovisning.

b. Negativ post (-) innebär att pensionsskulden ökar och positiv post innebär att pensionsskulden minskar med angivet belopp.

c. Värdet för 2020 är korrigerat sedan föregående årsredovisning.

Tabell 2.4 Balansräkning

miljoner kronor

	Not	2020	2021	Förändring
Tillgångar				
Försäkringstillgångar				
Fondförsäkring	21	1 583 021	2 066 398	483 377
Traditionell försäkring	21	53 380	63 716	10 336
Tillfällig förvaltning	21	41 568	43 346	1 778
Summa Försäkringstillgångar		1 677 969	2 173 460	495 491
Övriga tillgångar	22	11 093	10 101	-992
Summa Tillgångar		1 689 062	2 183 561	494 499
Skulder och resultat				
Utgående balanserat resultat				
Ingående balanserat resultat ^a		15 775	17 378	1 603
Årets resultat		2 829	8 845	6 016
Summa Utgående balanserat resultat	23	18 604	26 223	7 619
Skulder				
Pensionsskuld	24	1 659 599	2 147 423	487 824
Övriga skulder	25	10 859	9 915	-944
Summa Skulder		1 670 458	2 157 338	486 880
Summa Skulder och resultat		1 689 062	2 183 561	494 499

a. Ingående balanserat resultat skiljer sig mot utgående balanserat resultat föregående år, se [not 23](#).

Inkomst- och premiepension, resultat- och balansräkning

Tabell 2.5 Resultaträkning

miljoner kronor

	2020	2021	Förändring
Förändring av fondtillgångar			
Pensionsavgifter ^a	340 008	349 425	9 417
Pensionsutbetalningar	-340 294	-348 155	-7 861
Avkastning på fonderat kapital	234 509	814 126	579 617
Administrationskostnader	-2 300	-2 418	-118
Summa Förändring av fondtillgångar	231 923	812 978	581 055
Förändring av avgiftstillgång			
Värdet av förändring i avgiftsinkomst	182 990	208 022	25 032
Värdet av förändring i omsättningstid	93 798	86 835	-6 963
Summa Förändring av avgiftstillgång	276 788	294 857	18 069
Förändring av pensionsskuld^b			
Nya pensionsrätter ^c	-348 903	-349 921	-1 018
Pensionsutbetalningar	340 285	348 152	7 867
Indexering/värdeförändring	-438 757	-675 343	-236 586
Värdet av förändringen i livslängd	-10 503	-27 172	-16 669
Uppkomna arvsvinster	16 270	18 615	2 345
Fördelade arvsvinster	-18 733	-21 217	-2 484
Avdrag för administrationskostnader	2 326	2 646	320
Summa Förändring av pensionsskuld	-458 015	-704 240	-246 225
Årets resultat	50 696	403 595	352 899

a. Värdet för 2020 är korrigerat sedan föregående årsredovisning, se [not 18](#).

b. Negativ post (-) innebär att pensionsskulden ökar och positiv post innebär att pensionsskulden minskar med angivet belopp.

c. Värdet för 2020 är korrigerat sedan föregående årsredovisning, se [not 18](#).

Tabell 2.6 Balansräkning

miljoner kronor

	2020	2021	Förändring
Tillgångar			
Fondtillgångar	1 696 441	2 004 077	307 636
Försäkringstillgångar	1 677 969	2 173 460	495 491
Övriga tillgångar	11 093	10 101	-992
Avgiftstillgångar	8 893 004	9 187 861	294 857
Summa Tillgångar	12 278 507	13 375 499	1 096 992
Skulder och resultat			
Utgående balanserat resultat			
Ingående balanserat resultat ^a	774 105	823 575	49 470
Årets resultat	50 696	403 595	352 899
Summa Utgående balanserat resultat	824 801	1 227 170	402 369
Skulder			
Pensionsskuld	11 442 847	12 138 414	695 567
Övriga skulder	10 859	9 915	-944
Summa Skulder	11 453 706	12 148 329	694 623
Summa Skulder och resultat	12 278 507	13 375 499	1 096 992

a. Ingående balanserat resultat skiljer sig mot utgående balanserat resultat föregående år, se [not 23](#).

3. Redovisningsprinciper

Uppgifter avseende inkomstpensionens finansiella ställning har tidigare presenterats i Pensionsmyndighetens årsredovisning. Även uppgifter rörande premiepensionen har tidigare presenterats i Pensionsmyndighetens årsredovisning. Revisionen av uppgifterna i balans- och resultaträkningen görs i samband med fastställandet av Pensionsmyndighetens årsredovisning. Pensionssystemets årsredovisning – Orange rapport – innehåller vad gäller resultat- och balansräkningarna och noterna i allt väsentligt samma information som publicerats i Pensionsmyndighetens årsredovisning. Vissa omarbetningar och förenklingar har dock gjorts här av premiepensionens uppgifter för att underlätta jämförbarheten mellan de båda systemen.

Bestämmelser och riktlinjer

Pensionssystemets årsredovisning har upprättats i enlighet med 55 kap. 4 § socialförsäkringsbalken (SFB 2010:110) och förordning (2002:135) om årlig redovisning av det inkomstgrundade ålderspensionssystemets finansiella ställning och utveckling.

Det inkomstgrundade ålderspensionssystemet omfattar förmånerna inkomst-, tilläggs- och premiepension.¹

Inkomst- och tilläggspension är exempel på förmåner inom ett fördelningssystem. I fördelningssystem fonderas inte avgifterna utan dessa används i princip direkt för att finansiera pensionsutbetalningar. AP-fonderna är buffertfonder som hanterar skillnader mellan avgiftsinbetalningar och pensionsutbetalningar. Liksom på andra ställen i redovisningen används här benämningen inkomstpension för hela fördelningssystemet, det vill säga benämningen avser ofta också tilläggspension. Av 58 kap. 14 § SFB framgår att de redovisade tillgångarna i fördelningssystemet utgörs av avgiftstillgången och värdet av tillgångarna hos Första–Fjärde och Sjätte AP-fonderna. Formler för beräkning av inkomstpensionens avgiftstillgång och pensionsskuld återfinns i förordning (2002:780) om beräkning av balanstal. Dessa formler återges även i [bilaga B](#). Den senaste ändringen av förordningen gjordes under 2021 (2021:734) och ändringen innebar förtydliganden av beräkningen av balanstalet med hänsyn till höjd lägsta uttagssålder för pension.

Premiepensionen är ett fullfonderat system där avgifterna investeras och pensionen utbetalas genom att det ackumulerade kapitalet säljs av.

I enlighet med förordning (2002:135) om årlig redovisning ingår i redovisningen en framskrivning av systemets antagna långsiktiga utveckling, se avsnittet [Pensionssystemets framtid i tre scenarier](#).

I AP-fondernas årsredovisningar anges de principer som använts vid redovisningen. Dessa beskrivs därför inte här. Varje AP-fonds årsredovisning finns tillgänglig på respektive fonds hemsida: www.ap1.se, www.ap2.se, www.ap3.se, www.ap4.se och www.ap6.se. I Pensionsmyndighetens årsredovisning beskrivs de principer som använts för redovisning av premiepension, varför dessa endast kortfattat återges här.

Varifrån kommer siffrorna?

Redovisningen av inkomstpensionen bygger på data från Pensionsmyndighetens intjänande- respektive utbetalningsregister.

I pensionssystemets årsredovisning har uppgifter som avser Första–Fjärde och Sjätte AP-fondens verksamhet i huvudsak tagits in från respektive fonds årsredovisning.² Buffertfonderna upprättar sina redovisningar enligt lag (2000:192) om allmänna pensionsfonder. Vidare har fonderna utifrån gällande föreskrifter för jämförbara finansiella företag utarbetat gemensamma redovisnings- och värderingsprinciper.

I pensionssystemets årsredovisning har uppgifter rörande premiepensionen tagits in från Pensionsmyndighetens årsredovisning som upprättats enligt bestämmelserna i förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Värdering av premiepensionssystemets placeringstillgångar (och motsvarande skulder) har skett enligt bestämmelserna i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag och enligt Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd om årsredovisning i försäkringsföretag. Premiepensionssystemets tillgångar och skulder ingår i Pensionsmyndighetens gemensamma balansräkning och premiepensionsverksamheten redovisas i ett separat avsnitt i resultaträkningen. Vissa omarbetningar, förenklingar och sammanslagningar av poster har gjorts här i syfte att göra sammanställningen mer jämförbar med sammanställningen för inkomstpensionen.

Tillgångar och skulder, som ingår i tillfällig förvaltning av inbetalda pensionsavgifter redovisas i pensionssystemets årsredovisning som en försäkringstillgång och pensionsskuld. Detta är en avvikelse jämfört med Pensionsmyndighetens årsredovisning.

Principer för värdering av tillgångar och skulder

Inkomstpensionens tillgångar och skulder värderas i stort sett endast utifrån verifierbara händelser och transaktioner som föreligger vid värderingstillfället. Att exempelvis avgiftsinkomsterna normalt förändras i takt med den ekonomiska tillväxten beaktas inte i beräkningen av avgiftstillgången. Att pensionsutgifterna, bland annat genom indexering, förändras i framtiden beaktas inte heller i värderingen av pensionsskulden.

Genom inkomstpensionens konstruktion finns det en stark koppling mellan hur systemets tillgångar respektive skulder utvecklas. När balanseringen är aktiverad finns en i princip absolut koppling mellan skuldernas och tillgångarnas förändringstakt.³

Sättet att värdera inkomstpensionssystemets tillgångar och skulder utgår från att dessa förändras i samma takt från varje värderingstidpunkt. Samma sak annorlunda uttryckt: värderingsmetoden utgår från att systemets framtida internränta överensstämmer med pensionsskuldens framtida värdeförändring, trots att detta endast är säkert om balanseringen är aktiverad. När balanseringen inte är aktiverad kan internräntan både över- och understiga pensionsskuldens värdeförändring.

Att värderingen av avgiftsflödet och pensionsskulden görs i stort sett enbart med utgångspunkt i de förhållanden som råder vid värderingstidpunkten är

inte uttryck för en tro att alla dessa skulle vara beständiga. Utformningen av redovisningen innebär däremot att förändrade förhållanden införlivas i redovisningen först när förändringarna avspeglas i de händelser och transaktioner som redovisningen utgår från.

Så beräknas inkomstpensionens tillgångar

Avgiftstillgången värderas med utgångspunkt i hur stor pensionsskuld som bokslutsårets avgiftsinkomst, det vill säga inbetalade pensionsavgifter, skulle kunna finansiera om de förhållanden som råder vid tidpunkten för värderingen vore beständiga. De förhållanden som avses är ekonomiska och demografiska samt pensionssystemets regler. De ekonomiska förhållandena utgörs av varje årskulls genomsnittliga pensionsgrundande inkomst och summan av dessa inkomster. De demografiska avser dödligheten i olika åldrar. De regler för pensionssystemet som avses är de som används för att beräkna och indexera inkomstpensionen, samt de som avgränsar avgifts- och pensionsunderlaget och som anger avgiften i procent. Avgiftstillgången beräknas genom att multiplicera bokslutsårets avgiftsinkomster med föregående års omsättningstid.⁴ Omsättningstiden visar hur lång tid det i genomsnitt förväntas ta från det att en krona i avgift betalas till systemet till dess att den pensionsrätt som avgiften givit upphov till utbetalas i form av pension. Således speglar omsättningstiden den skillnad i ålder mellan den genomsnittlige avgiftsbetalaren och pensionären som skulle framkomma om bokslutsperiodens ekonomiska, demografiska och juridiska förhållanden vore konstanta. Ökar omsättningstiden innebär det att värdet av avgiftsflödet ökar och vice versa.

AP-fondernas tillgångar värderas till så kallat verkligt värde. Med det avses att tillgångarna i första hand värderas till den senaste betalkursen under årets sista handelsdag, i andra hand till den senaste köpkursen.

Så beräknas inkomstpensionens skulder

Inkomstpensionsskulden till personer som inte börjat ta ut ålderspension värderas till summan av alla försäkrades pensionsbehållningar. Inkomster intjänade det år redovisningen avser har inte hunnit fastställas när redovisningen görs. Till summan av de försäkrades pensionsbehållningar läggs därför en uppskattning av den pensionsrätt för inkomstpension som tjänats in samma år som redovisningen avser. Detta belopp utgör ungefär tre procent av den totala pensionsskulden. Skillnaden mellan skattad och fastställd pensionsrätt avräknas i följande årsredovisning.⁵

Pensionsskulden till pensionerade beräknas genom att multiplicera beviljade pensioner (årsbelopp) med det antal år som beloppet förväntas betalas ut. Antalet år diskonteras för att beakta att indexeringen av utbetalda belopp sker med ökningen i inkomstindex eller balansindex med ett avdrag på 1,6 procentenheter.⁶ Förväntat antal år med utbetalningar beräknas med utgångspunkt från mätningar av hur länge pensionsbeloppen i Pensionsmyndighetens register betalas ut, så kallade ekonomiska delningstal.⁷ I de ekonomiska delningstalen beaktas eventuella samband mellan pensionsbeloppens storlek och hur länge de betalas ut. Ett genomsnitt av de tre senaste årens ekonomiska delningstal används vid beräkningen av pensionsskulden. För mer detaljer se rapporten ”VER 2016-390 Utbetalningsålder och ekonomiska delningstal”. Under de år som det

har fastställts ett balansindex multipliceras pensionsskulden till pensionerade med det dämpade balanstal som fastställts för år $t + 1$.

Sedan 2018 går det inte längre att tjäna in någon tilläggspension. Tilläggspensionsskulden till dem som ännu inte börjat ta ut ålderspension kan därmed beräknas utan antaganden om framtida ekonomisk och demografisk utveckling. Skulden värderas sedan 2019 som om den tilläggspension som ännu inte tagits ut hade börjat tas ut i december det aktuella årsredovisningsåret. Skulden beräknas genom att räkna fram ett tilläggspensionsbelopp för varje individ, med hänsyn taget till ålder, som sedan multipliceras med det antal år som beloppet förväntas betalas ut (ekonomiska delningstal).

Värdering av premiepensionens tillgångar och skulder

Tillgångarna i premiepensionssystemet värderas till verkligt värde eller upplupet anskaffningsvärde. Tillgångar som placerats i fondförsäkring eller traditionell försäkring värderas enligt vissa bestämmelser i Finansinspektionens föreskrifter (FFFS 2019:23) om årsredovisning i försäkringsföretag och tjänstepensionsföretag. Tillgångar som värderas till verkligt värde värderas till balansdagens kurs under årets sista handelsdag. Tillgångar i form av inbetalda pensionsavgifter som ännu inte omvandlats till pensionsrätter värderas till upplupet anskaffningsvärde vilket innebär att skillnaden mellan anskaffningsvärde och inlösenpris periodiseras såsom ränteintäkt under resterande löptid.

Tillfällig förvaltning utgörs av pensionsavgifter som betalas in successivt under intjänandeåret och överförs till premiepensionssystemet när årets pensionsrätt har fastställts. Tillgångarna i den tillfälliga förvaltningen värderas till upplupet anskaffningsvärde.

Tillgångarna i fondförsäkring utgörs av placeringar i fonder och värderas till verkligt värde, där värdet avser inlösenpris för fondandelarna. Pensionsskulden i fondförsäkring utgörs av fondförsäkringstillgångarna och likvida medel som ännu inte omvandlats till fondandelar.

Tillgångarna i traditionell försäkring är placerade i räntebärande tillgångar, aktiefonder samt i onoterade fastighetsaktier och tillgångarna värderas till verkligt värde. Den första investeringen i onoterade fastighetsaktier gjordes under 2021.

Pensionsskulden för den traditionella försäkringen bestäms för varje försäkring som kapitalvärdet av återstående garanterade utbetalningar. Värdet beräknas med antaganden om framtida avkastning, livslängd och driftskostnader. Avkastningen utgörs av en sammanvägning av marknadsräntan på statsobligationer och säkerställda bolåneobligationer med olika löptid. Marknadsräntan väljs med utgångspunkt från löptiden på garanterade utbetalningar. Marknadsvärdering av skulden innebär att livförsäkringsavsättningen påverkas av ränteförändringar. Inbetalda premier redovisas som engångspremier och höjer det garanterade beloppet. Antaganden om livslängder baseras på SCB:s befolkningsprognos från 2021, där dödligheten för kvinnor minskats med 10 procent för att bättre passa den i Pensionsmyndighetens bestånd observerade dödligheten. Driftskostnaden antas vara 0,07 procent av försäkringskapitalet. Detta

sammantaget innebär att garanterade åtaganden i traditionell försäkring har värderats aktsamt enligt vedertagna aktuariella metoder.

Fotnoter

1. Garantipensionen och inkomstpensionstillägget, som är en del av den allmänna pensionen, är inte inkomstgrundad utan belastar statens budget. Garantipensionen och inkomstpensionstillägget ingår därför inte i redovisningen.
2. Redovisningen av inkomstpensionssystemets finansiella ställning i Pensionsmyndighetens årsredovisning 2021 baserades på preliminära uppgifter avseende AP-fondernas verksamhet.
3. Det sätt på vilket omsättningstiden beräknas innebär ett underförstått antagande om att den förvärvsaktiva befolkningens storlek kommer att vara konstant. Om befolkningen minskar finns därför en risk att redovisningen (något) överskattar systemets tillgångar i förhållande till dess skulder. Det är dock rimligt att utgå från att befolkningsminskningen vid någon tidpunkt upphör. Vid ett sådant förlopp kommer underskattningen, och det eventuella underskottet i buffertfonden som den medfört, att vara tillfällig. Buffertfonden kommer på sikt att återgå till en nivå om minst noll kronor.
4. Hur omsättningstiden räknas beskrivs av [formel B.3.1 i bilaga B](#).
5. Se [not 14, tabell 8.21 A](#).
6. Omräkningen av inkomstpension sker med kvoten mellan det nya och gamla inkomstindexet dividerat med 1,016. De år balanseringen är aktiverad ersätts inkomstindex med balansindex.
7. Se [formel B.7.6 i bilaga B](#).

4. Så fungerar den allmänna pensionen

Principerna för inkomst- och premiepensionen är enkla. En del av din lön sätts varje år in på två olika konton. Pensionen beräknas utifrån hur mycket pengar du har på dina konton när du väljer att ta ut din pension och hur många år till du beräknas leva då. Detta avsnitt är till för den som vill ha en djupare kunskap än dessa enkla grunder.

Nästan som ett banksparande . . .

Det allmänna pensionssystemet fungerar i stora stycken som ett vanligt banksparande. Det gäller systemets båda inkomstgrundade delar, inkomst- och premiepension. Varje år betalar de försäkrade, deras arbetsgivare och i vissa fall staten in pensionsavgifter. Avgifterna sätts in på två separata konton, ett för inkomstpension och ett för premiepension. Sparandet växer under åren i takt med avgiftsinbetalningarna och med den "ränta" som gäller för respektive konto. I det orange kuvertet kan den försäkrade följa hur de egna kontona för inkomst- och premiepension utvecklas år från år. När den försäkrade pensioneras vänds betalningsströmmarna och inkomst- respektive premiepension betalas ut till den försäkrade under återstoden av livet.

. . . men helt och hållet en pensionsförsäkring

I en pensionsförsäkring är sparandet låst. Man kan inte ta ut varken hela eller delar av sitt pensionssparande före den lägsta tillåtna åldern för uttag av pension. Inkomst- och premiepension kan tas ut först vid 62 års ålder.

Ett syfte med en pensionsförsäkring är att omfördela tillgångar från individer som lever kortare än genomsnittligt till dem som lever längre än så. Avlidna personers pensionstillgångar fördelas varje år på de överlevande i samma årskull. Sådana pengar kallas för *arvsvinst* (se [bilaga A](#)). Även efter det att man har börjat ta ut sin pension fördelas tillgångar från dem som lever kortare än genomsnittligt till dem som lever längre. Det sker genom att den månatliga pensionen beräknas med utgångspunkt från en genomsnittlig livslängd, men betalas ut så länge man lever. Följaktligen blir summan av pensionsutbetalningarna till dem som lever kort tid som pensionär mindre än vad de sparat till. De som lever längre än genomsnittligt får ut mer än de själva sparat till.

Saldot på det egna pensionskontot utgörs av summan av pensionsrätter (avgifter), förräntning och arvsvinster. Från kontot dras varje år en administrationsavgift.

En krona i avgift ger en krona i pensionsrätt

Pensionsavgiften är 18,5 procent av pensionsunderlaget. Pensionsunderlaget består av pensionsgrundande inkomster och belopp. Förutom lön räknas ersättning från social- och arbetslöshetsförsäkringarna som inkomster. Pensionsgrundande belopp är beräkningsunderlag, inte några inkomster i egentlig mening. Pensionsrätt för pensionsgrundande belopp tillgodoses vid sjuk- och aktivitetsersättning, år med små barn (barnår) och studier. Fram till 2010 tillgodosåknades pensionsgrundande belopp även vid pliktjänst. Från år 2018 är det åter möjligt att få det då värnplikten har

återinförts. Pensionsunderlaget är maximerat till 7,5 inkomstbasbelopp (511 500 kronor år 2021). Pensionsrätten för inkomstpension motsvarar 16 procent av pensionsunderlaget och pensionsrätten för premiepension motsvarar 2,5 procent.¹

Vem betalar avgiften?

Den försäkrade betalar allmän pensionsavgift till den allmänna pensionen på 7 procent av sin lön och av ersättningar från social- och arbetslöshetsförsäkringarna. Avgiften betalas för inkomster upp till 8,07 inkomstbasbelopp.² Inbetalningen sker tillsammans med preliminärskatten. Den allmänna pensionsavgiften på 7 procent ingår inte i pensionsunderlaget. Årsinkomsten är pensionsgrundande när den överstiger gränsen för deklarationsskyldighet, som från 2003 är 42,3 procent av det gällande prisbasbeloppet.³ När inkomsten har passerat denna tröskel är den pensionsgrundande från första kronan. Eftersom individen får skattereduktion för den allmänna pensionsavgiften i deklarationen kan man se det som att det är staten som betalar den allmänna pensionsavgiften.

För sina anställda betalar arbetsgivare en pensionsavgift på 10,21 procent av varje anställds lön till pensionssystemet.⁴ Avgiften betalas även för inkomster ovanför 8,07 inkomstbasbelopp. Eftersom inkomster som överstiger 8,07 inkomstbasbelopp inte ger pensionsrätt är de avgifterna i själva verket en skatt. De förs därför som en skatt till statens budget och tillfaller inte pensionssystemet.⁵

För de personer som får pensionsgrundande ersättning från social- och arbetslöshetsförsäkringarna betalar staten en avgift på 10,21 procent av ersättningen till pensionssystemet. För personer som tillgodoräknas pensionsgrundande belopp betalar staten en avgift till pensionssystemet på 18,5 procent av det pensionsgrundande beloppet. Dessa statliga ålderspensionsavgifter finansieras med allmänna skattemedel.

Pensionsavgiften summerar således till 17,21 procent av avgiftsunderlaget, samtidigt som pensionsrätten och pensionsavgiften är 18,5 procent av pensionsunderlaget. Skillnaden förklaras av att den allmänna pensionsavgiften, 7 procent, dras av från avgiftsunderlaget när pensionsrätten beräknas.⁶ Det innebär att maximalt pensionsunderlag är 93 procent av 8,07 inkomstbasbelopp, det vill säga 7,5 inkomstbasbelopp. Maximal pensionsrätt 2021 var 94 628 kronor.

Vart tar avgiften vägen?

Av pensionsavgiften på 18,5 procent går 16 procentenheter till inkomstpensionens fyra buffertfonder: Första, Andra, Tredje och Fjärde Allmänna Pensionsfonden.⁷ Varje fond får en fjärdedel av avgifterna och finansierar en fjärdedel av pensionsutbetalningarna. De inkomstpensioner som betalas ut varje månad kommer alltså från buffertfonderna. I princip är det samma pengar som betalades in under månaden som betalas ut i form av pension till pensionärerna.

De pengar som sätts av till premiepensionen, 2,5 procent av pensionsunderlaget, placeras i räntebärande tillgångar till dess att taxeringen är fastställd. Först då vet man hur mycket pensionsrätt för premiepension varje försäkrad har tjänat in. När pensionsrätterna är fastställda köps andelar i de fonder de försäkrade har valt. De som inte valt får sina pengar placerade

i AP7 Såfa, Statens årskullsförvaltningsalternativ, som har en generationsfundsprofil. Vid årsskiftet 2021/2022 fanns inom premiepensionssystemet 470 fonder registrerade, förvaltade av 65 olika fondföretag, inklusive AP7. Vid varje pensionsutbetalning säljs fondandelar så att det räcker till månadsbeloppet.

Tabell 4.1 Antal fonder i premiepensionssystemet 2021 och förvaltad kapital 2017–2021

per den 31 december, miljarder kronor

	Antal registrerade fonder 2021	Förvaltad kapital				
		2017	2018	2019	2020	2021
Aktiefonder	330	441	407	517	582	758
Blandfonder	37	70	66	69	65	75
Generationsfonder	28	166	167	209	221	282
Räntefonder	74	26	30	31	31	30
AP7 Såfa	1	407	433	632	680	915
Summa	470	1 110	1 103	1 458	1 579	2 061

Ränta på avgifterna som gav pensionsrätt

Den som sparar i bank får ränta på pengarna. Så fungerar även den allmänna pensionen. Räntan på inkomstpensionskontot bestäms som regel av genomsnittsinkomstens utveckling. Genomsnittsinkomsten mäts med *inkomstindex* (se [bilaga A](#)). Premiepensionskontots motsvarighet till ränta bestäms av värdeförändringen i de fonder den försäkrade valt.

Förräntningen av pensionsrätterna beror således på olika sidor av den ekonomiska utvecklingen. Inkomstpensionskontot förräntas med den genomsnittliga inkomstutvecklingen. Utvecklingen på premiepensionskontot följer av utvecklingen på de finansiella marknaderna som bland annat speglar priset på kapital. Ingen av räntorna är garanterade, de kan till och med vara negativa. Genom att fördela avgifterna till olika delsystem, vars ränta bestäms av delvis olika omständigheter, uppstår en viss riskspridning. Den genomsnittliga årsräntan i inkomstpensionssystemet (inkomst-/balansindex) har sedan 1995 varit 3,1 procent.⁸

Premiepensionssystemet har under samma tid genererat en genomsnittlig årlig ränta på 8,8 procent.

Annan ränta än inkomstindex – balansering

Vid viss demografisk och ekonomisk utveckling är det inte möjligt att förränta inkomstpensionskontot och inkomstpensionen med genomsnittsinkomstens utveckling och samtidigt finansiera inkomstpensionerna med en fast avgift. För att kunna hålla avgiften fast vid nivån 16 procent måste i en sådan situation avsteg göras från inkomstindexeringen. Det sker genom att balanseringen aktiveras.

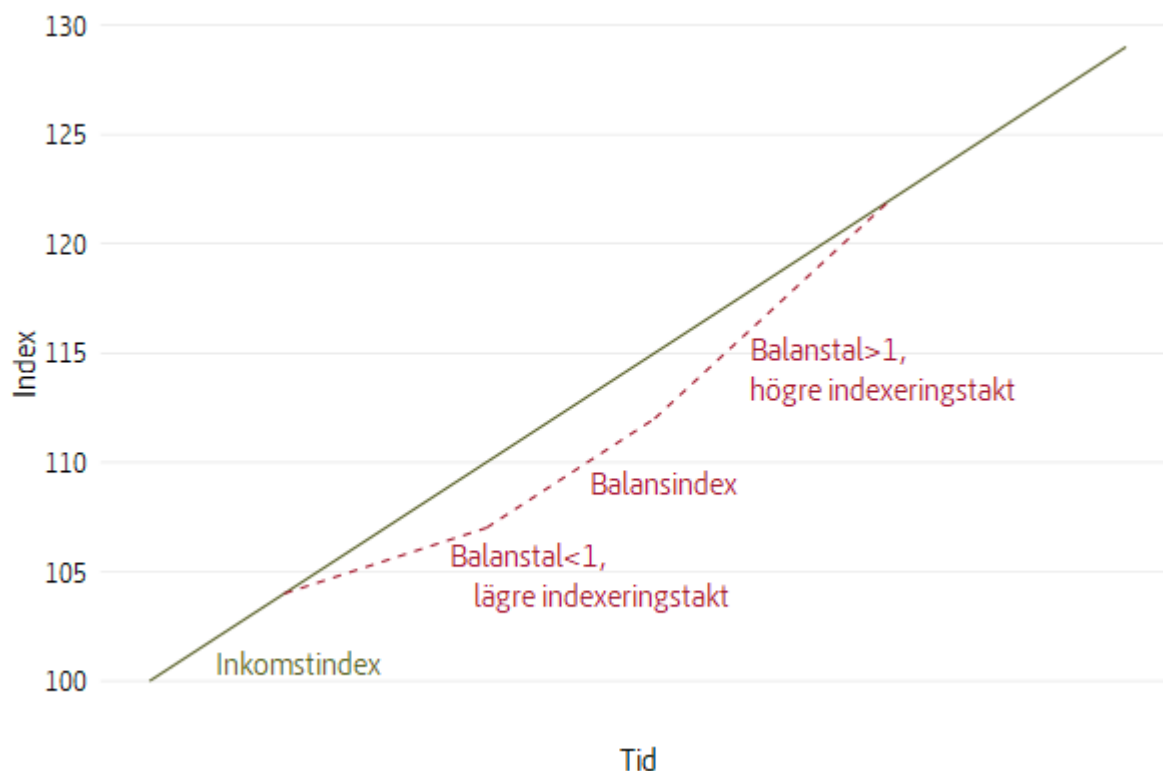
Systemets tillgångar dividerat med pensionsskulden ger ett mått på dess finansiella ställning, en kvot som kallas balanstalet. Om balanstalet är större än talet ett är tillgångarna större än skulderna. Om balanstalet är mindre än talet ett är skulderna större än tillgångarna och balanseringen aktiveras. När balanseringen aktiveras indexeras pensionsbehållningar och pensioner med förändringen i ett *balansindex* i stället för med förändringen i inkomstindex. Balansindexets förändring bestäms av förändringen i inkomstindex och balanstalets storlek.

Ett exempel: Om balanstalet faller under 1,0000 till 0,9900 samtidigt som inkomstindex ökar från 100,00 till 104,00 beräknas först det dämpade balanstalet enligt $\frac{0,9900-1}{3} + 1 = 0,9967$.⁹

Genom att multiplicera inkomstindex (104,00) med det dämpade balanstalet (0,9967) fås balansindex till 103,66.¹⁰ Indexeringen av pensionsbehållningarna blir då 3,66 i stället för 4 procent. Även indexeringen av pensionerna minskas i samma utsträckning.

Om balanstalet under en period då balanseringen är aktiv överstiger 1,0000 indexeras pensionsbehållningar och pensioner snabbare än vad inkomstindex ökar. När balansindex når inkomstindexets nivå stängs balanseringen av. Pensionerna återfår då det värde de skulle ha haft om de enbart indexerats med inkomstindex. Systemet återgår till att indexera med enbart förändringen av inkomstindex. En schematisk beskrivning ges av figur 4.1.

Figur 4.1 Balansering – principiell beskrivning

Administrationskostnaderna minskar pensionen

Inkomstpensionens administrationskostnader dras varje år från pensionsbehållningen. Avdraget görs genom att pensionsbehållningarna multipliceras med en förvaltningskostnadsfaktor (se [bilaga A](#)). Kostnadsavdraget görs endast fram till det att pension börjar tas ut. Med nuvarande kostnadsnivå innebär kostnadsavdraget att inkomstpensionen blir cirka en procent lägre än om inget avdrag hade gjorts.

Premiepensionens administrations- och fondförvaltningskostnader dras på motsvarande sätt från premiepensionskapitalet. Här fortsätter dock avdraget även efter att pension har börjat tas ut. I snitt var kostnaden 0,14 procent av premiepensionskapitalet 2021. Med denna kostnadsnivå blir premiepensionen cirka 5 procent lägre än om inget kostnadsavdrag hade gjorts. I syfte att sänka pensionsspararnas kostnader är de förvaltare som är anslutna till premiepensionssystemet förpliktade att lämna rabatt på fondernas ordinarie avgifter. De rabatter som återförts till fondspararna under 2021 motsvarar en sänkning av fondavgifterna med cirka 0,35 procentenheter. Utan rabatten skulle premiepensionen bli cirka 11 procent lägre.

Den allmänna pensionens olika delar

Hur beräknas inkomstpensionen?

Inkomstpensionen beräknas genom att beloppet på inkomstpensionskontot divideras med ett delningstal (se [bilaga A](#)) vid pensionstillfället. Delningstalen är specifika för varje årskull och speglar dels återstående livslängd vid den ålder pensionen tas ut, dels en förskottsränta om

1,6 procent. Den återstående livslängden avser ett genomsnitt för män och kvinnor. Förskottsräntan om 1,6 procent gör att delningstalet blir lägre än vad medellivslängden är och att begynnelsepensionen blir högre än vad den skulle ha varit utan ränta.

Ett exempel: En person som går i pension vid 65 års ålder har en förväntad återstående livslängd på cirka 20 år. Förskottsräntan om 1,6 procent gör att delningstalet sjunker till 17,07. Om personen har 3 miljoner på sitt inkomstpensionskonto får personen 175 700 kronor per år ($3\,000\,000/17,07$) i inkomstpension eller 14 646 kronor per månad.

Inkomstpensionen räknas årligen om med förändringen i inkomstindex med avdrag för den förskottsränta på 1,6 procentenheter som tillgodoräknas i delningstalet, så kallad följsamhetsindexering.¹¹ Det innebär att om inkomstindex ökar med exakt 1,6 procent *mer* än inflationen, mätt med konsumentprisindex, ökar pensionerna exakt med inflationen. Om inkomstindex ökar med mer än 1,6 procent utöver inflationen ökar pensionerna i fasta priser och tvärtom. När balanseringen är aktiverad ersätts inkomstindex med balansindex vid omräkningen av pensionerna.

Hur beräknas premiepensionen?

Premiepension kan tas ut antingen som fondförsäkring eller traditionell försäkring. I båda försäkringsformerna divideras beloppet på premiepensionskontot med ett delningstal på samma sätt som för inkomstpensionen för att få ut det årliga pensionsbeloppet. Premiepensionens delningstal bygger, till skillnad från inkomstpensionens delningstal, på prognostiserade framtida livslängder. Förskottsräntan är för närvarande 1,75 procent i såväl fondförsäkringen som i den traditionella försäkringen, dessutom ingår ett avdrag för framtida kostnader om 0,1 procent i beräkningen av delningstalen.

Fondförsäkring innebär att den försäkrade behåller sitt sparande i valfria premiepensionsfonder. I fondförsäkring räknas premiepensionens storlek årligen om med utgångspunkt från fondandelarnas värde i december. Varje månad säljs det antal fondandelar som krävs för att finansiera den beräknade premiepensionen. Ökar fondandelarnas värde säljs färre andelar, minskar fondandelarnas värde säljs fler andelar. Prisvariationerna påverkar värdet av följande års premiepension.

Att ta ut premiepension i form av traditionell försäkring innebär att pensionen beräknas som ett livsvarigt garanterat nominellt månadsbelopp och ett tilläggsbelopp som varierar i storlek från år till år. Vid en övergång till traditionell försäkring säljs den försäkrades fondandelar och Pensionsmyndigheten tar över förvaltningen av tillgångarna.

Premiepensionen kan tas ut med ett efterlevandeskydd under pensionstiden. Det innebär att den efterlevande tar över utbetalningen efter att den förstförsäkrade har avlidit. Om man väljer att ha efterlevandeskydd blir månadspensionen lägre eftersom premiepensionsutbetalningen då förväntas pågå en längre tid.

Hållbarhet på fondtorget

Sedan 2018 är det ett lagkrav att fondförvaltare ska redovisa sitt hållbarhetsarbete bland annat genom att ange vilken metod de använder och hur de följer upp sitt hållbarhetsarbete. Pensionsmyndigheten har som minimikrav på premiepensionens fondtorg att fondförvaltare ska vara signatärer av United Nations Principals for Responsible Investments. Myndigheten erbjuder pensionsspararna en rad olika verktyg för att göra det enkelt för dem att kunna välja hållbara fonder på premiepensionsfondtorget. Pensionsmyndigheten har tidigare beskrivit i vilken utsträckning pensionsspararna aktivt väljer hållbara fonder, se Hållbarhet på Pensionsmyndighetens fondtorg – Hur väljer pensionsspararna (VER 2020-283).

Disclosure-förordningen och Taxonomin är EU:s nya regelverk för hållbarhet. De syftar bland annat till att öka spararnas möjligheter att jämföra fonders hållbarhet. Dessa regelverk kommer på sikt att ersätta Sveriges nationella värdepapperslag.

På EU-nivå anges gröna investeringar i form av artiklar, och i Disclosure-förordningen rapporterar förvaltaren bland annat på:

- Artikel 8, Ljusgröna investeringar – fonden eller försäkringen främjar hållbarhet men har det inte som ett överordnat mål.
- Artikel 9, mörkgröna investeringar – fonden eller försäkringen har hållbarhet som mål för investeringar i sina produkter.

Disclosure-förordningen som började gälla den 10 mars 2021 är ett rapporteringsverktyg som ligger till grund för hur förvaltarna visar sitt hållbarhetsarbete. Tillhörande teknisk standard är fördröjd och beräknas vara på plats 1 januari 2023, även Taxonomin är fördröjd och beräknas börja gälla den 1 juli 2022.

Med anledning av att Disclosure-förordningen trädde i kraft har Pensionsmyndigheten under året ändrat filtreringsverktyget Hållbarhetsfond. Tidigare visade filtreringen om det var avgörande för fonden att arbeta med hållbarhet, om fonden följde Etiska Nämnden för fondmarkandsföring och om fonden hade Morningstars gröna löv-märkning för låg koldioxidpåverkan. Nu visar filtreringen fonder som är artikel 9 enligt det nya regelverket. Vid årsskiftet var 29 fonder märkta enligt det nya regelverket som artikel 9.

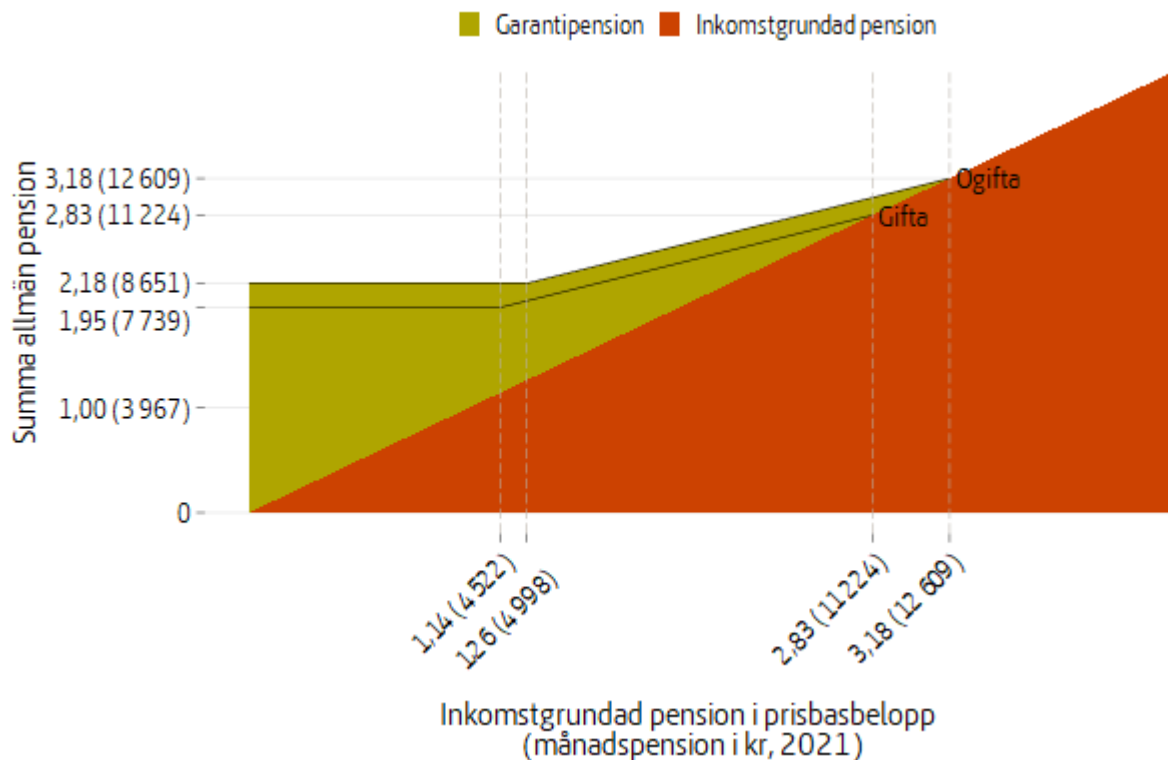
Förberedelser inför de nya regelverken pågår och Pensionsmyndigheten har liksom tidigare tät kontakt med Finansinspektionen för att följa hur de arbetar med de nya regelverken. Ett samarbete med organisationen Swesif som är en branschöverskridande global organisation har även inletts. Pensionsmyndigheten kommer bistå med att analysera och utvärdera material och regelverk genom att utföra behovsdriven kundanalys och tester på personer både internt och externt. Detta för att kunna utvärdera hur informationen kommer spararna lättast till godo.

Garantipension¹²

Garantipensionen är ett grundskydd för den som haft låg eller ingen inkomst. Garantipension kan betalas ut från 65 års ålder till den som är

bosatt i Sverige. För att ha rätt till full garantipension måste den försäkrade, i princip, ha bott 40 år i Sverige från 25 års ålder. Bosättning i annat EU/EES-land kan också ge rätt till garantipension. Flyktingar kan få räkna in hemlandstid och därmed få full garantipension.

Figur 4.2 Inkomstgrundad pension och garantipension

Figuren visar summa allmän pension vid olika nivåer för den inkomstgrundade allmänna pensionen, kronor per månad.

År 2021 var den maximala garantipensionen för en ensamstående pensionär 8 651 kronor per månad (2,181 prisbasbelopp¹³) och för en gift pensionär 7 739 kronor per månad (1,951 prisbasbelopp). Garantipensionen minskas för den som har en inkomstgrundad pension. Minskningen görs i två steg. För låga inkomster görs en avräkning krona för krona, för högre inkomster är det endast 48 procent som reducerar garantipensionen. Det innebär att till en ensamstående pensionär med en månatlig inkomstgrundad pension på 12 609 kronor eller mer betalades ingen garantipension ut. För en gift pensionär var motsvarande inkomstgräns 11 224 kronor.

Ett exempel: En ensamstående pensionär har en inkomstgrundad pension på motsvarande 2,26 prisbasbelopp. Garantipensionen avräknas först krona för krona mot inkomsten upp till 1,26 prisbasbelopp. Det återstående beloppet om 0,921 prisbasbelopp ($= 2,181 - 1,26$) minskas därefter med 48 procent av inkomsten utöver 1,26 prisbasbelopp, vilket i detta exempel ger en garantipension på 0,441 prisbasbelopp ($= 0,921 - 0,48 \cdot (2,26 - 1,26)$). Inkomst- och garantipension blir därmed för detta exempel 2,701 prisbasbelopp ($0,441 + 2,26$).

När garantipensionen beräknas bortses från premiepensionen samt från effekter av ett eventuellt tidigt uttag av inkomstpensionen. I stället beräknas

den "inkomstpension" som minskar garantipensionen som om den tjänats in med 18,5 procent i stället för 16 procent samt som om den tagits ut tidigast vid 65 års ålder. Dessa regler innebär att administrationen av garantipensionen underlättas och att det inte finns någon ekonomisk vinning av att ta ut inkomstpensionen tidigt.

Garantipensionen finansieras med allmänna skattemedel över statens budget och ingår därför inte i pensionssystemets resultat- och balansräkning.

Inkomstpensionstillägg

Inkomstpensionstillägg är en ny pensionsförmån som har betalats ut från och med september 2021. En pensionär som har arbetat ett långt arbetsliv men med låg lön kan ha rätt till inkomstpensionstillägg.

Förmånen betalas ut utan ansökan till pensionärer som har fyllt 65 år, som har tjänat in pensionsgrundande inkomst i Sverige eller i något av de länder som omfattas enligt EU-förordning 883/2004 under minst ett år.

Storleken på beloppet som betalas ut baseras på pensionärens inkomstgrundade allmänna ålderspension. Beräkningsunderlaget utgörs av inkomstpension och/eller tilläggspension. Premiepensionen beräknas då inte med det faktiska beloppet utan som om den hade utvecklats som inkomstpensionen.

Inkomstpensionstillägg lämnas under 2021 till pensionärer mellan 108 000 och 204 000 kronor per år. Inom detta intervall varierar förmånsbeloppet mellan 300 och 7 200 kronor per år, med maximalt belopp i intervallet mellan 132 000 och 168 000 kronor per år. Beloppet kan sedan komma att minskas baserat på om pensionären har nått upp till villkoret för antal år i förvärvsarbete eller ej. Om villkoret inte är uppnått så ska beloppet minskas proportionellt med det antal år med intjänade pensionsrätter som saknas. Villkoret på antal år med intjänande för att inte få beloppet avkortat skiljer sig åt mellan olika årskullar.

Gränserna för förmånsbeloppen följsamhetsindexeras årligen, likt utbetalningar av inkomst- och tilläggspension, men förmånsbeloppen i sig kommer inte justeras.

Tilläggspension

Pensionärer födda före 1938 har inte tjänat in vare sig inkomst- eller premiepension. De får i stället tilläggspension enligt det förra pensionssystemet. Tilläggspensionens nivå baseras på inkomsten för de 15 bästa åren och det krävs 30 inkomstår för oavkortad pension.

För personer som är födda 1938–1953 gäller särskilda övergångsregler. De får en viss del av sin inkomstgrundade ålderspension som tilläggspension och resterande del som inkomst- och premiepension. Ju yngre personen är desto mindre del betalas ut som tilläggspension. Pensionärer födda 1938 får 80 procent av tilläggspensionen, pensionärer födda 1939 får 75 procent och så vidare. Det finns ett garantitillägg som garanterar att deras pension inte blir lägre än den tilläggspension de tjänat in till och med 1994 – året då pensionsreformen principiellt beslutades. De som är födda 1954 och senare tjänar in hela sin pension enligt reglerna för inkomst- och premiepension.

Tabell 4.2 Andel som nybeviljats allmän pension i olika åldrar^a

Procent

Årskull	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71-	Summa	Snitt- ålder
1938	3,6	2,3	2,3	2,1	77,3	4,1	3,2	0,8	0,3	0,3	0,7	97,1	64,9
1939	3,9	1,9	2,1	2,3	75,6	6,5	2,3	0,8	0,3	0,3	0,8	96,9	65,0
1940	3,0	2,1	2,5	3,1	75,8	5,0	2,6	0,8	0,4	0,5	0,7	96,6	65,0
1941	2,9	2,2	3,0	3,7	73,2	6,3	2,8	0,8	0,5	0,4	0,8	96,5	65,0
1942	3,4	2,9	3,4	3,8	70,8	6,2	3,4	1,2	0,5	0,4	0,8	96,7	64,9
1943	3,9	3,1	3,6	5,3	66,3	7,1	4,4	1,2	0,4	0,5	0,8	96,6	64,9
1944	4,7	3,4	4,7	5,9	63,1	7,9	4,0	1,1	0,5	0,5	0,8	96,5	64,9
1945	5,1	4,2	5,3	6,1	61,5	7,2	4,0	1,3	0,5	0,5	0,8	96,4	64,8
1946	6,0	4,8	5,4	6,7	59,1	6,7	4,2	1,2	0,5	0,6	0,8	96,0	64,7
1947	6,3	4,6	6,0	7,4	56,7	6,9	4,7	1,3	0,6	0,5	0,9	95,9	64,7
1948	6,0	4,9	6,7	7,8	54,6	7,3	5,0	1,5	0,5	0,5	1	95,8	64,7
1949	5,8	5,4	6,9	8,6	52,1	7,9	5,4	1,4	0,6	0,5	1	95,7	64,7
1950	5,8	5,4	7,7	9,1	49,8	8,6	5,4	1,6	0,7	0,6	1,1	95,8	64,7
1951	6,5	6,3	8,0	9,3	47,5	8,2	5,5	1,8	0,7	0,5	1,2	95,6	64,7
1952	6,8	6,8	8,4	10,3	44,2	8,9	6,0	2	0,7	0,6	1,2	95,9	64,7
1953	7,7	6,5	9,3	10,4	41,7	9,5	5,1	2,7	0,9	0,7	1,3	95,7	64,6
1954	7,5	7,1	9,5	10,7	40,3	9,7	4,7	3,3	0,9	0,7	1,3	95,6	64,6
1955	7,5	6,6	10,2	11,1	39,3	9,5							
1956	7,1	7,8	10,3	10,8	37,5								
1957	8,5	8,6	10,7	11,5									
1958	9,7	8,3	10,1										
1959		13,7											

a. Andelarna avser nya pensionärer i relation till möjliga pensionärer i december 2021. Åldrarna avser åldern den 31 december samma år som pensionären tog ut sin inkomstpension/garantipension. Prognos för de äldsta åldrarna, prognos kursiv stil. För de födda 1959 är lägsta uttagsålder 62 år.

Det allmänna pensionssystemet – i bilder och siffror

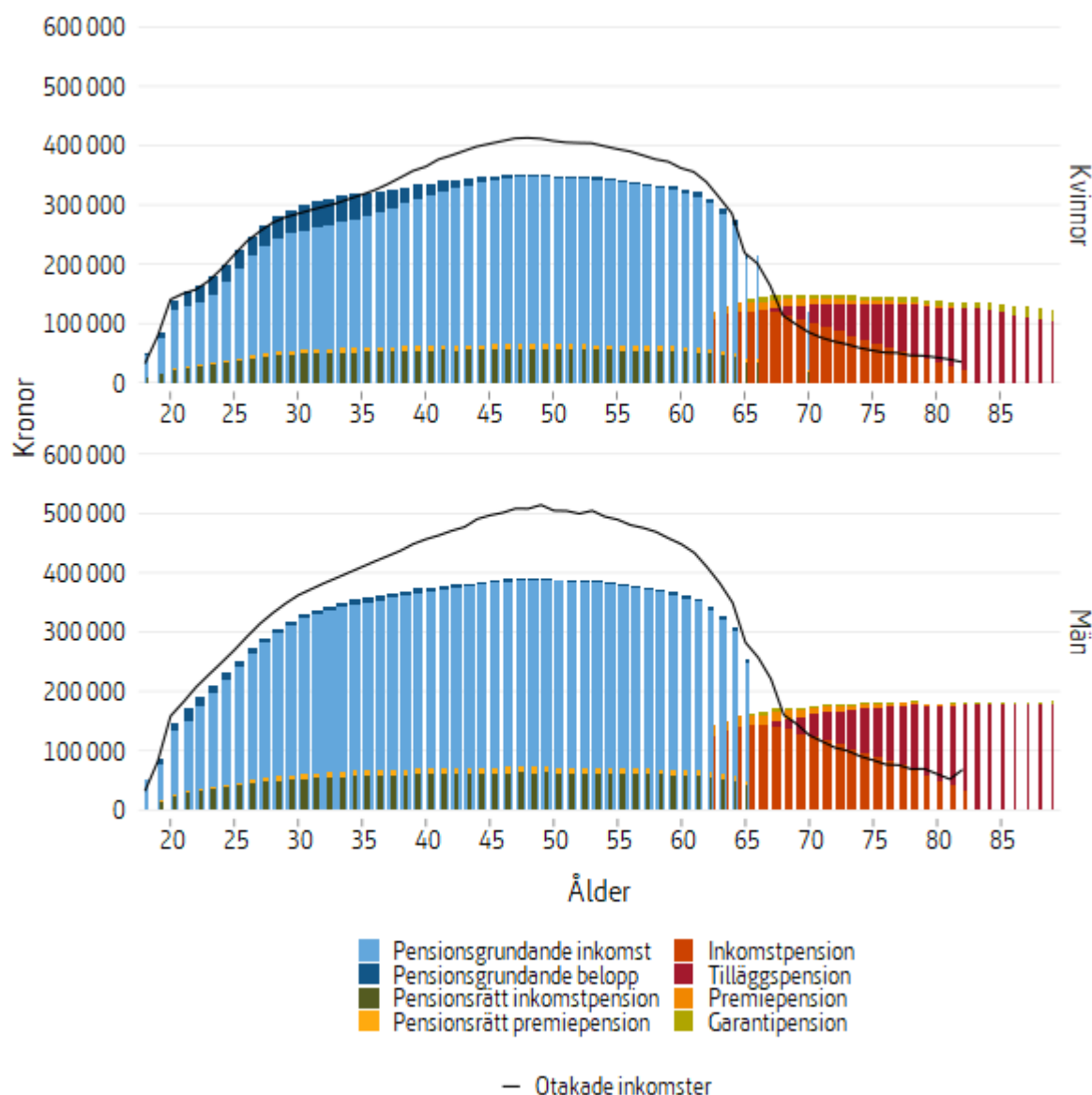
I detta avsnitt beskrivs pensionssystemet i figurer.

Inkomster, pensionsrätter och utbetald pension

I figur 4.3 visas genomsnittliga inkomster för 2020, genomsnittliga pensionsrätter som tillgodogjorts spararnas konto 2021 och genomsnittliga utbetalningar av pension under 2020.

Genomsnittsinkomsten ökar under den första halvan av intjänandetiden för att sedan plana ut vid 45 års ålder och därefter vända neråt och minska rejält efter 60 år. En orsak till den sjunkande inkomsten är ökningen av andelen personer med sjukersättning i dessa åldrar och deras lägre genomsnittsinkomster. En annan orsak till minskningen är att vissa personer har minskat sin arbetstid eller helt gått i pension under året. Betydelsen av den övre gränsen, taket, för intjänade av pensionsrätt framgår av figuren – den genomsnittliga pensionsgrundande inkomsten (PGI) skulle följa linjen *Otakade inkomster* om det inte funnits något tak.

Figur 4.3 Genomsnittlig inkomst, intjänad pensionsrätt samt utbetald pension 2020

Staplarnas bredd speglar antalet personer i årskullen, varvid födda 1990 har varit normerande. Avser 18–89 år.

Av [figur 4.3](#) framgår att kvinnor i genomsnitt har lägre inkomster än män. Likaså framgår det att intjänadetaket har större negativ påverkan för männens genomsnittliga pensionsgrundande inkomster än vad det har för kvinnor. Detta beror på att en större andel av männens inkomster ligger över taket. Att kvinnor har en större del pensionsgrundande belopp än vad män har framgår av att kvinnor har mer mörkblått i sina pensionsunderlag än männen – mer detaljer om de pensionsgrundande beloppen finns i [figur 4.6](#). Vidare har kvinnor i genomsnitt lägre pension och betydligt mer garantipension än vad män har.

Figuren ger en övergripande information om nivån på ersättningarna till de 2 284 000 personer som i december 2020 hade pension från det allmänna pensionssystemet. Tilläggs pensionen utgjorde fortfarande den största delen av pensionen, men det syns tydligt att inkomstpensionen och

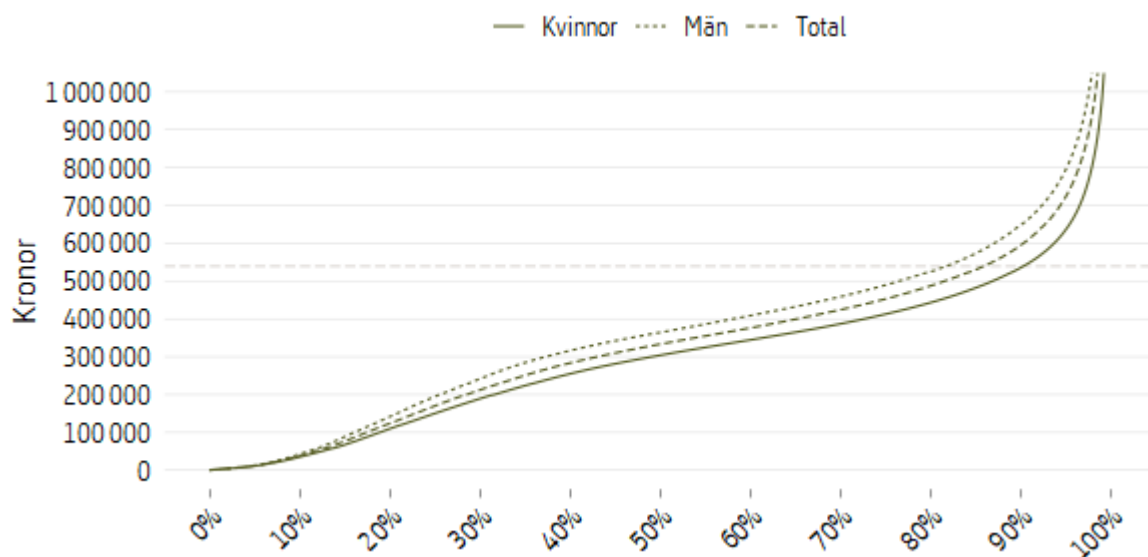
premiepensionen börjar ersätta tilläggspensionen för årskullar födda 1938 och senare. För de yngre årskullarna utgörs pensionen helt eller nästan helt av inkomstpension, premiepension och garantipension. Garantipensionen är för de äldre årskullarna en stor del av pensionen, framförallt för kvinnor. För de yngre årskullarna utgör garantipensionen en allt mindre del av pensionen.

Personer som har en lägre inkomst än 0,423 prisbasbelopp (20 000 kronor för år 2020) ingår i den otakade inkomsten men får ingen fastställd pensionsgrundad inkomst. I vissa åldersklasser där en relativt stor andel har en inkomst under gränsen kommer den genomsnittliga pensionsgrundande inkomsten bli högre än den genomsnittliga inkomsten. Detta har att göra med att personer med låg inkomst drar ned snittet av inkomst, men påverkar inte snittet av den pensionsgrundande inkomsten. Dessa åldersklasser återfinns främst bland yngre personer där ett flertal bara har sporadiska inkomster samt bland kvinnor runt 66–67 år där en relativt hög andel har en inkomst under gränsen.

Otakad pensionsgrundande inkomst

I figur 4.4 nedan visas otakad pensionsgrundande inkomst uppdelat på kvinnor och män. Inkomster upp till 8,07 inkomstbasbelopp (539 100 kronor för inkomståret 2020) ligger till grund för den allmänna pensionen. I diagrammet nedan är inkomsterna för inkomståret 2020 fördelade i stigande storleksordning (totalt 5 719 000 personer, 2 776 000 kvinnor och 2 943 000 män). Av dessa hade 4 849 000 personer en inkomst under avgiftstaket (2 484 000 kvinnor och 2 365 000 män).

Figur 4.4 Otakad pensionsgrundande inkomst för kvinnor och män, intjänandeår 2020

Avser otakad pensionsgrundande inkomst (löner, inkomst av aktiv och passiv näringsverksamhet, sjukpenning, föräldrapenning, sjuk- eller aktivitetsersättning, arbetslöshetsersättning med mera). Inkomsten är före avdrag för allmän pensionsavgift och redovisas för personer med inkomster över gränsen för deklarationsskyldighet om 42,3 procent av prisbasbeloppet. Den horisontella linjen vid 539 100 kronor avser avgiftstaket.

Cirka 578 000 män eller 20 procent av männen hade en inkomst över intjänandetaket. Motsvarande andel för kvinnor var 10 procent eller cirka 291 000 personer. I tabellen nedan redovisas genomsnittlig otakad

pensionsgrundande inkomst samt pensionsgrundande inkomst för kvinnor och män.

Tabell 4.5 Genomsnittliga förvärvsinkomster och pensionsgrundande inkomster, intjänandeår, 2020

kronor

	Otakad pensionsgrundande inkomst	Pensionsgrundande inkomst
Kvinnor	305 000	286 500
Män	378 200	329 100
Totalt	342 600	308 400

Av [tabell 4.5](#) framgår att kvinnors inkomster var lägre än männens, 81 procent av den otakade pensionsgrundande inkomsten och 87 procent av den pensionsgrundande inkomsten.

Pensionsrätter till inkomst- och premiepensionen

Den genomsnittliga tillgodoräknade pensionsrätten för inkomst- och premiepensionen uppgick till 57 600 kronor år 2020. Den genomsnittliga pensionsrätten var lägre för kvinnor (54 600 kronor) än för män (60 400 kronor), se [tabell 4.6](#) nedan.

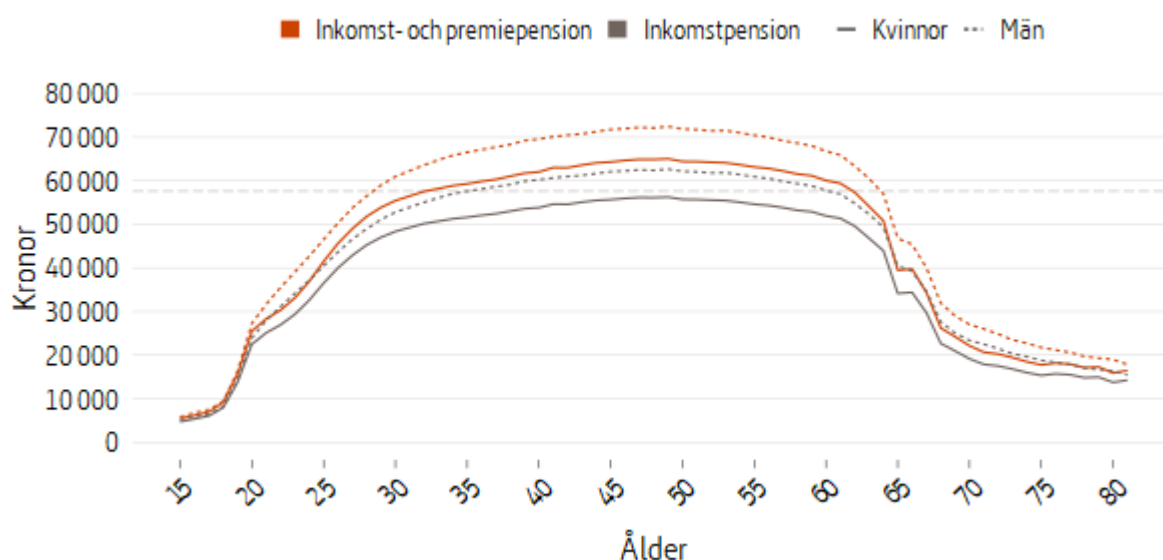
Tabell 4.6 Genomsnittlig pensionsrätt, intjänad 2020

kronor

	Inkomstpension	Premiepension	Summa
Kvinnor	47 400	7 200	54 600
Män	52 300	8 100	60 400
Totalt	49 900	7 600	57 600

Av tabellen ovan samt av [figur 4.5](#) framgår att kvinnornas genomsnittliga pensionsrätt var cirka 90 procent av männens.

Figur 4.5 Genomsnittlig pensionsrätt för kvinnor och män, intjänad 2020

Den horisontella linjen vid 57 600 kronor visar genomsnittet för samtliga individer 15 år och äldre.

Den genomsnittliga intjänade pensionsrätten till inkomst- och premiepension minskar kraftigt mellan 64 och 65 års ålder för att sedan plana ut mellan 65 och 66 års ålder (ålder vid årets slut). Detta har att göra med att många väljer att ta ut sin pension och sluta arbeta när de fyller 65, vilket leder till en lägre årsinkomst och färre intjänade pensionsrätter under det året.

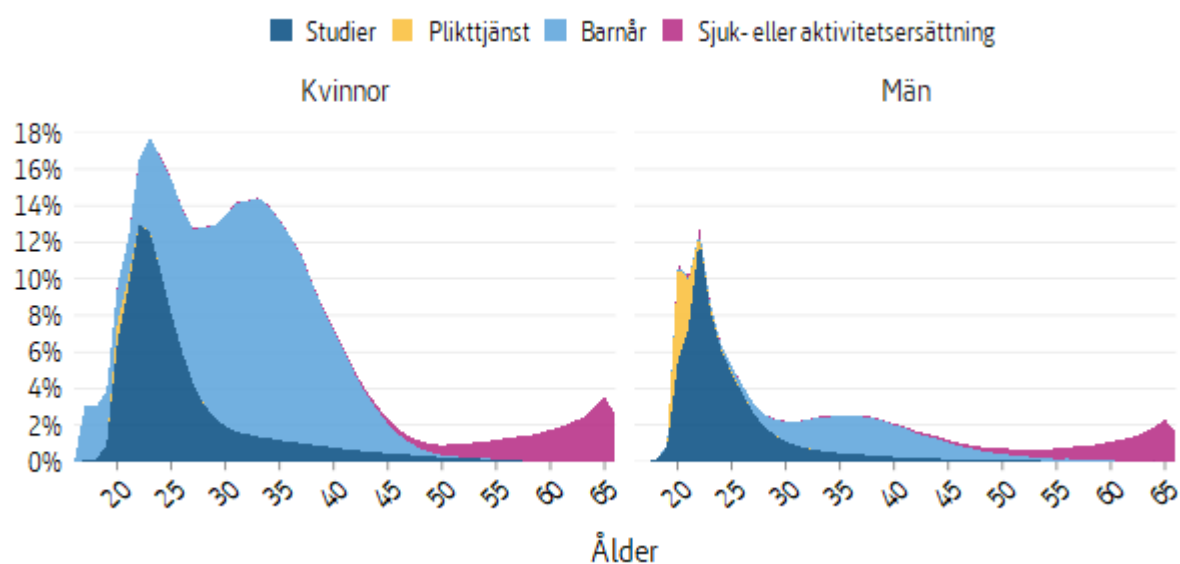
Pensionsgrundande belopp

Pensionsgrundande belopp ger pensionsrätt under speciella skeden i livet, som till exempel vid vård av små barn och vid studier. Mellan åren 1995 och 2010 gav plikttjänstgöring pensionsrätt. Efter att ha varit vilande sedan 2010 återupptogs värnplikten 2018 och sedan dess ger plikttjänstgöring åter pensionsrätt. Mestadels män tjänade in pensionsrätt från plikttjänstgöring 2020.

År 2020 utgjorde pensionsgrundande belopp 6 procent av det totala tillgodoräknade pensionsunderlaget för kvinnor och cirka 2 procent för männen. Den största delen för kvinnorna, drygt 4 procent av det totala underlaget, utgjordes av barnår. För männen utgjorde barnåren 1 procent av det totala pensionsunderlaget.

Sett över hela livet fås pensionsgrundande belopp för studier, plikttjänst och barnår vanligen i unga åldrar medan belopp för sjukersättning är vanligare senare i livet.

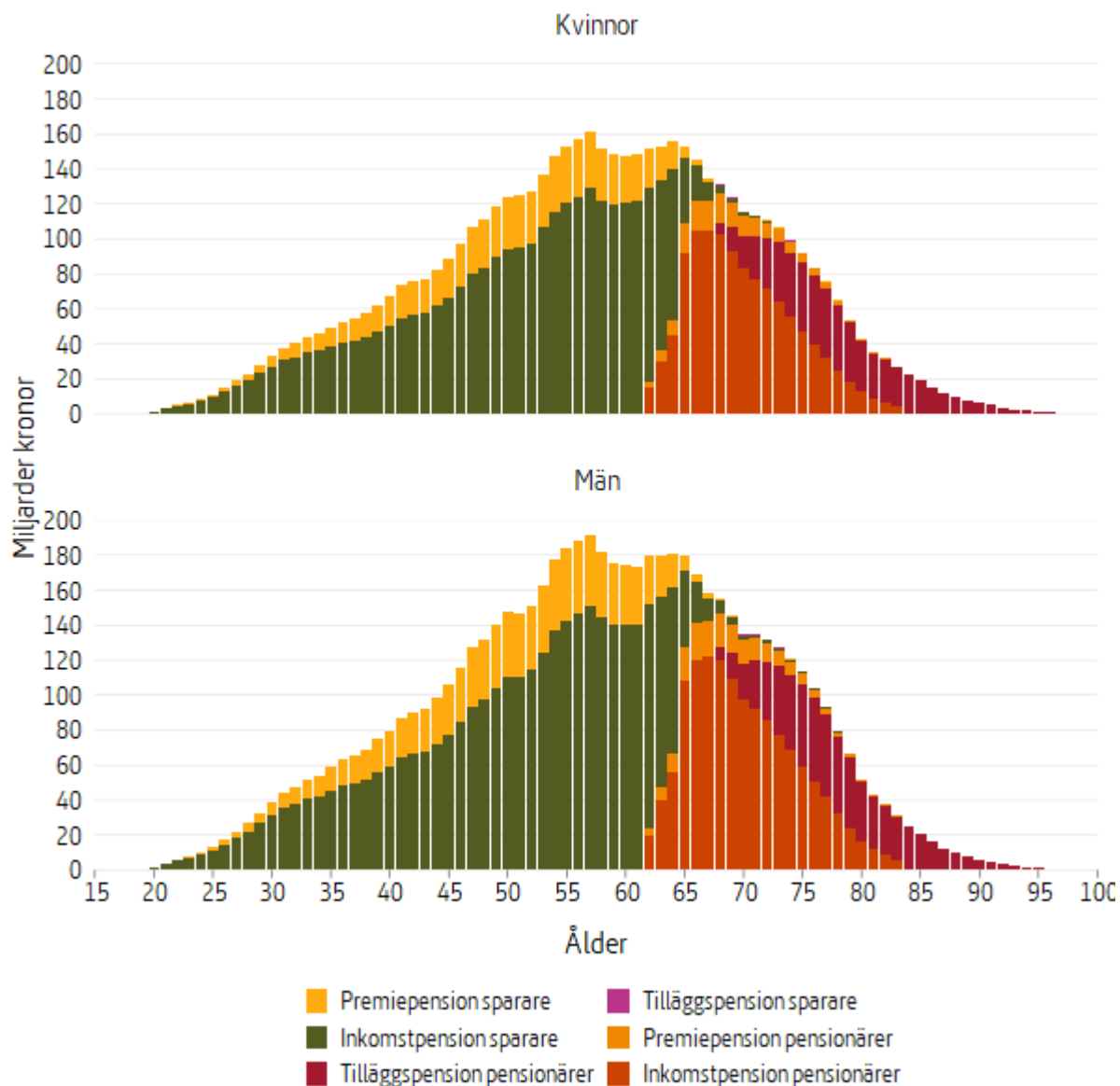
Figur 4.6 Pensionsgrundande belopp, intjänandeår 2020

Pensionsskulden

Pensionsskulden i inkomst- och premiepensionssystemet var 12 140 miljarder kronor den 31 december 2021. Skulden, fördelad på kvinnor och män, för varje ålder från 15 år och uppåt framgår av [figur 4.7](#).

Figur 4.7 Pensionsskulden kvinnor och män, vid utgången av 2021

Kvinnor har lägre intjänat pensionskapital jämfört med män. Vidare framgår det att tilläggspensionen är den viktigaste pensionstillgången för de äldre pensionärerna, men att den i princip är helt borta för de förvärvsaktiva årskullarna.

För spararna dominerar inkomstpensionen, samtidigt som en ökande betydelse för premiepensionen kan ses. Avsättningarna till premiepension infördes 1995. Innan dess sattes alla pensionsrätter av till inkomstpensionen. Om vi antar att det första intjänandet skedde vid 20 års ålder, så har alla som 2021 var 46 år eller yngre tjänat in till inkomst- och premiepension i hela sitt yrkesverksamma liv.

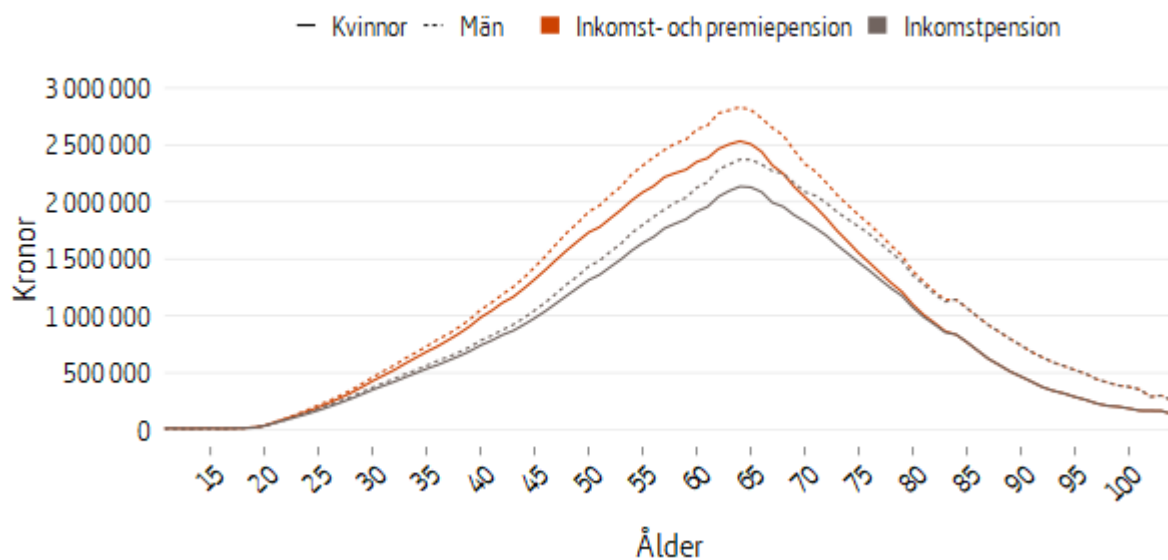
Tabell 4.7 Genomsnittlig pensionsskuld, 2021

kronor

	Inkomstpension	Premiepension	Summa
Kvinnor	1 084 000	246 000	1 308 000
Män	1 217 000	286 000	1 480 000
Totalt	1 152 000	267 000	1 396 000

Den genomsnittliga pensionsskulden (summa av alla års intjänade pensionsrätter för inkomst- och premiepension) var 1,4 miljoner kronor per person vid utgången av 2021, se [tabell 4.7](#).

Figur 4.8 Genomsnittlig pensionsskuld, 2021

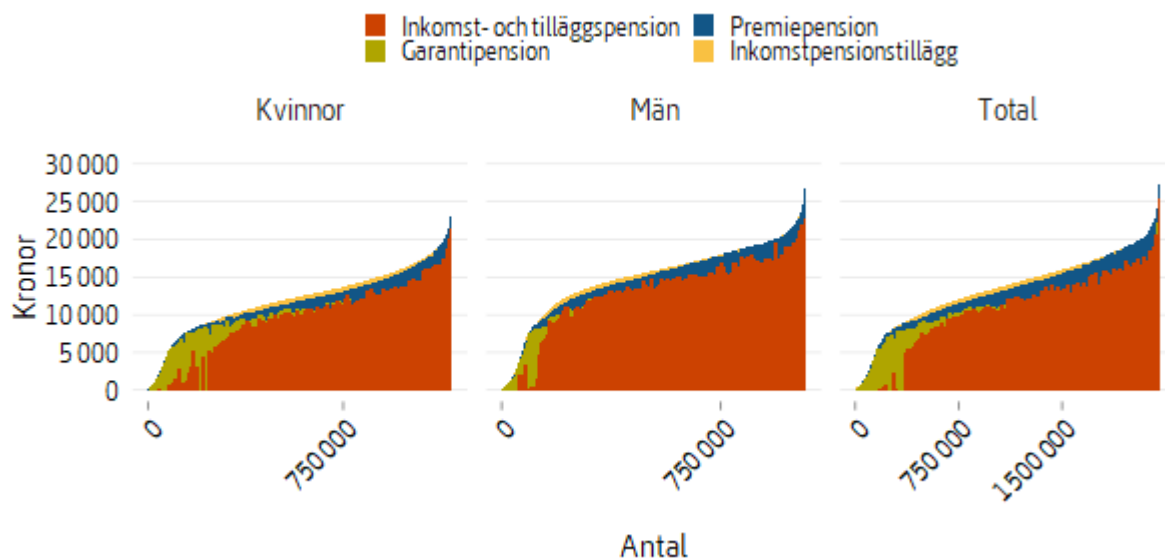

Av figuren ovan framgår att den genomsnittliga skulden per person ökar med stigande ålder fram till och med 65 års ålder. Därefter minskar skulden, eftersom många därefter börjar ta ut sin pension.

Utbetald pension

I [figur 4.9](#) är utbetalningarna av den allmänna pensionen sorterade i stigande storleksordning. Utbetalningarna avser december 2021 för kvinnor och män födda 1956 eller tidigare (1 168 000 kvinnor och 1 040 000 män). För totalt utbetald pension under 2021, se [not 2](#) i kapitlet Noter och kommentarer.

Figur 4.9 Utbetalad pension, kvinnor och män, december 2021

Skillnaden i nivå och sammansättningen av olika pensionsdelar för män och kvinnor är det som är mest slående i figuren. Kvinnors snittpension var 12 200 kronor, motsvarande belopp för männen var 15 000 kronor. Av kvinnornas allmänna pension utgjordes 92 procent av inkomstgrundad pension och 6 procent av garantipension. Hela 45 procent av kvinnorna hade dock någon andel garantipension. Att andelen som har garantipension ökar kraftigt med åldern framgår inte av diagrammet. Av männens allmänna pension utgjordes 97 procent av inkomstgrundad pension och 2 procent av garantipension. Totalt 16 procent av männen hade någon del garantipension. Varken änkepension eller bostadstillägg, som till övervägande del betalas till kvinnor, finns med i figuren.

I september 2021 infördes inkomstpensionstillägget som ett tillägg till den allmänna inkomstgrundade pensionen. Tillägget betalades ut med mellan 1 och 600 kronor till personer 65 år och äldre med en inkomstgrundad allmän pension på mellan 9 000 och 17 000 kronor i månaden. Inkomstpensionstillägget stod för knappt 2 procent av utbetalningarna och betalades ut till 56 procent av pensionärerna. Det var fler kvinnor (762 000) än män (486 000) som fick en utbetalning av inkomstpensionstillägget. Snittet på utbetalningarna var även högre för kvinnor (430 kronor) än för män (370 kronor).

Staplarna som är helt gröna motsvarar personer som enbart har garantipension och ingen inkomstgrundad pension. Denna grupp består till övervägande del av kvinnor. Personer som saknar inkomstgrundad pension och har minst 40 bostättningsår i Sverige får maximal utbetald garantipension. Detta förklarar koncentrationen av grönt vid max garantipension för gifta (7 739 kronor per månad 2021) och för ogifta (8 651 kronor per månad). De med lägre garantipension, men också helt utan inkomstgrundad pension, har färre bostättningsår.

Endast personer födda 1938 eller senare kan få premiepension baserat på eget intjänande och den har då endast tjänats in sedan 1995. Det gör att premiepensionen för de äldre årskullarna ännu är av liten omfattning, men

blir allt mer betydelsefull för varje ny årskull som tar ut pension. De personer med en allmän pension som är mer än 20 000 kronor per månad har i regel nått den nivån genom att senarelägga sitt uttag av pension. Maximal allmän pension som betalades ut 2021 var 55 900 kronor per månad. Det var till en person född senare än 1938 som har fortsatt att arbeta efter 65 års ålder.

Vad påverkar balanstalets utveckling?

Balanstalet är ett centralt mått på inkomstpensionens finansiella ställning. Det används som en del i systemets indexeringsmekanism för att säkerställa dess finansiella stabilitet. I detta avsnitt redovisas hur balanstalet påverkas av några centrala faktorer.

Balanstalet beräknas som förhållandet mellan inkomstpensionssystemets tillgångar och skulder. Tillgångarna består av AP-fondernas (buffertfondens) tillgångar och avgiftstillgången. Avgiftstillgången utgörs av årets avgiftsinkomster multiplicerad med omsättningstiden, där omsättningstiden mäter hur lång tid det i genomsnitt förväntas ta från det att en krona i avgift betalas in till systemet (intjänandeålder) till dess att den pensionsrätt som avgiften gett upphov till betalas ut i pension (utbetalningsålder)¹⁴.

Omsättningstiden – skillnaden mellan förväntad utbetalningsålder och förväntad intjänandeålder – sjunker om pensionsrätterna i genomsnitt ökar mindre för yngre än för äldre (höjd intjänandeålder). Det kan till exempel ske om arbetsmarknadsinträdet senareläggs. Den sjunker också om pensionsuttagen tidigareläggs (sänkt utbetalningsålder). Omsättningstiden tenderar att öka när livslängden stiger, särskilt om livslängden för personer med relativt högre pensionsinkomster lever längre (höjd utbetalningsålder).

Inkomstpensionssystemet har en skuld till aktiva och till pensionärer. Skulden till aktiva ökar med intjänade pensionsrätter och skulden till pensionärer minskar med pensionsutbetalningarna. Skulderna räknas om med inkomstindex (eller balansindex när balanseringen är aktiverad). Vidare ökar skulden om livslängden ökar, särskilt om livslängden för personer med relativt högre pensionsbelopp ökar. Det faktum att en allmänt ökad livslängd ökar både skulden och tillgångarna minskar balanstalets känslighet för livslängdsförändringar, även om tillgångsökningen är mindre än skuldökningen.

Till detta tillkommer buffertfonderna. Om avkastningen på buffertfondernas kapital är högre än tillväxten i genomsnittsinkomst bidrar fonderna till att stärka balanstalet. Buffertfonderna svarar för omkring 18 procent av inkomstpensionssystemets tillgångar, men i och med att fondernas avkastning är betydligt mer volatil än övriga faktorer har fonderna en större påverkan på balanstalets utveckling än vad som motsvarar deras andel av tillgångarna.

Antalet personer med pensionsgrundande inkomst påverkar förhållandet mellan avgiftstillgång och pensionsskuld

Avgiftstillgången växer i huvudsak med förändringen i influtna avgifter (summan av pensionsunderlagen) och skulden växer i huvudsak med förändringen i inkomstindex (genomsnittsinkomsten)¹⁵. Det betyder att om summan av de pensionsgrundade inkomsterna växer snabbare än genomsnittet ökar balanstalet (allt annat lika). I princip gäller detta om sysselsättningen ökar, men då avgiftsunderlaget till pensionssystemet innehåller både a-kassa, sjukersättning och sjukpenning är inte kopplingen till sysselsättningsutvecklingen absolut. Däremot är kopplingen till utvecklingen av antalet personer som har pensionsgrundande inkomst central. Ökar antalet personer med pensionsgrundande inkomst påverkas balanstalet i positiv riktning.¹⁶

Hur påverkas balanstalet av konjunkturläget?

Ovan beskrivs, något stiliserat, hur förändringar i balanstalet kan dekomponeras i förändringar i förhållandet mellan avgiftsinkomst och snittinkomst, förändringar i omsättningstid och förändringar i livslängd hos pensionerade samt avkastningen på buffertfondernas kapital. Särskilt förhållandet mellan avgiftsinkomst och snittinkomst påverkas av resursutnyttjandet på arbetsmarknaden, vilket varierar med konjunkturen.

Konjunkturläget beskrivs ofta med hjälp av hur *faktiska* värden på BNP, sysselsättning och andra indikatorer förhåller sig till motsvarande *potentiella* värden.¹⁷ Skillnaden mellan tillväxten av faktiska och potentiella variabler kan därför användas som ett approximativt mått för konjunkturjustering av förhållandet mellan avgiftsinkomst och snittinkomst. Som beskrivs ovan påverkas förhållandet mellan avgiftsinkomst och snittinkomst framförallt av förändringstakten i antalet personer med PGI. Nedan används förändringstakten i arbetskraftens storlek som en approximation av förändringstakten i antal personer med PGI. Utifrån detta kan en konjunkturberoende effekt på förhållandet mellan avgiftsinkomst och snittinkomst uppskattas.

Det konjunkturfall som utlöstes av covid-19-pandemin innebar att antalet sysselsatta minskade och att antalet personer utanför arbetskraften ökade. Sysselsättningsgraden minskade för första gången sedan den finansiella krisen.¹⁸ För 2020 var den faktiska arbetskraften lägre än den potentiella medan den för år 2019 var något högre¹⁹, vilket enligt resonemanget ovan skulle ge ett negativt bidrag till balanstalet.

Även omsättningstiden kan påverkas av konjunkturläget. Fördröjt arbetsmarknadsinträde, som ofta inträffar särskilt i djupare lågkonjukturer, tenderar att öka intjänandeåldern och därigenom minska omsättningstiden. Däremot har fondavkastningen de senaste 30 åren inte tenderat att vara korrelerad med indikatorer över konjunkturläget.

Årets stora förändringar i balanstalet är främst kopplade till fondtillgångarnas utveckling. Under 2021 steg fondtillgångarna i värde med 18,1 procent, vilket är den största årliga förändringen sedan 2008 då de sjönk i värde med 21,3 procent.

Effekter på balansräkning och balanstal av olika alternativ

För att illustrera några möjliga händelseförlopp genomförs ett antal stresstester av en förenklad balansräkning och balanstal. De illustrerade förloppen ska enbart ses som exempel.

- Alternativ 1: AP-fonderna har ingen avkastning under 2021.
- Alternativ 2: Under 2021 utvecklas AP-fonderna olika tillgångsslag som under 2008. Under 2008 sjönk fondtillgångarna i värde med 21,3 procent, men sammansättningen av tillgångar ser annorlunda ut i början av 2021 jämfört med 2008, så värdet sjunker istället med 20,0 procent.
- Alternativ 3: Avgiftsinkomsten förblir oförändrad i förhållande till föregående år samtidigt som omsättningstiden minskar med ett år.

Tabell 4.8 Förenklad resultat- och balansräkning

	2021	Förändring, alternativ 1	Förändring, alternativ 2	Förändring, alternativ 3
Förändring av fondtillgångar				
Pensionsavgifter	302 378	0	0	0
Pensionsutbetalningar	-331 545	0	0	0
Avkastning på fonderat kapital ^a	336 803	-338 801	-677 930	0
Summa	307 636	-338 801	-677 930	0
Förändring av avgiftstillgång				
Värdet av förändring i avgiftsinkomst	208 022	0	0	-208 022
Värdet av förändring i omsättningstid	86 835	0	0	-382 334
Summa	294 857	0	0	-590 356
Förändring av pensionsskuld				
Nya pensionsrätter	-302 874	0	0	6 879
Pensionsutbetalningar	331 542	0	0	0
Indexering	-208 704	0	0	0
Övrigt	-535	0	0	0
Värdet av förändringen i livslängd	-27 172	0	0	0
Summa	-207 743	0	0	6 879
Årets resultat	394 750	-338 801	-677 930	-583 477
Tillgångar				
Fondtillgångar	2 004 077	-338 801	-677 930	0
Avgiftstillgångar	9 187 861	0	0	-590 356
Summa Tillgångar	11 191 938	-338 801	-677 930	-590 356
Skulder och resultat				
Utgående balanserat resultat	1 200 947	-338 801	-677 930	-583 477
Pensionsskuld	9 990 991	0	0	-6 879
Summa Skulder och resultat	11 191 938	-338 801	-677 930	-590 356
Balanstal	1,1202	-0,0339	-0,0679	-0,0584

a. Inklusive administrationskostnader (som antas lika stora i alternativen med lägre fondavkastning).

I de första två alternativen stressas avkastningen i fondtillgångarna, som hade den största effekten på årets balanstalsberäkning. Det första alternativet visar att även utan avkastning skulle balanstalet ha ökat något under året. Det andra alternativet visar att pensionssystemet skulle klara av en finansiell kris lik den under 2008 utan att hamna i balansering.

Det tredje alternativet stressar den andra tillgången, avgiftstillgången. En från året innan oförändrad avgiftstillgång tillsammans med en drastiskt sänkt omsättningstid skulle ha en betydande påverkan på balanstalet, men inte lika

mycket som en finansiell kris. Notera att det är ett förenklat scenario där endast omsättningstiden och avgiftsinkomster ändras, utöver nya pensionsrätter som är en direkt följd av minskade avgiftsinkomster. I själva verket skulle en sådan stor förändring av omsättningstiden förmodligen bestå av en betydande höjning av intjänandeåldern samtidigt som att utbetalningsåldern sänks.

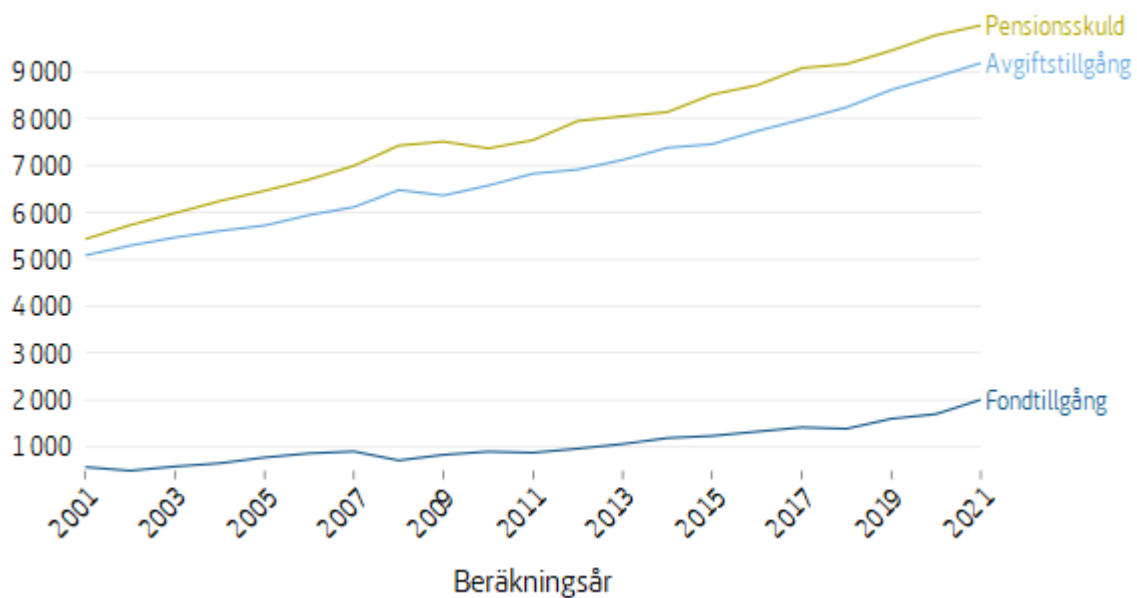
En sänkning av utbetalningsåldern skulle betyda att dödligheten ökar och/eller att pensionssparare går i pension tidigare. Högre dödstal skulle också påverka pensionsutbetalningarna och värdet av förändringen i livslängd. Lägre pensionsåldrar skulle också påverka dessa två poster och även posten nya pensionsrätter. För att isolera effekten av just omsättningstiden är dessa synergieffekter inte med i scenariot.

Balanstalets historiska utveckling

Avgiftstillgången har historiskt sett haft den mest stabila utvecklingen och i snitt ökat med 3,0 procent varje år med en standardavvikelse på 1,5 procent. Pensionsskulden har även den utvecklats stabilt, i snitt har den ökat med 3,1 procent årligen med en standardavvikelse på 1,9 procent.

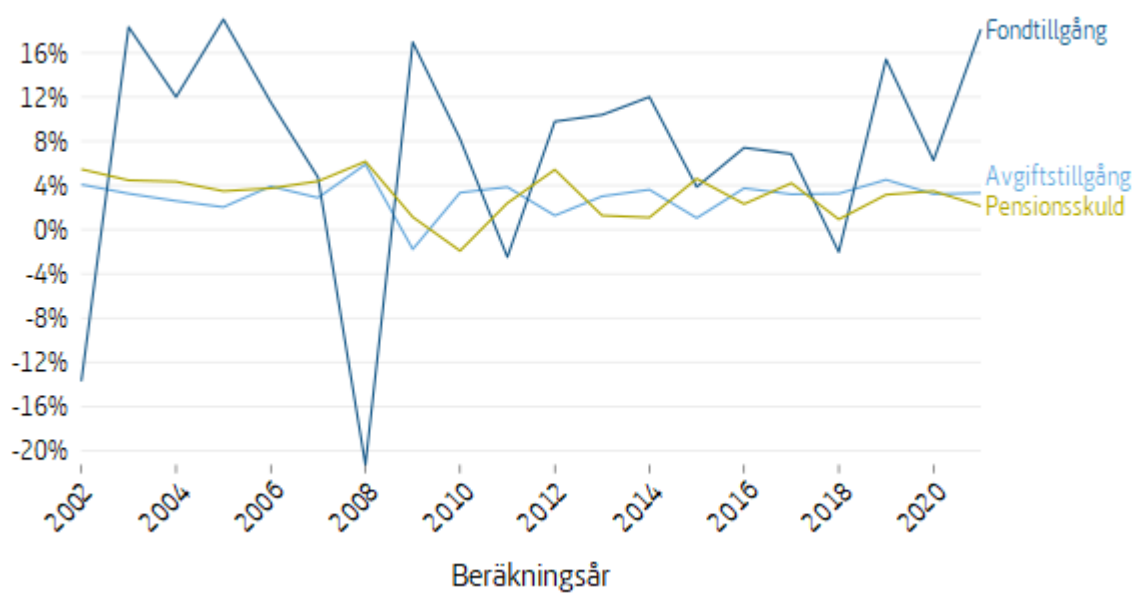
Fondtillgångarnas utveckling har varit störst men också mest volatil med en snittökning på 7,1 procent och en standardavvikelse på 10,2 procent. Den högre genomsnittliga ökningen medför att buffertfonden med tiden utgör en större andel av de totala tillgångarna och påverkar därför balanstalat mer med tiden.

Figur 4.10 Värdet av tillgångar och pensionsskulden per år, miljarder kronor

Utvecklingen av tillgångarnas och skuldens storlek. Över lång tid utvecklas samtliga nästan linjärt, bortsett från åren efter finanskrisen 2008.

Figur 4.11 Årlig procentuell förändring av tillgångar och pensionsskuld

Avgiftstillgången och pensionsskulden, som främst är knutna till demografin och konjunkturen, utvecklas relativt stabilt mellan åren. Fondtillgången, som är knuten till börsen, har betydligt större årliga variationer.

Fotnoter

1. Pensionsrätt för premiepension kan överföras mellan makar. Överfört kapital minskas med för närvarande 6 procent, eftersom det sker fler överföringar till kvinnor än till män samtidigt som kvinnor i medeltal lever längre än män.
2. År 2021: Taket för allmän pensionsavgift är $8,07 \times \text{inkomstbasbeloppet} = 550\,374$ kronor.
3. År 2021: $0,423 \times 47\,600 = 20\,135$ kronor.
4. Egenföretagare betalar allmän pensionsavgift om 7 procent och egenföretagaravgift om 10,21 procent.
5. Denna skatt var 22,5 miljarder kronor 2021, se [not 1 i kapitel 8](#).
6. $0,1721 / 0,93 \approx 0,185$
7. Dessutom finns Sjätte AP-fonden som är en tillgång i inkomstpensionssystemet, men som inte tillförs några avgifter eller betalar ut några pensioner.
8. Kapitalviktad avkastning. För mer information se kapitel 6 Pensionssystemets värdeförändringar, avsnitt [Mått på värdeförändringar inom premiepensionssystemet](#).
9. Balansindex för år 2017 och framåt beräknas med det dämpade balansstalet (SFS:676), se även [Bilaga B](#).
10. Nästa års balansindex beräknas genom att multiplicera balansindex (103,66) med förändringen av inkomstindex, multiplicerat med det dämpade balansstalet, se [bilaga A](#).
11. Omräkningen av inkomstpension sker med kvoten mellan det nya och gamla inkomstindexet dividerat med 1,016. De år balanseringen är aktiverad ersätts inkomstindex med balansindex.
12. Beskrivningen avser garantipension till personer födda 1938 eller senare. För äldre personer gäller andra regler.
13. År 2021 var prisbasbeloppet 47 600 kronor.
14. Detaljer finns i [appendix B Matematisk beskrivning av balansstalet](#).
15. Demografiska och strukturellt drivna förändringar i omsättningstid och pensionsskuld sker normalt i långsammare takt.
16. Eftersom inkomstmåttet i inkomstindex baseras på summan av pensionsgrundande inkomst utan begränsning av intjänandetaket (otakad PGI) kan i princip också skillnader i inkomstillväxt över och under intjänandetaket påverka balansstalet. De senaste åren har dock skillnaderna i förändringstakt mellan avgiftsinkomst och otakad PGI varit liten.
17. De nivåer som på lång sikt är förenliga med en stabil inflation. Se Konjunkturinstitutet (2018) Konjunkturläget oktober 2018, s 75-79, för ytterligare beskrivning av konjunkturterminologi.
18. SCB (2021) Arbetsmarknadssituationen för hela befolkningen 15-74 år, AKU 2020.

19. Egna beräkningar baserade på data från Konjunkturinstitutets prognos från december 2020.

5. Administrations- och kapitalförvaltningskostnader

Pensionssystemet är ett slutet system och bär alla sina egna kostnader. Det innebär att kostnaderna dras från pensionskapitalet och därför påverkar den framtida pensionen. Kostnadernas storlek kan till en del påverkas av de ansvariga myndigheterna. Inom premiepensionen beror dock även kostnaden på spararens egna fondval.

I det här avsnittet sammanställs de brutto¹- och netto²redovisade kostnaderna samt även sådana transaktionskostnader som AP-fonderna och Pensionsmyndigheten endast delvis kan fånga. Syftet är att ge en så fullständig bild av ålderspensionssystemets totala kostnader som möjligt. Viktigt att ha i åtanke är att fondernas nettoförvaltningskostnader samt transaktionskostnader redan har påverkat fondernas värdeutveckling negativt.

Total kostnadsredovisning

Den sammanlagda kostnaden för pensionssystemets försäkringsadministration och kapitalförvaltning samt övriga avgifter uppgår till 7,0 miljarder kronor, varav 2,6 miljarder kronor redovisas i pensionssystemets resultaträkning. De 2,6 miljarderna är summan av försäkringsadministration (1 591 miljoner) och AP-fondernas rörelsekostnader (1 055 miljoner), se [tabell 5.1](#). Resterande kostnader är kapitalförvaltningskostnader.

Inkomstpensionens kostnader

För inkomstpensionen uppgick de kostnader som redovisas i resultaträkningen 2021 till 2 013 miljoner kronor, där 958 miljoner kommer från försäkringsadministration och 1 055 miljoner kommer från AP-fondernas rörelsekostnader. Utöver de 1 055 miljonerna i rörelsekostnader hade AP-fonderna fasta förvaltningsarvoden om 569 miljoner kronor. Summan av redovisade kapitalförvaltningskostnader som framgår i AP-fondernas resultaträkningar uppgick därmed till 1 624 miljoner kronor. Prestationsbaserade arvoden och transaktionskostnader, som till exempel courtage, redovisas inte som direkta kostnader hos AP-fonderna utan påverkar i stället avkastningen negativt. Prestationsbaserade arvoden är inte en vanlig förvaltningskostnad utan ett sätt för AP-fonderna att dela risk och avkastning med sina externa förvaltare. Totalt betalade AP-fonderna 451 miljoner i prestationsbaserade arvoden och 257 miljoner kronor i courtage och andra transaktionskostnader. När dessa kostnader och avgifter inkluderas blir summan av kostnaderna totalt för inkomstpensionen 3 290 miljoner kronor.

Premiepensionens kostnader

Den totala kostnaden för premiepensionens försäkringsadministration uppgår till 633 miljoner kronor, se posten Summa försäkringsadministration i [tabell 5.1](#)³.

För premiepensionssystemets del avser posten Förvaltningsarvoden både de fasta och prestationsbaserade avgifter som premiepensionsfonderna, inklusive 7:e AP-fonden, tar ut efter att rabatter återförts till

premiepensionsspararna. Brutto beräknas premiepensionsfondernas förvaltningsarvode till 9 214 miljoner kronor. Av denna bruttoavgift beräknas återbetalningen från fonderna till totalt 6 543 miljoner kronor i rabatt. Avgifterna kan då nettosummeras till 2 671 miljoner kronor⁴. Under 2021 infördes en ny strängare rabattmodell jämfört med år 2020. Den nya rabattmodellen innebär bland annat att för aktiefonder är den maximala nettoavgiften 0,68 procent, för räntefonder är den 0,35 procent och för bland- och generationsfonder är den 0,44 procent. År 2020 var maximala nettoavgiften 0,89 procent för aktiefonder, 0,42 procent för räntefonder och 0,62 procent för bland- och generationsfonder.

Utöver de 2 671 miljonerna i fasta förvaltningsarvoden finns transaktionskostnader. Transaktionskostnaderna består främst av det courtage som fonderna erlägger som en del av köp-/säljlikviden när fonderna handlar värdepapper. Från och med 2020 baseras denna siffra på faktiska siffror som fondbolagen inrapporterat och uppskattas 2021 till 388 miljoner kronor. Totalt rapporterade cirka 310 fonder sina transaktionskostnader, vilka representerar cirka 93 procent av det totala kapitalet.

Tabell 5.1 Ålderspensionssystemets totala kostnader och avgifter

miljoner kronor

	Inkomstpension	Premiepension	Summa
Försäkringsadministration			
Pensionsadministration ^a	498	561	1 059
Ersättning till andra myndigheter	460	72	532
Summa Försäkringsadministration	958	633	1 591
Kapitalförvaltningskostnader och avgifter			
AP-fondernas rörelsekostnader (bruttoredovisade)	1 055		1 055
Förvaltningsarvoden			
Fasta förvaltningsarvoden (nettoredovisade)	569		569
Prestationsbaserade arvoden ^b	451		451
Summa Förvaltningsarvoden	1 020	2 671	3 691
Transaktionskostnader ^c	257	388	645
Summa Kapitalförvaltningskostnader och avgifter	2 332	3 059	5 391
Summa	3 290	3 691	6 981

a. Beloppet för inkomstpension avser faktisk kostnad medan beloppet i [not 4 i kapitel 8](#) avser beslutad administrationskostnadsersättning från AP-fonden.

b. Detta är avgifter som AP-fonderna endast betalar om en viss förvaltare lyckats uppnå ett visst överenskommet resultat.

c. Med transaktionskostnader avses här courtage och clearingavgifter som tas ut på aktie- och derivatmarknaden. Dessa avgifter läggs direkt på transaktionen och påverkar fondernas avkastning negativt. Ränte- och valutatransaktioner betalas genom skillnaden mellan köp- och säljkurs och redovisas inte som en separat avgift. Beräkningen av premiepensionens transaktionskostnader baseras nu på cirka 310 fonders inrapporterade kostnader.

Kostnadernas utveckling

Nedan i [tabell 5.2](#) och [tabell 5.3](#) visas kostnadsposterna för de senaste fem åren och redovisas i miljoner kronor. [Figurerna 5.1–5.4](#) avser kronor per antal försäkrade (det vill säga knappt 8,7 miljoner personer som har ett pensionskonto, inklusive pensionärer) och sträcker sig från 2001.

Tabell 5.2 Inkomstpensionens kostnader

miljoner kronor

	2017	2018	2019	2020	2021
Försäkringsadministration					
Pensionsadministration ^a	434	428	411	459	498
Ersättning till andra myndigheter	432	421	406	441	460
Summa Försäkringsadministration	866	849	817	900	958
Kapitalförvaltningskostnader och avgifter					
AP-fondernas rörelsekostnader (bruttoredovisade)	953	956	1 016	1 018	1 055
Förvaltningsarvoden					
Fasta förvaltningsarvoden (nettoredovisade)	801	760	753	617	569
Prestationsbaserade arvoden ^b	442	331	406	625	451
Summa Förvaltningsarvoden	1 243	1 091	1 159	1 242	1 020
Transaktionskostnader ^c	233	244	203	269	257
Summa Kapitalförvaltningskostnader och avgifter	2 429	2 291	2 378	2 529	2 332
Summa	3 295	3 140	3 195	3 429	3 290

a. Beloppet för inkomstpension avser faktisk kostnad medan beloppet i [not 4 i kapitel 8](#) avser beslutad administrationskostnadsersättning från AP-fonden.

b. Viss justering av 2018 års arvoden.

c. Se förklaring i [tabell 5.1 Ålderspensionssystemets totala kostnader och avgifter](#).

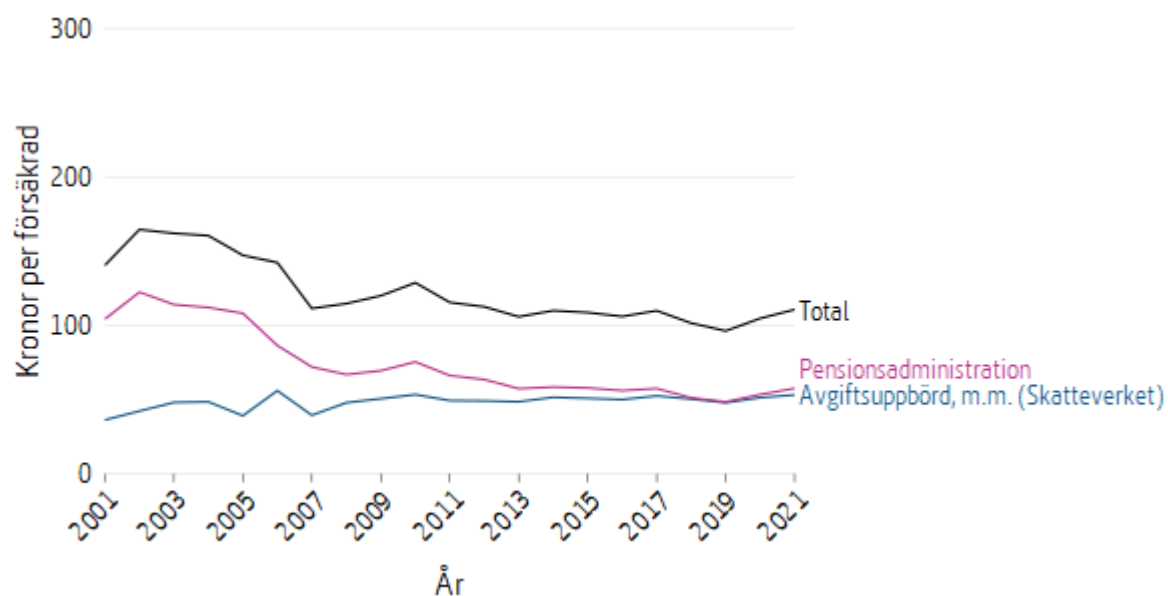
Tabell 5.3 Premiepensionens kostnader

miljoner kronor

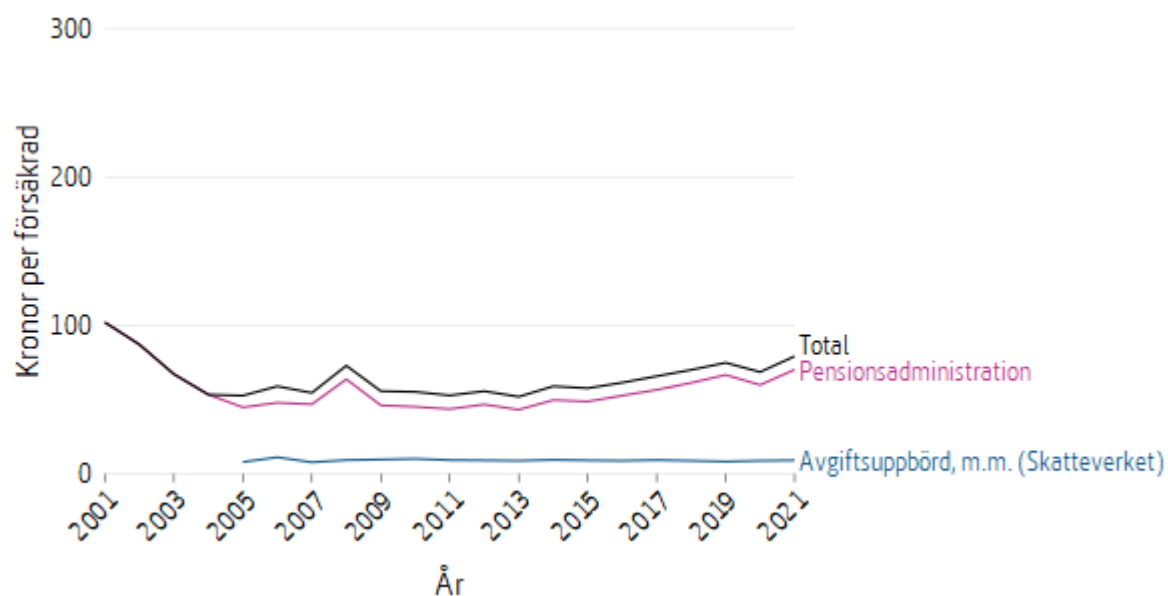
	2017	2018	2019	2020	2021
Försäkringsadministration					
Pensionsadministration	417	463	515	472	561
Ersättning till andra myndigheter	68	66	63	69	72
Amortering och ränta uppbyggnadslån	181	325	0	0	0
Summa Försäkringsadministration	666	854	578	541	633
Kapitalförvaltningskostnader och avgifter					
Förvaltningsarvoden (netto redovisade)	2 466	2 279	2 500	2 544	2 671
Transaktionskostnader ^a	519	551	646	491	388
Summa Kapitalförvaltningskostnader och avgifter	2 985	2 830	3 146	3 035	3 059
Summa	3 651	3 684	3 724	3 576	3 692

a. Värden för 2020 justerade från 955 miljoner pga att AP7 uppdaterat sina transaktionskostnader för aktiefonden.

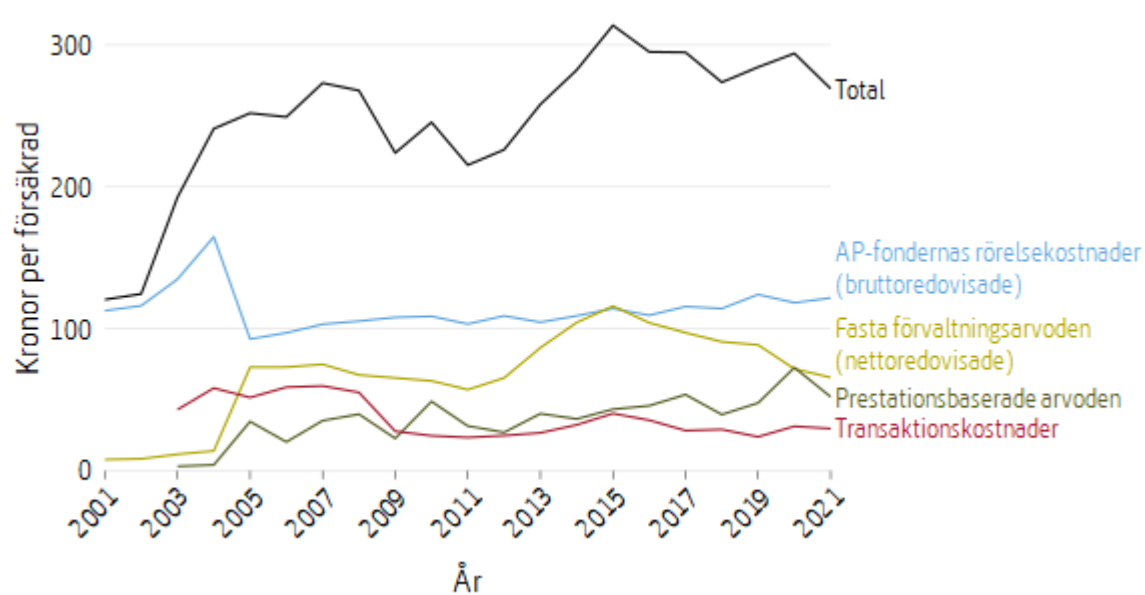
Figur 5.1 Försäkringsadministration inkomstpension

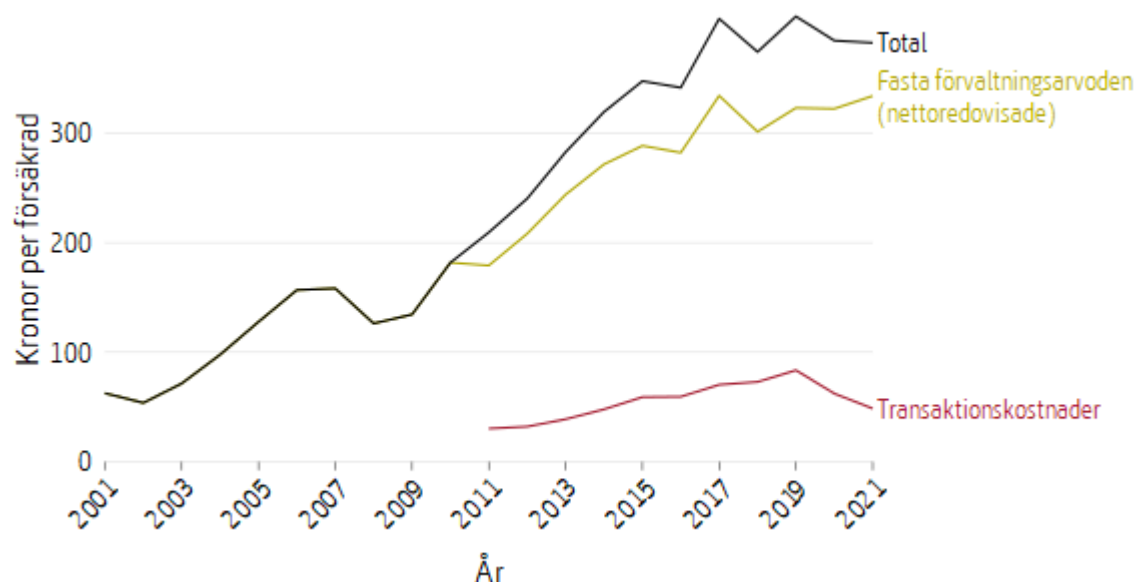
Figur 5.2 Försäkringsadministration premiepension

Figur 5.3 Kapitalförvaltningskostnader och avgifter inkomstpension

Figur 5.4 Kapitalförvaltningskostnader och avgifter premiepension

Av [tabell 5.2](#) framgår att inkomstpensionens totala kostnader varit någorlunda konstanta under de senaste fem åren. För 2021 var de totala kostnaderna i stort sett samma som år 2017. Kostnaderna för pensionsadministration har ökat sedan 2019 vilket delvis kan förklaras av genomförandet av de förändrade åldersgränserna i pensionssystemet. I [tabell 5.5](#) framgår en gradvis minskning av kapitalförvaltningskostnaderna i relation till förvaltad kapital.

Premiepensionens kapitalförvaltningskostnader och avgifter ökade på totalen från år 2020 till år 2021, däremot minskade den genomsnittliga kostnaden per försäkrad. Utvecklingen av kapitalförvaltningskostnader och avgifter beror på att genomsnittligt förvaltad kapital har ökat och att kapitalförvaltningskostnaderna tas ut i procent av förvaltad kapital. Transaktionskostnaderna minskade under år 2021 jämfört med år 2020.

I procent av kapitalet så har premiepensionens kostnader minskat de senaste fem åren. Rabattmodellen inom premiepensionssystemet är progressiv, vilket innebär att högre förvaltad kapital automatiskt ger en högre procentuell rabatt och därmed lägre avgifter i procent. Kostnaden är på årsbasis och uppskattas utifrån kostnaden under kvartal 1–3.

Inom försäkringsadministrationen finns flera kostnadsposter som är gemensamma för inkomst- och premiepensionen. Som exempel kan nämnas framställning och distribution av orange kuvert och Skatteverkets kostnadsersättning för avgiftsuppbörd med mera. Sådana kostnader fördelas på respektive försäkringsgren i förhållande till andel försäkrade, avgiftsandel eller annan fördelningsnyckel.

Kapitalförvaltningskostnaderna i förhållande till förvaltad pensionskapital

År 2021 var summan av kapitalförvaltningskostnader för Första–Fjärde AP-fonden och Sjätte AP-fonden cirka 0,09 procent av förvaltad kapital. AP-fondernas prestationsbaserade arvoden uppgick till 0,02 procent, och

transaktionskostnader uppgick till 0,01 procent av förvaltad kapital. Summan av kapitalförvaltningskostnader och avgifter uppgick till totalt 0,13 procent av förvaltad kapital.

Redovisade kapitalförvaltningskostnader för fonderna inom premiepensionssystemet uppgick efter rabatt till 0,15 procent, därtill uppskattas fondernas transaktionskostnader till 0,02 procent och summan av kapitalförvaltningskostnader och avgifter således till 0,17 procent av förvaltad kapital.

Kostnadsskillnaderna i procent mellan inkomstpensionens fonderade medel och premiepensionsfonderna förklaras dels av skalfördelar inom Första–Fjärde AP-fonden och dels av att dessa fonder har investerat omkring 35 procent av sitt kapital i obligationer eller liknande tillgångar med, i förhållande till aktier, låga förvaltningskostnader. Inom premiepensionssystemet är cirka 10 procent av tillgångarna investerade i denna typ av tillgångar.

Tabell 5.4 Genomsnittligt förvaltad kapital

miljarder kronor

	2014	2015	2016	2017
Inkomstpension	1 121	1 207	1 276	1 367
Premiepension	662	829	854	1 030
	2018	2019	2020	2021
Inkomstpension	1 398	1 490	1 646	1 850
Premiepension	1 161	1 280	1 518	1 820

Tabell 5.5 Kapitalförvaltningskostnaderna i förhållande till förvaltad kapital

procent

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Inkomstpension						
Redovisade kapitalförvaltningskostnader						
AP-fondernas rörelsekostnader (bruttoredo­visade)	0,07	0,07	0,07	0,07	0,06	0,06
Fasta förvaltningsarvoden (netto­redo­visade)	0,07	0,06	0,05	0,05	0,04	0,03
Summa Redovisade kapitalförvaltningskostnader	0,14	0,13	0,12	0,12	0,10	0,09
Prestationsbaserade arvoden	0,03	0,03	0,02	0,03	0,04	0,02
Transaktionskostnader	0,02	0,02	0,02	0,01	0,02	0,01
Summa Inkomstpension	0,19	0,18	0,16	0,16	0,15	0,13
Premiepension						
Redovisade kapitalförvaltningskostnader						
Fasta förvaltningsarvoden (netto­redo­visade)	0,23	0,22	0,20	0,18	0,17	0,15
Summa Redovisade kapitalförvaltningskostnader	0,23	0,22	0,20	0,18	0,17	0,15
Transaktionskostnader	0,05	0,05	0,05	0,05	0,03	0,02
Summa Premiepension	0,28	0,27	0,25	0,23	0,20	0,17

Kostnader för försäkringsadministration i förhållande till pensionsbehållning/kapital

För att täcka AP-fondernas redovisade kostnader för inkomstpensionen görs varje år ett kostnadsavdrag från pensionsbehållningarna. För år 2021 var inkomstpensionens kostnadsavdrag 0,0332 procent. Kostnadsavdraget görs endast fram till det att pension börjar tas ut. Varken de fasta netto redovisade förvaltningsarvodena på 0,03 procent av förvaltat kapital, de prestationsbaserade arvoden på 0,02 procent eller transaktionskostnaderna om cirka 0,01 procent av förvaltat kapital belastar pensionsspararna genom kostnadsavdrag. De netto redovisade kostnaderna belastar buffertkapitalet i AP-fonderna, men till skillnad från de brutto redovisade kostnaderna finansieras inte kostnaden med ett avdrag från pensionsspararnas inkomstpensionskonto.

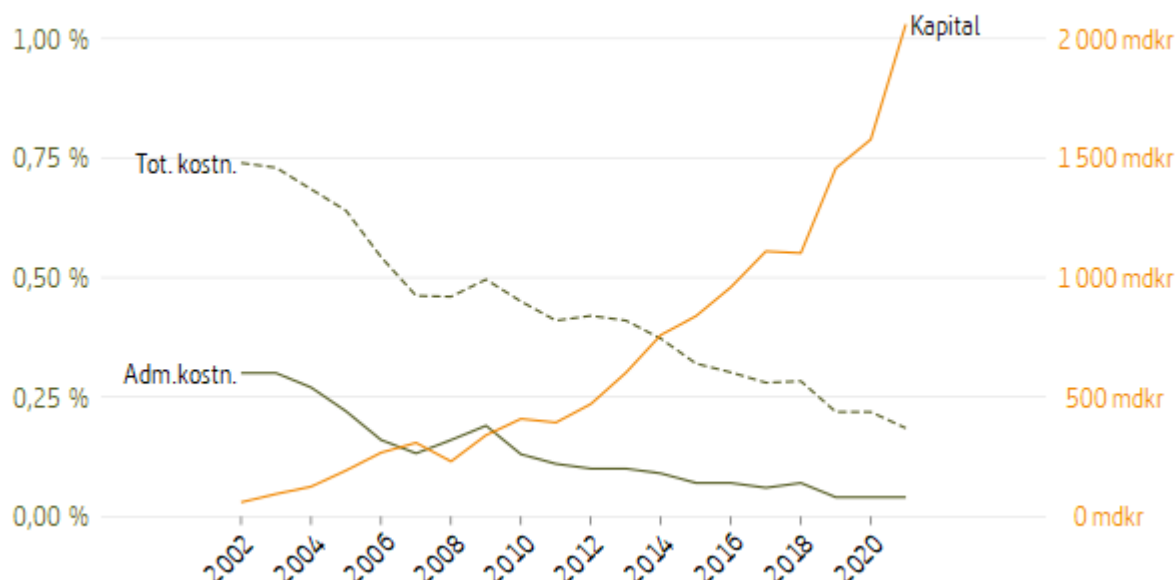
Avdraget för premiepensionens försäkringsadministrativa kostnader var 2021 i snitt 0,04 procent av premiepensionskapitalet. Maximalt uttagen kostnad i kronor för år 2021 var 100 kronor per kontoinnehavare. Premiepensionen har precis som inkomstpensionen små periodiska avvikelser mellan den avgift som tas ut och den faktiska kostnaden. Dessa avvikelser korrigeras löpande.

Tabell 5.6 Kostnader försäkringsadministration
procent

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Inkomstpension^a	0,0284	0,0302	0,0305	0,0310	0,0288	0,0305	0,0332
Premiepension	0,07	0,07	0,06	0,07	0,04	0,04	0,04

a. Inkomstpensionens kostnadsavdrag avser även AP-fondernas brutto redovisade kostnader och kostnadsavdraget görs endast fram till pension börjar att tas ut.

Figur 5.5 Premiepensionens kostnader och kapital

Tot. kostn. Administrations- och kapitalförvaltningskostnader

Adm.kostn. Administrationskostnad

Kapital Premiepensionsbehållningen vid årets slut

Vad betyder kostnaderna för pensionens storlek?

Kostnadernas storlek är en viktig faktor för den framtida pensionen. En till synes låg årlig avgift kan minska pensionen med en avsevärd andel eftersom avgiften dras årligen under en lång period. Av de faktorer som påverkar pensionskapitalet är kostnadernas storlek den faktor som de ansvariga myndigheterna har störst möjlighet att påverka. Vissa kostnader för premiepensionen kan även den försäkrade påverka.

Följande förenklade beräkningssätt ger en ganska precis uppfattning om vad en viss kostnadsprocent innebär för den utbetalade pensionens storlek. Den genomsnittliga tid som en inbetalad avgift ligger i inkomstpensionssystemet innan den börjar betalas ut är cirka 20 år.

Om inkomstpensionens kostnader är 0,03 procent, kommer avdraget att minska inkomstpensionen med knappt 1 procent, eller till $(1-0,0003)^{20}$ (ungefär 99 procent) av vad den skulle ha varit utan kostnadsavdrag. Om premiepensionens kostnader är 0,17 procent, kommer avdraget att minska premiepensionen med drygt 5 procent $(1-0,0017)^{33}$ av vad den skulle ha varit utan kostnadsavdraget. Anledningen till att avdraget sker i 33 år är att i premiepensionssystemet sker årligen en omräkning av pensionskapitalet med kostnadsavdraget även under tiden som pensionär. Den förväntade avkastningen är något högre vilket bidrar till en längre omsättningstid. En inte ovanlig fondförvaltningsavgift i Sverige för sparande utanför det allmänna pensionssystemet är omkring 1 procent – ofta högre. En avgift på 1 procent under samma tid som i exemplet ovan skulle innebära att det sparade kapitalet blir 72 procent av vad det skulle ha varit i förhållande till om avgiften varit 0 procent, 28 procent skulle då alltså försvinna i avgifter.

Fotnoter

1. I pensionssystemets resultaträkningar för inkomst- och premiepensionen framgår de kostnader som Pensionsmyndigheten och AP-fonderna redovisar som kostnader i sina egna resultaträkningar, "bruttoredovisade kostnader".
2. De kapitalförvaltningskostnader i AP-fonderna och premiepensionssystemet som nettoredovisas mot intäkt och fondavkastning netto framgår inte av pensionssystemets resultaträkning. Begreppet nettoredovisade kostnader används här för sådana kostnader som i AP-fondernas redovisning består av fasta förvaltningsarvoden och som i premiepensionssystemets redovisning används för nettot av de poster som benämns förvaltningsavgifter och rabatter på förvaltningsavgifter.
3. Tidigare år har det utöver administrationskostnaden även gjorts avbetalning på uppbyggnadskostnaden av premiepensionssystemet, detta uppbyggnadslån slutamorterades 2018.
4. Dessa kostnader är preliminära och baseras på en uppräknig av kostnaderna för kvartal 1–3. I beloppet ingår inte förvaltningsarvode avseende traditionell försäkring på 13,8 miljoner kronor. Denna kostnad nettoredovisas genom att avkastningen på fonderat kapital minskas (se [not 17 i kapitel 8](#)).

6. Pensionssystemets värdeförändringar

Den allmänna pensionen består till huvuddelen av inkomstgrundad pension. Varje år under det aktiva livet betalar de förvärvsarbetande en viss del av inkomsten som pensionsavgift. Större delen av avgiften går till systemet för inkomstpension och en mindre del till premiepensionssystemet. Pensionen tjänas ofta in under lång tid, 40–45 år eller ännu längre. Därför är det viktigt för pensionens framtida storlek vilken värdeförändring som de inbetalda avgifterna får. Exempelvis får en person som sätter in ett konstant belopp varje år under 40 års tid med en årlig ränta på 2 procent hela 54 procent större slutbehållning än en sparare utan avkastning.

En viktig skillnad mellan inkomstpensions- och premiepensionssystemen är att värdeförändringen i inkomstpensionen är lika för alla, medan den för premiepensionen kan variera från person till person, beroende på vilka fonder som valts. I inkomstpensionssystemet bestäms värdeförändringen normalt av den procentuella ökningen i inkomstindex. Detta index följer i sin tur den genomsnittliga utvecklingen av de förvärvsarbetandes inkomster. I premiepensionssystemet bestäms värdeförändringen av avkastningen på pensionsspararnas fonder. För pensionärer som valt traditionell försäkring bestäms värdeutvecklingen av den återbäringsränta som Pensionsmyndigheten beslutar om, med utgångspunkt från värdeutvecklingen på de tillgångar Pensionsmyndigheten investerat i.

Värdeförändringar i inkomstpensionssystemet under 2021

Pensionsbehållningen i inkomstpensionssystemet skrivs normalt upp i takt med inkomstindex men under en balanseringsperiod används balansindex. Mellan 2010 och 2018 var inkomstpensionen i en balanseringsperiod. Värdeförändringen sker bara vid årsskiftena för inkomst-/balansindex till skillnad mot premiepensionssystemet där förändringarna sker på daglig basis. Indexeringen mellan år 2021 och 2022 var 4,1 procent, se under år 2021 i [tabell 6.1](#) nedan. Det är alltså med detta procenttal som de förvärvsarbetandes intjänade inkomstpensionsrätter förändrades vid årsskiftet.

För pensionärerna räknas inkomst- och tilläggspensionerna om varje år med förändringen i inkomst-/balansindex minskat med 1,6 procent. Minskningen beror på att en förskottsränta på 1,6 procent redan har tillgodoräknats inkomstpensionen i delningstalet¹.

Under en balanseringsperiod påverkas inkomstpensionen av utvecklingen på kapitalmarknaderna eftersom AP-fondernas värde ingår i beräkningen av balanstalet. AP-fondernas värde utgör knappt 18 procent av de redovisade tillgångarna och påverkan är därmed inte omfattande. Nedgången i placeringarnas marknadsvärden under 2008, orsakade av ett stort börsfall, var dock en viktig orsak till att balanseringen trädde i kraft år 2010. Den goda avkastningen därefter bidrog till högre indexering av inkomstpensionerna och till att balanseringen avslutades 2018.

Värdeförändringar i premiepensionssystemet under 2021

Premiepensionssystemets värdeförändring bestäms helt av utvecklingen på kapitalmarknaderna. Med undantag för en dramatisk minskning under våren 2020 till följd av Corona-pandemin har det varit en positiv utveckling såväl

på den globala (räknat i SEK) som den svenska aktiemarknaden de tre senaste åren. Värdeförändringen i premiepensionsfonderna under 2021 blev 29,1 procent, se [tabell 6.1](#) nedan.

Tabell 6.1 Årlig indexering av inkomstpensionen respektive premiepensionsavkastning
procent

	Inkomst- /balansindex	Premiepensions- index ^a
2004	2,4	8,8
2005	2,7	30,6
2006	3,2	12,1
2007	4,5	5,7
2008	6,2	-34,2
2009	-1,4	34,7
2010	-2,7	12,2
2011	5,2	-10,7
2012	5,8	12,1
2013	-1,1	21,1
2014	2,5	20,7
2015	5,9	6,4
2016	4,4	10,9
2017	2,6	12,6
2018	3,1	-3,4
2019	3,8	29,5
2020	2,2	6,4
2021	4,1	29,1

a. Premiepensionsindex mäter hur ett belopp som satts in i systemet vid en viss tidpunkt har förändrats under en viss period (så kallad tidsviktad avkastning). I detta fall är perioden lika med kalenderår. Enskilda pensionssparare har normalt haft en annan avkastning beroende på vilka fonder de valt.

Mått på värdeförändringar inom premiepensionssystemet

Värdeförändringen inom premiepensionssystemet kan mätas på flera sätt. De som redovisas i detta kapitel är tidsviktad avkastning och kapitalviktad avkastning. Ett annat namn för kapitalviktad avkastning är internränta.

Den tidsviktade avkastningen används för att beskriva en fonds eller ett index värdeförändring. Tidsviktad avkastning visar avkastningen på en krona som sattes in i början av perioden. Hänsyn tas inte till om insättningar eller uttag har gjorts under perioden.

Den kapitalviktade avkastningen kan användas för att utvärdera premiepensionen i stort, men även för enskilda konton. Hänsyn tas till tidpunkten och storleken på alla insättningar och uttag på kontot, samt behållningen i slutet av perioden. Den kapitalviktade avkastningen svarar mot den genomsnittliga årsräntan under perioden.

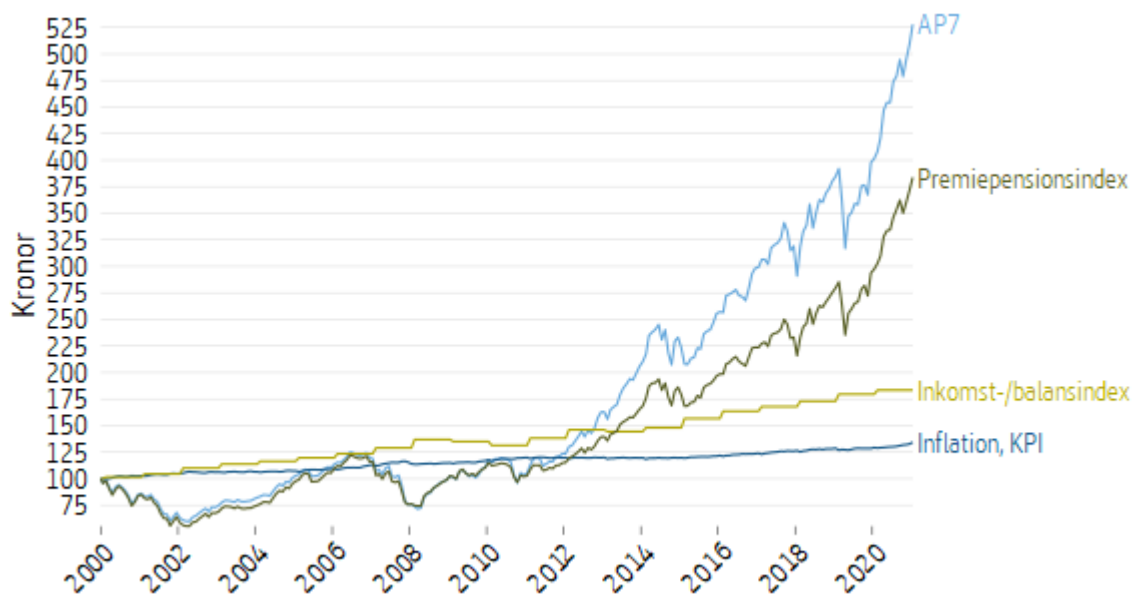
I avsnittet [Premiepensionen som komplement till inkomstpensionen](#) används tidsviktad avkastning, medan kapitalviktad avkastning används i avsnittet

Värdeförändring på pensionsspararnas premiepensionskonton. (För mer utförlig beskrivning av tids- och kapitalviktad avkastning, se [bilaga A.](#))

Premiepensionen som komplement till inkomstpensionen

Ett av syftena med att inrätta premiepensionen som komplement till inkomstpensionen var att variationer över åren i löneinkomsternas tillväxt och i kapitalavkastningen från i huvudsak aktiemarknaden skulle kunna jämnas ut varandra. Utvecklingen över tid visar att dessa indexeringar inte nödvändigtvis följer varandra, se [tabell 6.1](#) ovan. Betydelsen av riskspridningen kan öka i framtiden, när premiepensionsfondernas andel av det totala pensionskapitalet blir större. Det finns dock risk för att inkomst- och premiepensionen samtidigt har en negativ utveckling.

Figur 6.1 Värdet av 100 kronor

Värdet av 100 kronor som sattes in i december 2000 i inkomstpensionssystemet (inkomst/balansindex) och i premiepensionssystemet (premiepensionsindex respektive AP7). Inflationen finns med som referens.

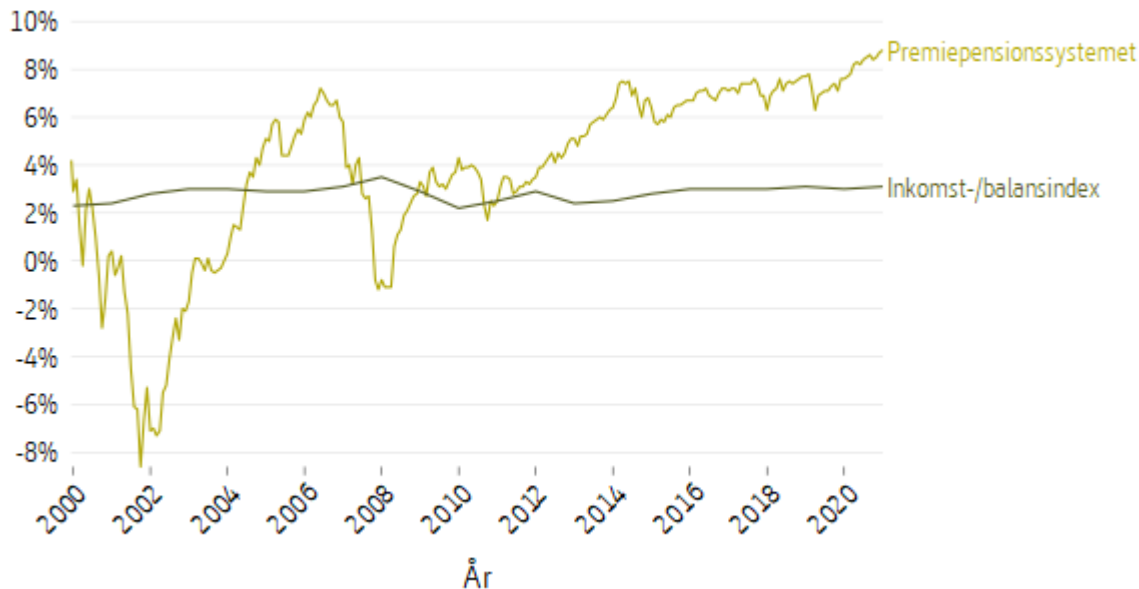
I december år 2000 kunde premiepensionsspararna börja placera sitt kapital i systemets fonder. Dessförinnan hade kapitalet, bestående av pensionsrätter från och med intjänandeår 1995, förvaltats tillfälligt på räntebärande konto hos Riksgälden. Värdet av ett belopp som sattes in vid starten år 2000 har varierat kraftigt under åren och hade under några år på 00-talet minskat i värde. Sedan dess har både premiepensionsindex och AP7 (som även ingår i premiepensionsindex) ökat kraftigt senaste åren, där värdet av 100 kronor år 2000 ökade till 384 respektive 528 kronor vid slutet av 2021. Indexeringen i inkomstpensionssystemet har däremot varit relativt stabil.

Värdeförändring på pensionsspararnas premiepensionskonton

Den tidsviktade avkastningen som redovisas i ovanstående avsnitt tar inte hänsyn till att insättningar och utbetalningar har gjorts under sparperioden. För de enskilda spararna, men även för premiepensionssystemet i stort, är det viktigt att redovisa kapitalviktad avkastning. En anledning till att så är fallet är att de samlade insättningarna på pensionsspararnas konton vuxit kraftigt över tiden, eftersom systemet är under uppbyggnad. Exempelvis vid

slutet av år 2020 fanns ett nästan sju gånger så stort kapital i fonderna som vid slutet av 2008. Åren efter dessa, det vill säga 2021 respektive 2009 var den tidsviktad avkastningen ungefär på samma höga nivå, se [tabell 6.1](#), men det var alltså ett betydligt större belopp 2021 som kunde dra nytta av denna positiva avkastning. I beräkningen av den kapitalviktade avkastningen tas hänsyn till detta genom att 2021 ges en större vikt än 2009.

Figur 6.2 Genomsnittlig kapitalviktad avkastning per år för alla premiepensionssparare under åren 2000–2021

Varje punkt på kurvan visar den genomsnittliga årliga kapitalviktade avkastningen från 1995 fram till tidpunkten i fråga.

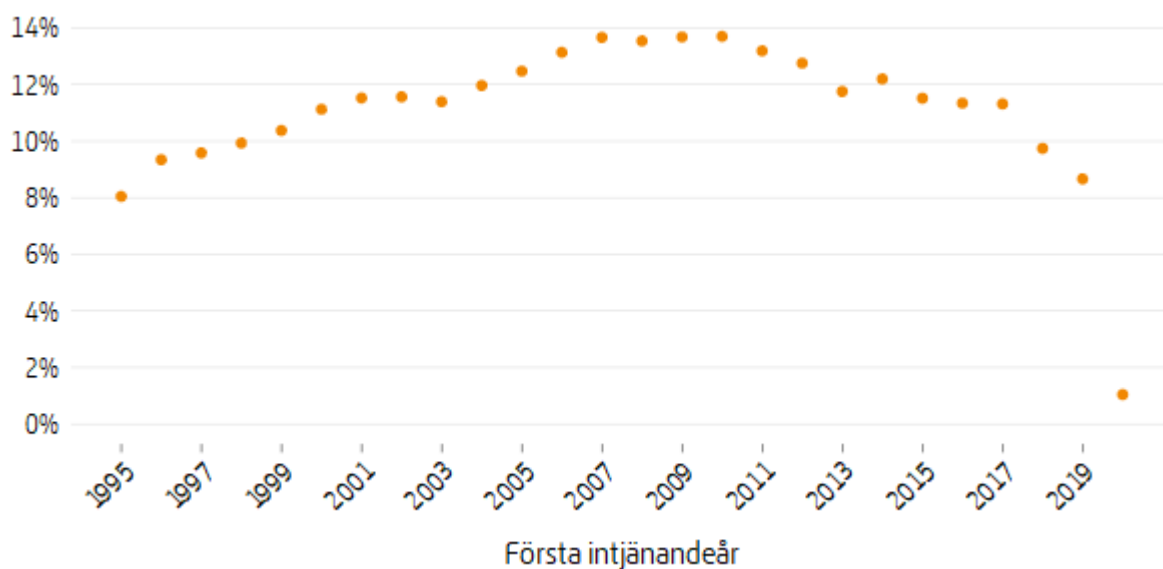
I [figur 6.2](#) redovisas dels den genomsnittliga kapitalviktade avkastningen för premiepensionen per år fram till olika tidpunkter, dels motsvarande avkastning om premiepensionen i stället utvecklats som inkomst-/balansindex. Den genomsnittliga kapitalviktade avkastningen fram till slutet av 2021 skulle med inkomst-/balansindexets utveckling ha uppgått till 3,1 procent per år. Detta kan jämföras med den faktiskt uppnådda årliga genomsnittliga kapitalviktade avkastningen i premiepensionen på 8,8 procent fram till slutet av 2021. Av diagrammet kan utläsas att motsvarande beräkning fram till och med 2008 blev minus 0,8 procent i premiepensionssystemet och plus 3,5 procent om premiepensionen i stället utvecklats som inkomst-/balansindex. Observera att kurvan inte visar inkomstpensionsspararnas faktiska kapitalviktade avkastning, eftersom inkomstpensionens kapitalstruktur är väsentligt annorlunda.

[Figur 6.1](#) och [6.2](#) speglar två synsätt för spararen, baserat på tidsviktad respektive kapitalviktad avkastning förklarar ovan. I det första diagrammet sätts en hundralapp in i premiepensionssystemet i december 2000 och är värd 334 kronor sista december 2021. Som lägst var de hundra kronorna värda 55 kronor under 2002–2003. För att ta hänsyn till att premiepensionsspararna sätter in pengar varje år i systemet och att sparandet är långsiktigt visar det andra diagrammet den genomsnittliga årliga kapitalviktade avkastningen fram till en viss tidpunkt. Den genomsnittliga årliga kapitalviktade avkastningen på insatta medel i

premiepensionssystemet var som högst 8,8 procent i december 2021 och som lägst under 2002 med -8,6 procent. Allt eftersom premiepensionssystemet mognar minskar variationen i genomsnittlig årlig kapitalvägd avkastning. Denna minskning framgår tydligt i diagrammet.

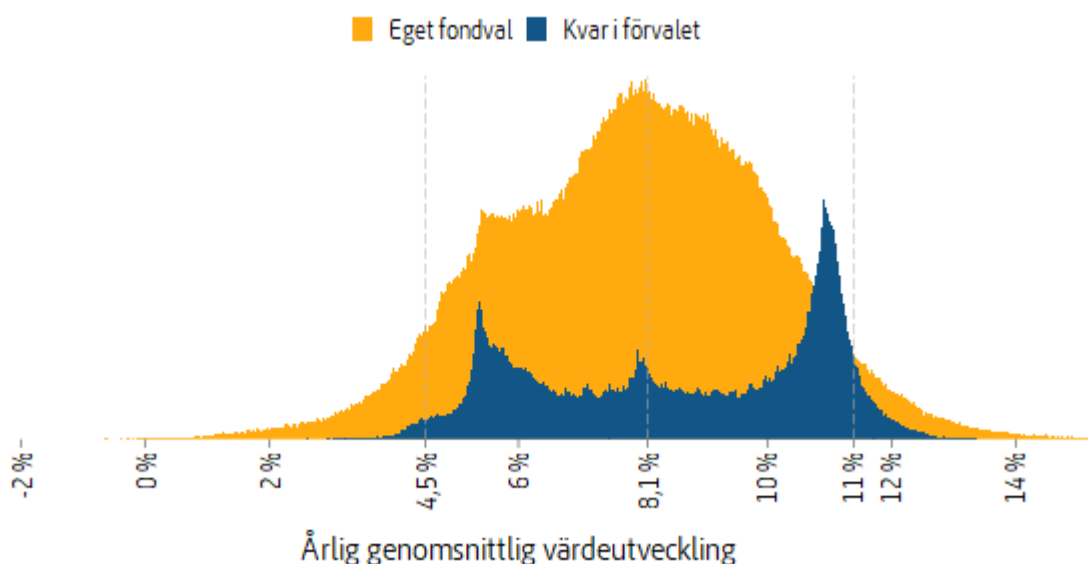
I [figur 6.3](#) redovisas pensionsspararnas genomsnittliga årliga kapitalviktade avkastning uppdelat efter första intjänandeår till premiepensionssystemet. Skillnaden i avkastning minskar ju längre årskullarna varit med och betalat in till systemet. Pensionsrätter som tjänats in under 2020 placerades i fonder i december 2021, detta gäller även för nya sparare som inte gjort ett aktivt fondval. Före intjänandeår 2017 placerades kapitalet för nya sparare i april året därpå.

Figur 6.3 Genomsnittlig kapitalviktad avkastning per år från spararens första intjänandeår

Spridningen i kapitalviktad avkastning mellan pensionssparare som varit med i systemet lika länge framgår av [figur 6.4](#). Bland de pensionssparare som började tjäna in pensionsrätter 1995 och som sedan placerades i fonder år 2000 hade drygt 99 procent en positiv värdeförändring vid slutet av 2021. Figuren är uppdelad på de som gjort ett eget fondval respektive de som aldrig gjort ett fondval (och därmed är kvar i det statliga förvalet AP7 Såfa). Att avkastningen skiljer sig åt bland de som enbart haft det statliga förvalet beror främst på att fördelningen mellan de två ingående fonderna AP7 Aktiefond respektive AP7 Räntefond beror av fondspararens ålder.

Figur 6.4 Pensionssparare som började tjäna in pensionsrätter till premiepensionssystemet 1995, fördelade efter årlig kapitalviktad avkastning fram till och med 2021

De streckade linjerna indikerar medianen samt percentilerna för 5 och 95 procent.

Eftersom uppgifterna avser personer som varit med ända från 1995, är orsaken till spridningen inte att de kommit in vid olika tidpunkter. Jämför figur 6.3 som visar fördelningen per första intjänandeår. Det är i stället valet av fonder med olika avkastningsutfall som är huvudorsaken till spridningen.

Tabell 6.2 nedan sammanfattar den genomsnittliga årliga värdeförändringen för tids- och kapitalviktad avkastning under den period premiepensionen funnits. Från år 1995 gjordes avsättningar till premiepensionen, men först i december år 2000 placerades pengarna i fonder. Under perioden 1995–2000 var pengarna placerade i räntebärande tillgångar.

Tabell 6.2 Nominell genomsnittlig årlig värdeförändring och inflation
procent

	1995–2021	2000–2021
Premiepensionsindex (tidsviktad)	6,2	6,6
Premiepension (kapitalviktad)	8,8	9,0
Inkomst-/balansindex (tidsviktad)	2,8	2,9
Inkomst-/balansindex (kapitalviktad)	3,1	3,2
Inflation	1,2	1,3

Långsiktighetens betydelse i värderingen av premiepensionens avkastning

De sidor av pensionssystemet som har att göra med dess värdeförändring kan inte utvärderas utifrån värdeförändringarna under några få år. Betydelsen av långsiktighet underskattas lätt, både under upp- och nedgångstider. Under 90-årsperioden 1924–2014 var den genomsnittliga reala avkastningen på aktier globalt sett 6,1 procent per år. Detta betyder inte att man med någon säkerhet kan vänta sig sådana avkastningstal på 10

års, eller ens 20 eller 30 års, sikt. Realavkastningen har under olika 10-årsperioder sedan 1930 varierat kraftigt, på Stockholmsbörsen från 23 procent per år (1980–1989) ned till negativa tal under vissa andra perioder. Stora förskjutningar mellan näraliggande 10-årsgenomsnitt har ofta skett, både på Stockholmsbörsen och globalt.

En slutsats är att “lång sikt” inte är 5–7 år, eller ens 10 år, som det ibland sägs, utan att man när det gäller aktieavkastning bör tänka sig en betydligt längre period. I pensionssammanhang kan det för yngre personer vara rimligt att ha ett 30–40-årigt perspektiv. Historiskt sett har också den reala värdeutvecklingen under längre tidsperioder varit betydligt stabilare. Först på 35 års sikt är den reala värdeutvecklingen för globala aktier jämförbar i stabilitet med de reala svenska lönernas utveckling på 10 års sikt.

Reallöneutvecklingen är den faktor som framför allt är styrande för inkomstpensionernas värdeutveckling. Den reala lönen per anställd ökade under perioden 1918–2012 med uppskattningsvis 2,1 procent per år, således betydligt långsammare än den reala aktieavkastningens 6,1 procent per år. Skillnaden var mest markant under 1980- och 1990-talen.

Fotnoter

1. För en mer utförlig beskrivning av inkomst- och balansindex, se [kapitel 4](#) Så fungerar den allmänna pensionen.

7. Pensionssystemets framtid i tre scenarier

För att belysa hur olika utvecklingsförlopp på lång sikt kan påverka det allmänna pensionssystemets finansiella ställning och pensionernas storlek presenteras framskrivningar av pensionssystemets utveckling på 75 års sikt.

Underlaget till detta avsnitt är främst baserat på beräkningar utförda i Pensionsmyndighetens Pensionsmodell, även myndighetens Typfallsmodell har använts. Dessa modeller finns tillgängliga på [myndighetens hemsida](#). Framskrivningarna av pensionssystemet utgår som vanligt från systemets ekonomiska ställning vid senaste årsskifte. På grund av ändrad landgruppsindelning i SCB:s långsiktiga framskrivningar av Sveriges befolkning har inte demografin uppdaterats i Pensionsmodellen utan föregående prognos har använts. Arbeta pågår för att kunna använda SCB:s nya landgruppsindelningar.

Inkomstpensionssystemets långsiktiga finansiella ställning beskrivs i tre olika utvecklingsförlopp, tre scenarier. De tre scenarierna benämns basscenario, optimistiskt scenario och pessimistiskt scenario. Det finns även ett alternativt basscenario där pensionsåldrarna följer den förväntade riktåldern. Tre aspekter på den finansiella ställningen tas upp:

- avgiftsnettot
- fondstyrkan
- balanstalet

Avgiftsnettot är skillnaden mellan systemets avgiftsinkomster och pensionsutbetalningar. I framtidsscenarierna har, för bättre jämförelse, avgiftsnettot uttryckts i procent av summan av inbetalda avgifter, vilket innebär att volymeffekten av den långsiktiga tillväxten i ekonomin rensas bort. Idag uppgår avgiftsnettot till -9,6 procent av avgiftssumman.

Tabell 7.1 Inkomstpensionssystemets finansiella sparande^a

miljarder kronor

	2021
Primärt finansiellt sparande	
Avgiftsnetto	
Avgifter	302
Pensioner	-332
Summa Avgiftsnetto	-29
Förvaltningskostnader med mera	-2
Summa Primärt finansiellt sparande	-31
Avkastning	
Räntor	7
Aktieutdelning	23
Summa Avkastning	30
Finansiellt sparande	-1

- a. Avkastningen avser direktavkastningen, det vill säga exklusive värdeförändringar. Vissa smärre avvikelser från nationalräkenskapernas bokföring kan förekomma.

Avgiftsnettot motsvarar (efter avdrag för förvaltningskostnader med mera) systemets *primära* finansiella sparande. Det totala finansiella sparandet innefattar därtill AP-fondernas avkastningsnetto, som består av ränteinkomster och aktieutdelningar.

Det finansiella sparandet bidrar till förändringen i AP-fondernas storlek. Här tillkommer emellertid förändringar i värdepapprens marknadsvärden, vilka ibland är av betydande storlek, uppåt eller nedåt. År 2021 var buffertfondens (Första–Fjärde samt Sjätte AP-fonden) totala avkastning 339 miljarder kronor.

Fondstyrkan är det marknadsvärderade buffertfondkapitalet dividerat med årets pensionsutbetalningar. Fondstyrkan visar hur många års pensionsbetalningar som fonden kan finansiera. År 2021 uppgick fondstyrkan till 5,9 år.

Balanstalet är ett sammanfattande mått på inkomstpensionssystemets finansiella ställning. Balanstalet är kvoten mellan systemets totala tillgångar och dess skulder. Tillgångarna utgörs av avgiftstillgången med tillägg av AP-fondernas marknadsvärden. (Se närmare [kapitel 4 Så fungerar den allmänna pensionen](#) och [bilaga B Matematisk beskrivning av balanstalet](#)). Balanstalet är beräknat på tillgångar och skulder per den 31 december 2021 uppgick till 1,1202.

Inkomstpensionssystemets framtida finansiella ställning beror på utvecklingen av flera faktorer av demografisk och ekonomisk natur. De tre scenarier som studeras skiljer sig åt i följande avseenden:

- Den demografiska utvecklingen
- Förändringen av genomsnittsinkomsten
- Avkastningen på AP-fonderna

De detaljerade antagandena för scenarierna redovisas sist i detta kapitel under rubriken [Beräkningsantaganden i de tre scenarierna](#).

En nyckelfaktor i den demografiska utvecklingen är antalet **avgiftsbetalare**. Det antalet bestäms av antalet personer i förvärvsaktiv ålder och andelen av dessa som har förvärvsinkomst eller annan pensionsgrundande och avgiftsbelagd inkomst. Utvecklingen av antalet personer i förvärvsaktiv ålder beror främst på nettoinvandringens storlek och – på längre sikt – födelsetalen. Utvecklingen av antalet avgiftsbetalare har betydelse för systemets finansiella ställning. Pensionerna och de förvärvsarbetandes intjänade pensionsrätter skrivs årligen upp med förändringen av genomsnittsinkomsten (inkomstindex alternativt balansindex de år balanseringen är aktiverad). Om antalet personer som har inkomst och betalar avgift växer, blir resultatet att såväl avgiftsnettot, buffertfonden och balanstalet ökar.

Förändringen i de förvärvsaktivas **genomsnittsinkomst** spelar en begränsad roll för pensionssystemets finansiella sparande. Pensionerna knyts till inkomstindex, som följer genomsnittsinkomsten. En förändrad medelinkomst medför en motsvarande förändring av både avgiftsinflödet och pensionsutbetalningarna. Följaktligen får ändrad medelinkomst i princip ingen effekt på avgiftsnettot. Däremot påverkas naturligtvis inkomstpensionens köpkraft i hög grad av förändringen av inkomstindex.

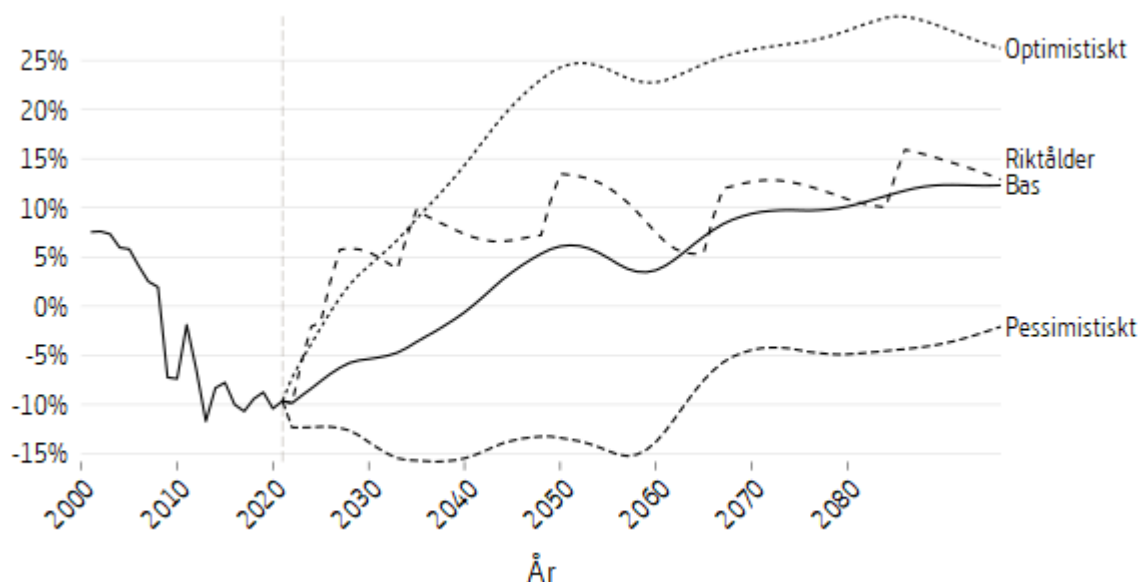
Avkastningen på AP-fonderna påverkar buffertfondens storlek och därmed fondstyrkan och balanstalet. Den negativa effekten på fondstyrkan och balanstalet av en svag utveckling av avgiftsnettot kan kompenseras av hög avkastning på fondkapitalet. I basscenariot antas en årlig real avkastning på 3,25 procent, i det optimistiska scenariot 5,5 procent och i det pessimistiska scenariot 1,0 procent. För fondstyrkan och balanstalet är differensen mellan avkastningen och genomsnittsinkomstens utveckling av betydelse. Det beror på att både pensionsutbetalningarna och systemets pensionsskuld växer i takt med genomsnittsinkomsten, samtidigt som AP-fondernas marknadsvärden växer med avkastningen och ingår i täljaren både för måttet på fondstyrka och i balanstalet, se [bilaga B Matematisk beskrivning av balanstalet](#).

Sammanfattningsvis kan sägas att för bas- och det pessimistiska scenariot är avgiftsnettot negativt under många år framöver. Pensionsutbetalningarna beräknas således överstiga avgiftsinkomsterna i dessa scenarior.

Avgiftsnettot

Avgiftsnettot är som tidigare nämnts differensen mellan avgiftsinkomsterna och pensionsutbetalningarna i relation till avgifterna. Eftersom årskullarna i befolkningen är olika stora och i viss utsträckning har arbetat olika mycket, kommer systemets avgiftsinkomster och pensionsutgifter att variera över tiden. För att de tre framtidsscenariernas avgiftsnetton bättre ska kunna jämföras med varandra har avgiftsnettot dividerats med scenariots influtna avgifter. Därmed elimineras den volymeffekt som de olika tillväxttakterna har på avgiftsnettot uttryckt i kronor.

Figur 7.1 Avgiftsnetto

Influtna avgifter minus pensionsutbetalningar som andel av influtna avgifter i procent.

Avgiftsnettot blev negativt första gången år 2009 och beräknas vara så under många år framöver i det pessimistiska och basscenariot. Skälet är att 1940-talets stora årskullar nästan helt lämnat arbetskraften och gått i pension. De negativa balanseringarna 2010, 2011 och 2014 syns i diagrammet i form av en förbättringar av avgiftsnettot eftersom pensionsutbetalningarna sänktes. Omkring 2022 börjar avgiftsnettot långsamt att förbättras och avgiftsunderskottet att långsamt minska. Från 2041 väntas inkomsterna vara större än utgifterna i basscenariot. Den främsta anledningen till detta är att 1990- och 2010-talets stora årskullar är i yrkesverksam ålder samtidigt som antalet 1960-talister med pensionsutbetalningar sjunker, se [figur 7.10](#) i slutet av kapitlet. Om pensionrelaterade åldersgränser höjs enligt förslagen i Ds 2019:2 (Höjda åldersgränser i pensionssystemet och i andra trygghetssystem) och sker utefter förutsättningarna i SCB:s befolkningsframskrivning från 2020 blir avgiftsnettot positivt redan 2026¹. Vid varje höjning av riktåldern förbättras avgiftsnettot för att sedan minska tills nästa höjning av riktåldern. Minskningen beror på att pensionsutbetalningarna blir högre än i basscenariot i och med att man skjuter på pensioneringen.

Demografins påverkan avspeglas också i krönen och dalarna i figuren ovan. Att tidpunkterna för krön och dalar skiljer sig mellan det pessimistiska och de övriga scenarierna beror på olika demografiska antaganden. I det pessimistiska scenariot är avgiftsnettot negativt under hela perioden men i det optimistiska är det negativt fram till och med 2026. Det pessimistiska scenariot har en låg nettoinvandring, lägre födslotal och högre medellivslängd, se [figur 7.10](#).

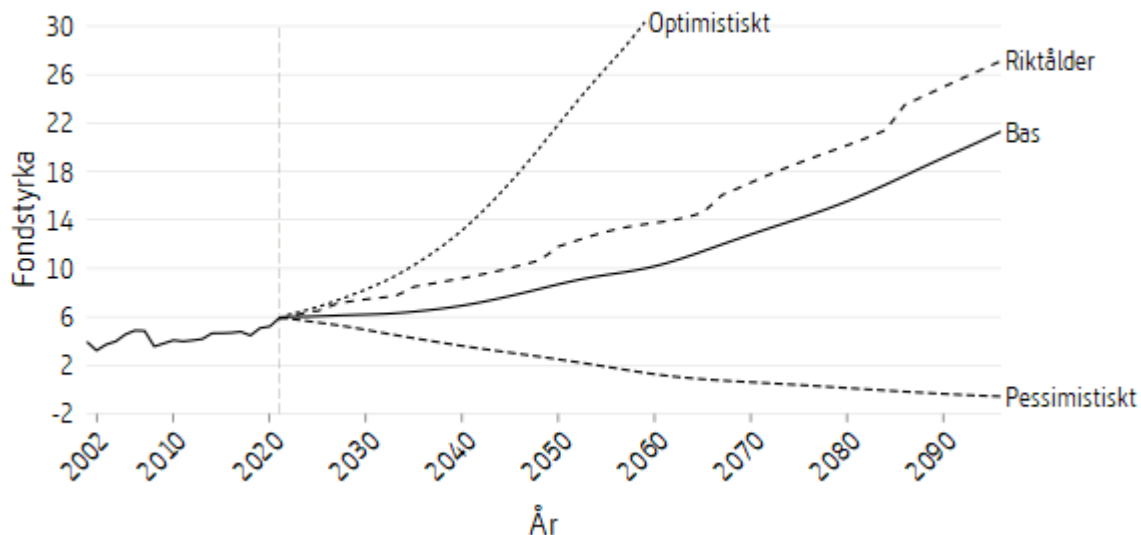
Buffertfonden – fondstyrkan

Buffertfondens storlek uttrycks i termer av fondstyrka, det vill säga fondkapitalet vid årets slut dividerat med årets pensionsutbetalningar. Fondstyrkan visar hur många års pensionsutbetalningar som fonden, utan

framtida avgiftstillskott eller avkastning, kan finansiera. Att buffertfonden utvecklas olika i de tre framtidsscenarierna beror på skillnaderna i avgiftsnetto och skillnaderna i antagen fondavkastning.

I genomsnitt har fondstyrkan varit 4–5 år sedan 1990. Vid utgången av 2021 var fondstyrkan 5,9 år.

Figur 7.2 Fondstyrka

Buffertfondens storlek i relation till årets pensionsutbetalningar.

I **basscenariot** ökar fondstyrkan eftersom avgiftsnettot antas ha en positiv utveckling i kombination med att fondernas avkastning (3,25 procent) väntas överstiga genomsnittsinkomstens utveckling (1,8 procent). Om pensionsåldrarna höjs i takt med **riktåldern** blir fondstyrkan ännu högre eftersom avgiftsnettot blir positivt tidigare än i basscenariot utan pensionsåldershöjningar.

I **det optimistiska scenariot** växer fondstyrkan snabbare än i basscenariot vilket förklaras av en kraftigare förbättring av avgiftsnettot samt en större skillnad mellan fondavkastningen (5,5 procent) och genomsnittsinkomstens utveckling (2,0 procent). År 2027 motsvarar fondens storlek 7 års pensionsutbetalningar.

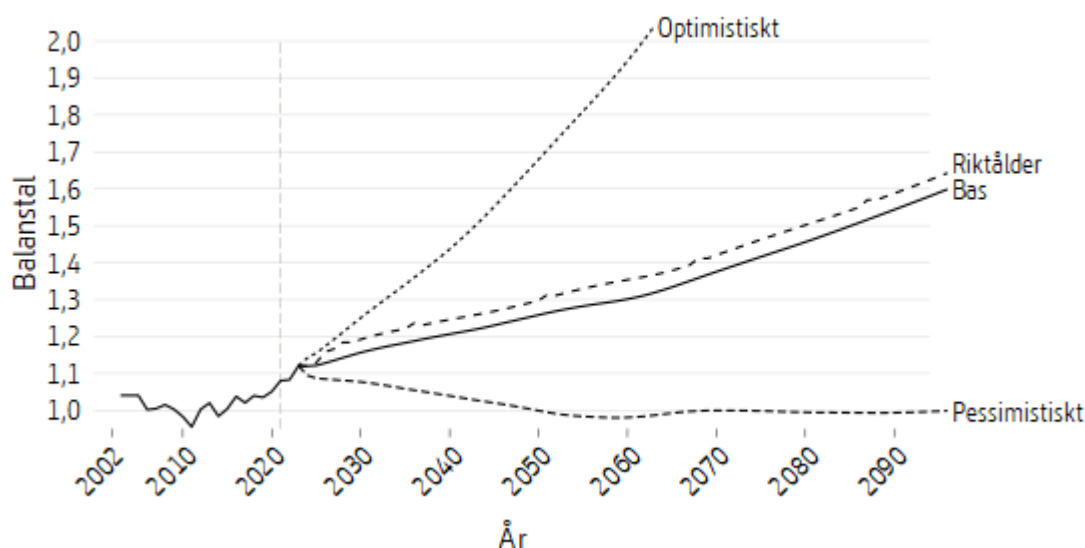
I **det pessimistiska scenariot** är genomsnittsinkomstens utveckling lika stor som fondavkastningen (1,0 procent). På grund av den ogynnsamma ålderssammansättningen töms fonden år 2083 för att därefter fortsätta att sjunka.

Balanstalet

Inkomstpensionens finansiella ställning uttrycks genom en kvot: systemets tillgångar i förhållande till pensionsskulden (se avsnitt [Annan ränta än inkomstindex – balansering i kapitel 4](#)). När kvoten är mindre än ett är skulderna större än tillgångarna. En kvot på 2,0 innebär att tillgångarna är dubbelt så stora som skulderna och systemet är då i princip fullfonderat, det vill säga buffertfonden, avgiftstillgången och pensionsskulden är lika stora.

År 2010 aktiverades balanseringen och den upphörde 2018. När balanseringen är aktiverad "förräntas" pensionerna och pensionsbehållningen med förändringen i inkomstindex och balanstalet. Så länge balanseringen är aktiv är den ackumulerade indexeringen lägre än vad indexeringen skulle ha varit utan balansering men de år då balanstalet är större än ett under en balanseringsperiod är indexeringen högre än vad inkomstindexeringen motsvarar.

Figur 7.3 Balanstal

(Avgiftstillgång + buffertfond) / Pensionsskuld

I **basscenariot** är balanstalet över ett under hela framskrivningsperioden. I basscenariot förstärks balanstalet successivt på grund av demografiska faktorer och genom att buffertfonden ger bättre avkastning än inkomstindex. Balanstalet för 2023, som beräknats utefter de förutsättningar som rådde sista december 2021, översteg nivån 1,1. Enligt förslaget i "Utdelning av överskott i inkomstpensionssystemet" (SOU 2004:105) innebär detta att utdelningsbara överskott föreligger, något sådant förslag har dock ännu inte lämnats till Riksdagen. I **Riktåldersalternativet** och basscenariot följer kurvorna varandra eftersom antagandena är desamma och att de ökande pensionsrätterna innebär en lika stor ökning av pensionsskulden.

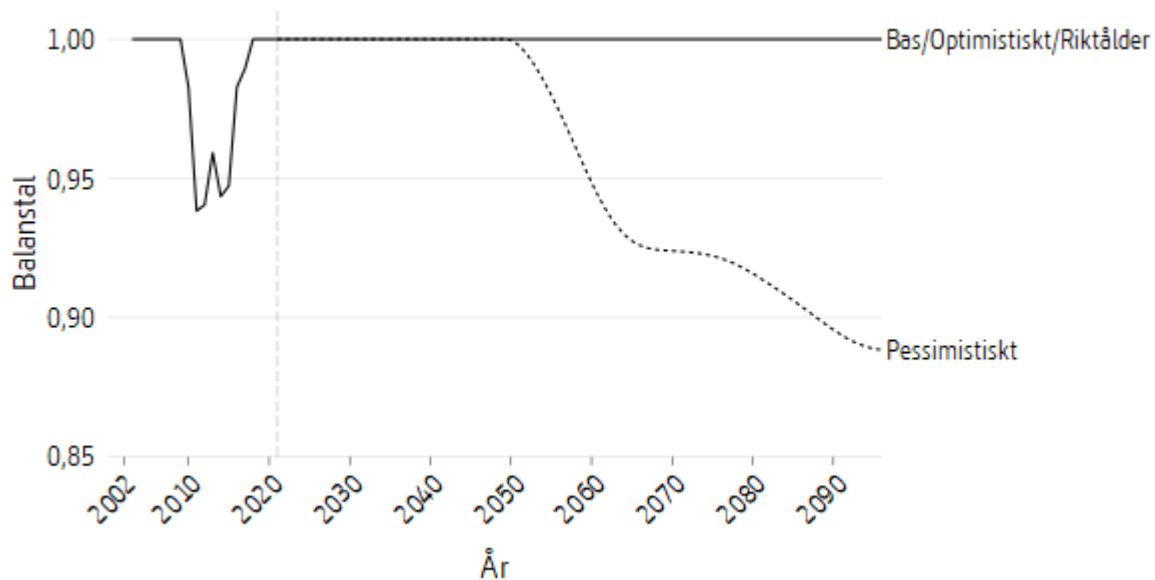
I **det optimistiska scenariot** är balanstalet också över ett under hela framskrivningsperioden. Från och med 2023 överstiger balanstalet 1,1.

I **det pessimistiska scenariot** är balanstalet mellan 0,98 och strax över ett under hela framskrivningsperioden. En ny balanseringsperiod inträffar år 2050.

Figuren för balanstalet visar inte det dämpade balanstalet utan balanstalet som mått över den finansiella ställningen hos pensionssystemet. Det dämpade balanstalet är det som i kombination med inkomstindex påverkar uppräknningen av pensionerna och pensionsbehållningarna under balanseringsperioder. Effekterna av detta visas i [figur 7.4](#). Den balanseringsperiod som startar 2050 i det pessimistiska scenariot fortsätter

under hela framskrivningsperioden och innebär att i slutet av framskrivningsperioden skulle pensioner och pensionsbehållningar vara cirka 11 procent lägre.

Figur 7.4 Inkomstjusterat balansindex

Balansindex / Inkomstindex

Premiepensionen

Förutom framskrivningar av fördelningssystemets utveckling har Pensionsmyndigheten beräknat premiepensionens utveckling under samma period. Scenarierna är desamma: bas, optimistiskt, pessimistiskt och basalternativet med riktåldershöjningar.

Kalkylen utgår, något förenklat, från att premiepensionens avkastning är likformigt fördelad för olika åldrar, samt att den är konstant under hela simuleringsperioden. Det är naturligtvis inte realistiskt, variationen år från år kommer sannolikt påminna om den höga variation som varit historiskt. Eftersom kalkylens syfte är att påvisa långsiktiga, genomsnittliga egenskaper bortses ändå från den förväntade volatiliteten.

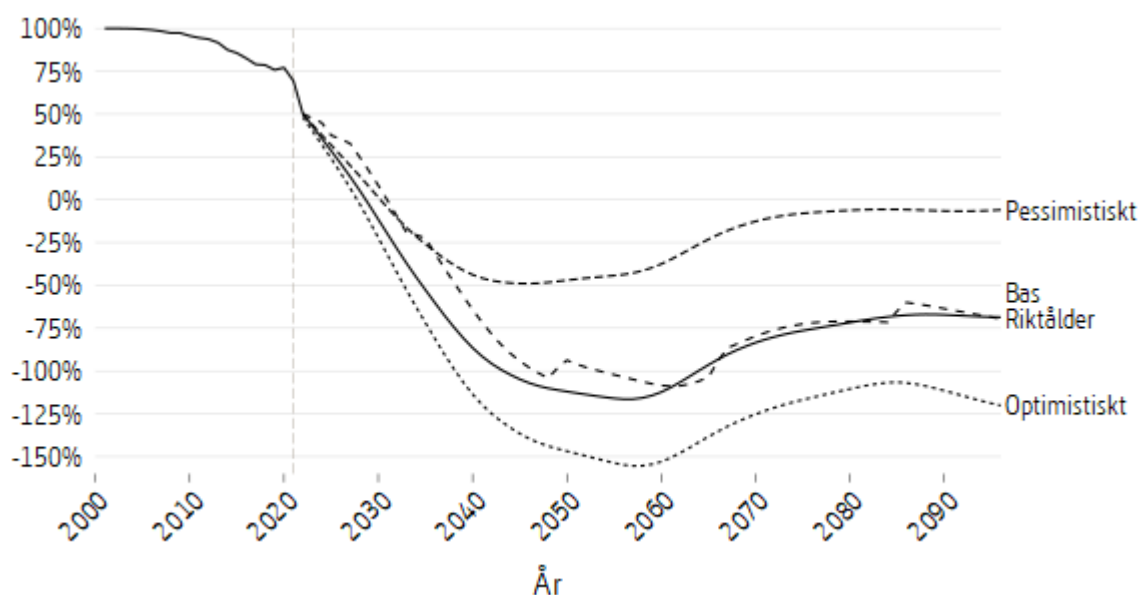
Alla tre scenarier har samma historiska utveckling av premiepensionens fondavkastning fram till och med startåret för framskrivningarna. Den genomsnittliga tidsviktade fondavkastningen från premiepensionens start 1995 till 2021 uppgår till 6,2 procent. Fondavkastningen antas därefter vara densamma som i det optimistiska och pessimistiska scenariernas antagande om den reala buffertfondavkastningen. Det innebär 5,5 procent för det optimistiska och 1,0 procent för det pessimistiska scenariot. I basscenariot är premiepensionsavkastningen 3,90 procent. Till detta kommer inflation på 2,0 procent. Förutom avkastningen inom premiepensionen finns ett antagande om den årliga räntan i den så kallade tillfälliga förvaltningen, tiden från det att pensionspremien betalas av arbetsgivaren eller staten tills den placeras på pensionssparares konto. Det rör sig om ett ungefärligt tidsspänn på 18 månader. Räntan i den tillfälliga förvaltningen antas vara nominellt 2,75 procent i bas, 3,0 procent i det optimistiska och 1,0 procent i det pessimistiska scenariot. Utöver avkastningen på kapital belastas

premiepensionskontona med en administrationsavgift som antas vara 0,23 procent av premiepensionskapitalet per år.

Premiepensionssystemet är relativt ungt som pensionssystem. Intjänandet började först 1995. Endast personer födda 1938 eller senare har kunnat tjäna in premiepension, för födda 1938 tillföll endast 4/20 av intjänandet inkomst- och premiepensionssystemet och resterande del tillföll tilläggspensionen. Från 1995 till och med 1998 var avgiftsuttaget 2 istället för nuvarande 2,5 procent, vilket medförde att den lägsta faktiska avsättningen var då 0,4 procent av pensionsunderlaget. Systemet växer dock snabbt. Personer födda 1970 var 25 år när inbetalningar till systemet påbörjades. När dessa närmar sig pensionsåldern omkring 2035–2040 kommer de ha kunnat tjäna in till premiepensionen mer eller mindre under hela sin aktiva tid. Omkring 2060 kommer de flesta som är pensionärer att ha kunnat tjäna in till premiepension hela sitt yrkesversamma liv och premiepensionen kommer då att vara i sin mogna fas.

Ett illustrativt mått på systemets mognadsfas är avgiftsnettot, det vill säga skillnaden mellan systemets inkomster och pensionsutbetalningar. Detta divideras på samma sätt som tidigare med avgifterna själva.

Figur 7.5 Avgiftsnetto för premiepensionen

Influtna avgifter minus pensionsutbetalningar som andel av influtna avgifter i procent.

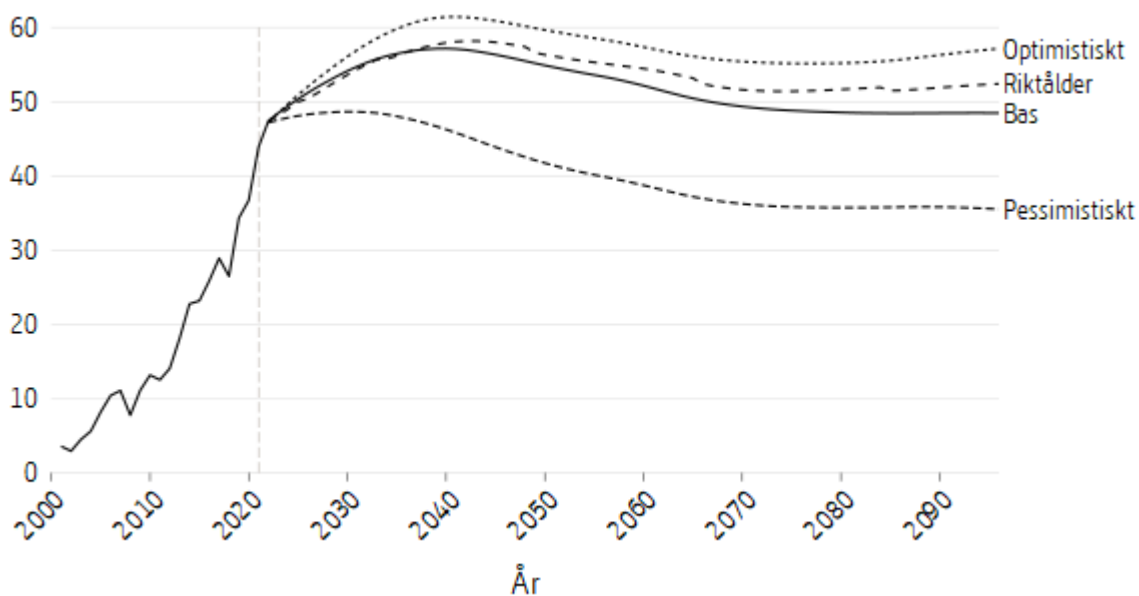
Avgiftsnettot är nästan 100 procent i början, eftersom den utbetalda volymen är försvinnande liten. Ju fler av dagens yngre årskullar som börjar pensioneras, desto större blir de utbetalningar som kommer att belasta nettot.

När systemet är infasat, efter år 2060, kommer avgiftsnettot i det pessimistiska scenariot närma sig noll. I scenariot ges ingen avkastning utöver lönetillväxten, i stället följer variationerna i avgiftsnettot den demografiska variationen av olika årskullar. Vid antaganden om en högre avkastning än lönetillväxt kommer premiepensionssystemets årliga utbetalningar att vara högre än de årliga pensionsavgifter som flyter in. Ju

större avkastning desto större möjliga pensionsutbetalningar och därmed mer negativt avgiftsnetto. Avkastningen är ett extra inflöde av medel som betalas ut. I det optimistiska scenariot är överavkastningen, efter kostnader cirka 3,3 procent ($5,5 - 2,0 - 0,23$) per år. Under förutsättning av ett livslångt sparande blir då varje premieinbetalning värd 2–3 gånger mer än utan överavkastningen. Den höga variation i avkastning som vanligtvis är kopplad till ett högt risktagande framgår inte här. En mer komplett bild skulle visa även effekten av variationerna i avkastning.

Ett annat sätt att betrakta systemets mognad är att studera premiepensionsfondernas samlade storlek. Under uppbyggnadsfasen är premiepensionsfonden relativt liten. För en årskull är systemet moget om individerna kunnat tjäna in premiepensionsrätt i hela sitt yrkesverksamma liv. Systemet är moget i sin helhet när det helt består av sådana årskullar. Ifall alla årskullar hade samma storlek, samma inkomster i förhållande till rådande inkomstnivå, följde varandras mortalitetsmönster och om deras överavkastning utöver lönetillväxten endast motsvarade den avdragna administrationsavgiften, skulle de årliga pensionsutbetalningarna vara lika stora som den sammanlagda årliga pensionspremien. Fondtillgången skulle då stabilisera sig på cirka 32–35 gånger årlig premieinbetalning. Det närmaste vi kan komma denna situation representeras i [figur 7.6](#) av det pessimistiska scenariot då befolkningstillväxten är dämpad och överavkastningen noll. Premiepensionsfondernas samlade storlek blir då 35 årsavgifter vilket motsvarar den förväntade genomsnittliga tiden som varje avgift ligger i fonden mellan inbetalning och utbetalning. Fonden kan ses som en 35 år lång rad av årliga inbetalningar vilka växer endast med den allmänna lönetillväxten. Samma summa som betalas in för varje år lämnar fonderna i form av utbetalningar. Då alla individer förr eller senare övergår från en yrkesaktiv period till livet som pensionär överförs årligen från sparfasen till utbetalningsfasen ungefär lika mycket som in- och utbetalas.

Figur 7.6 Premiepensionsfondernas storlek i relation till influtna avgifter under motsvarande år

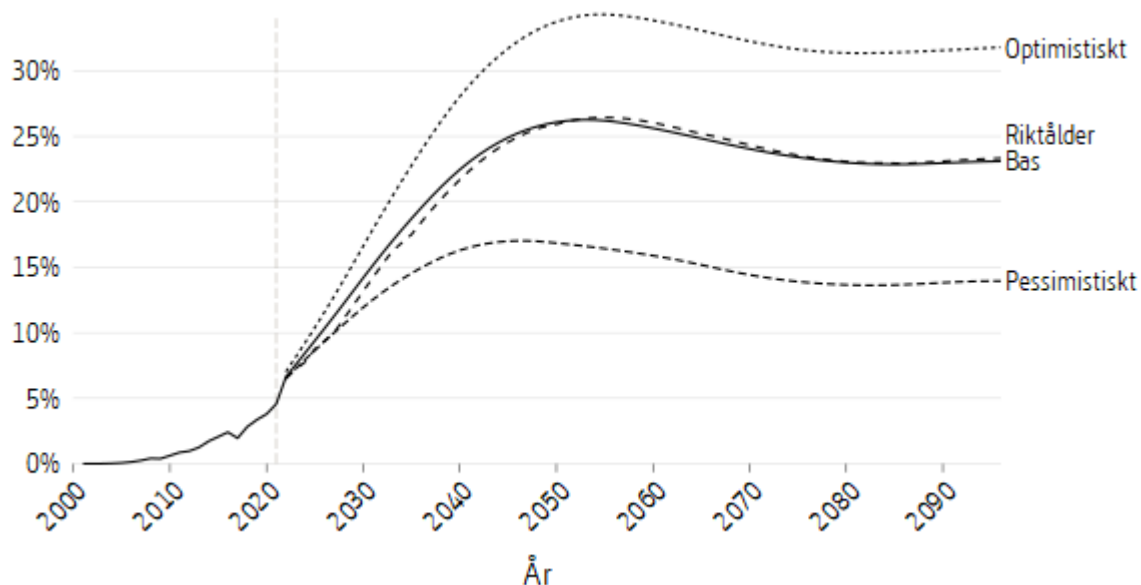
Både bas- och det optimistiska scenariot leder till en betydligt större premiepensionsfond på grund av de högre överavkastningsantagandena.

Premiepensionsfonden växer snabbare än avgiftsinkomsterna. Detta kommer att leda till högre utbetalningar av pension vilket framgick av [figur 7.5](#).

[Figur 7.6](#) kan sägas visa en fondstyrka, fondernas storlek i förhållande till inbetalningarnas storlek. I ett tidigt skede av premiepensionssystemets historia utan utbetalningar och utan överavkastning motsvarar fondstyrkan i princip antalet inbetalningsår.

Ett annat sätt att presentera premiepensionens framtida roll är att åskådliggöra den som en andel av den totala allmänna pensionen. Intjänande till premiepensionen började som sagt 1995. Detta gör att de årskullar som pensioneras idag endast får en liten del av sin pension från premiepensionen. Infasningen kommer pågå fram till 2040–2050 vilket medför att en allt större andel av pensionen kommer att utbetalas från premiepensionsfonderna. Av dagens avgifter går 13,5 procent (2,5/18,5) till premiepensionen. Utan överavkastning resulterar detta i att också pensionsutbetalningarna kommer att betalas med samma inbördes proportion. Vid antagandet om en överavkastning förändras bilden. I basscenariot utgör premiepensionen ungefär 23 procent av den inkomstgrundade allmänna pensionen. I det optimistiska scenariot är samma andel drygt 32 procent.

Figur 7.7 Premiepensionen som en andel av den inkomstgrundade allmänna pensionen

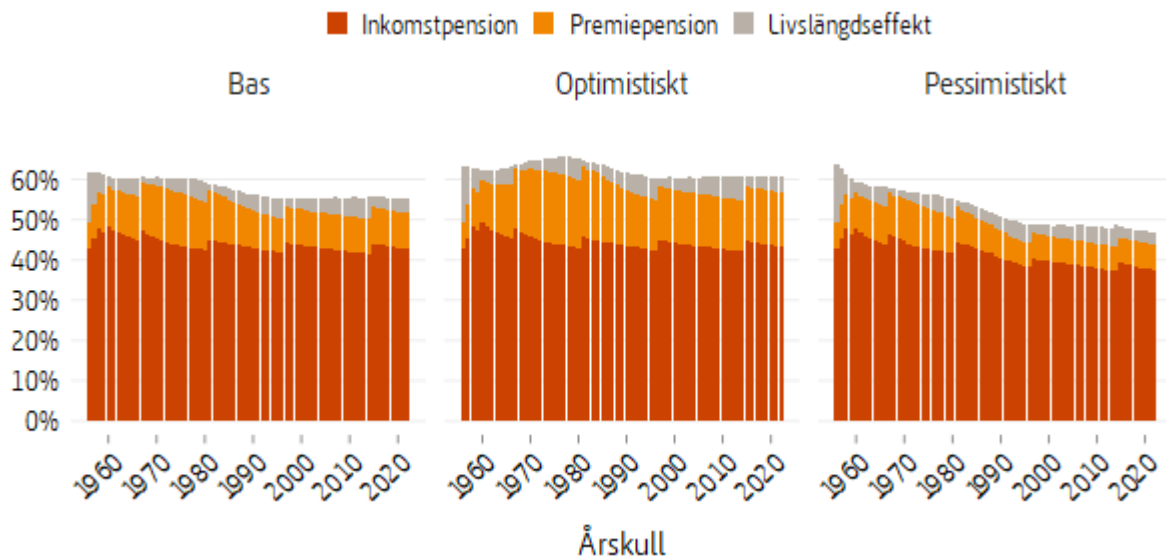

Pensionsnivåns utveckling för typfall

Nedan redovisas hur pensionen i förhållande till arbetsinkomsten utvecklas för typfall födda 1956–2022 i de tre olika scenarierna. Scenariernas effekt på pensionsnivån har renodlats genom att pensionerna har beräknats för en individ som började arbeta vid 23 års ålder och går i pension vid den så kallade riktåldern – den ålder när de allmänna socialförsäkringarna upphör (a-kassa, sjukersättning med mera) och grundskyddet för äldre träder in. Inkomsten för typfallen ökar i takt med den allmänna inkomstillväxten. Pensionsnivån utgör den allmänna pensionen vid riktåldern i relation till snittlönen de fem senaste åren för pensioneringen.

Notera att riktåldern uppgår idag till 65 år och att den förväntas höjas 2023 till 66 års ålder. Den berör årskullen 1958 som därmed inte får ta del av grundskyddet vid 65 års ålder. År 2026 förväntas riktåldern åter höjas med ett år till 67 års ålder och det berör födda 1960. Därefter kommer riktåldern att höjas med cirka två tredjedelar av livslängdsökningen. Det sker dock med viss eftersläpning och stegvis.

Figur 7.8 Pension som andel av slutlön uppdelat på olika årskullar

Scenariernas pensionsnivåer vid riktåldern framgår av figuren ovan, ett för varje scenario. I figuren framgår även livslängdseffekten. Den utgör den totala inkomstgrundade allmänna pension som fås om typfallen senarelägger sin pensionering i den omfattning som krävs för att helt kompensera för livslängdsökningens negativa effekt på den månatliga pensionen. Med livslängdsökning avses perioden sedan 1994 när inkomst- och premiepensionssystemet skapades. Ett förlängt arbetsliv ger högre pension genom att nya pensionsrätter tjänas in, pensionskapitalet förräntas och att ett lägre delningstal används vid beräkningen av pensionen samt att även arvsvinster kommer till.² I figuren ovan har den pensionsnivå som typfallen får vid sin högre pensionsålder och som krävs för att kompensera för livslängdseffekten markerats med ljusgrått.

I **basscenariot** sjunker pensionsnivån successivt efter varje riktåldershöjning för att vid riktåldern åter höjas. Höjningen beror på att den senare årskullen i typfallet arbetar ytterligare ett år. Den långsiktiga trenden är att pensionsnivåerna minskar. Ett skäl är avkastningen: de äldre årskullarna med längre pensionshistorik har i allmänhet en högre avkastning än den antagna framtida avkastningen. Ett annat skäl till lägre pensionsnivåer är att de minskade dödsriskerna sker för samtliga åldrar, 18-riktåldern, och därmed ges även lägre arvsvinster medan förändringen av riktåldern enbart tar hänsyn till den ökade livslängden efter 65 års ålder. Födda 1954 behöver arbeta fram till 67 år och 9 månader för att kompensera sig för livslängdens urholkande effekt på pensionens månadsbelopp. Vid den pensionsåldern beräknas pensionen utgöra omkring 62 procent av den sista löninkomsten. Den sjunkande pensionsnivån trots neutraliseringen beror

som nämnt på den lägre genomsnittliga avkastningen för yngre personer. Om förvärvslivet förlängs så att livslängdsökningens effekt på pensionsnivån neutraliseras så stabiliseras pensionsnivån på omkring 56 procent i basscenariot.³ Att nivån inte hamnar på 60 procent beror på att skattereduktionen för den allmänna pensionsavgiften leder till att den faktiska pensionsavgiften är 17,21 procent (93 procent av 18,5) av avgiftsunderlaget. 93 procent av en 60-procentig kompensationsgrad är cirka 56 procent.

I de **optimistiska och pessimistiska scenarierna** är tillväxten i genomsnittsinkomsten högre respektive lägre än i basscenariot, liksom avkastningen på premiepensionen.

Balanseringen upphörde 2018 och är inte längre aktiverad. Inkomstpensionen förräntas (indexeras) med förändringen i medelinkomsten i samhället. Förhållandet mellan inkomstpensionen och slutlönen påverkas i så fall inte av reallönetillväxten. Inkomstpensionen i procent av slutlönen förblir oförändrad. Däremot blir naturligtvis inkomstpensionen lägre/högre uttryckt i kronor vid lägre/högre tillväxt.

Förhållandet mellan premiepensionssystemets avkastning och ökningen av genomsnittsinkomsten påverkar premiepensionens relativa storlek. Ju större den positiva skillnaden är mellan avkastningen och lönetillväxten, desto större andel kommer premiepensionen att utgöra. Pensionsnivån är högre för typfallen om de har en tjänstepension. Storleken på tjänstepensionen beror på avtalsområde men är omkring 20–25 procent av pensionen vid riktåldern vilket höjer pensionsnivån från drygt 50 procent till omkring 70 procent.

Livslängdseffekt, riktålder och alternativ pensionsålder

I **tabell 7.2** nedan redovisas bland annat förväntad medellivslängd för årskullar födda 1930–2020 och som når 65 års ålder. Den återstående livslängden vid 65 års ålder förväntas öka från 17 år och 5 månader för personer födda 1930 till 26 år för personer födda 2020, en ökning med 8 år och 7 månader. Om personer som är födda år 2020 ska få samma pensionsnivå som de skulle ha fått om livslängden inte hade ökat måste en del av den ökade livslängden efter 65 års ålder bestå av ytterligare arbete. För årskullen född 2020 måste arbetslivet förlängas tills de uppnår åldern 72 år och 4 månader, detta mått kallas för alternativ pensionsålder. I socialförsäkringsbalken står hur riktåldern ska räknas. Denna formel ger lägre pensionsåldrar än den alternativa pensionsåldern och därmed lägre kompensationsgrad eftersom riktåldern bestäms 6 år i förväg men även att den inte tar hänsyn till livslängdsförändringar före 65 års ålder. Personer födda år 2020 kommer trots högre pensionsålder att kunna se fram emot att vara pensionärer 3 år och 1 månad längre än personer födda 1930.

Tabell 7.2 Riktålder, alternativ pensionsålder och tid som pensionär^a

Årskull	... fyller 65 år	Förväntad livslängd vid 65	Förväntad riktålder	Tid som pensionär	... jämfört med årskull 1930	Alternativ pensionsålder
1930	1995	82 år 5 m	65 år	17 år 5 m	0 år 0 m	65 år 0 m
1935	2000	83 år 1 m	65 år	18 år 1 m	0 år 8 m	65 år 7 m
1940	2005	83 år 6 m	65 år	18 år 6 m	1 år 2 m	66 år 1 m
1945	2010	84 år 3 m	65 år	19 år 3 m	1 år 10 m	66 år 8 m
1950	2015	84 år 10 m	65 år	19 år 10 m	2 år 5 m	67 år 3 m
1955	2020	85 år 4 m	65 år	20 år 4 m	2 år 11 m	67 år 8 m
1960	2025	85 år 8 m	67 år	19 år 1 m	1 år 8 m	68 år 0 m
1965	2030	86 år 4 m	67 år	19 år 7 m	2 år 3 m	68 år 6 m
1970	2035	86 år 10 m	68 år	19 år 3 m	1 år 10 m	68 år 11 m
1975	2040	87 år 3 m	68 år	19 år 8 m	2 år 4 m	69 år 4 m
1980	2045	87 år 9 m	68 år	20 år 2 m	2 år 9 m	69 år 9 m
1985	2050	88 år 3 m	69 år	19 år 9 m	2 år 4 m	70 år 1 m
1990	2055	88 år 8 m	69 år	20 år 2 m	2 år 9 m	70 år 5 m
1995	2060	89 år 1 m	69 år	20 år 6 m	3 år 2 m	70 år 10 m
2000	2065	89 år 6 m	70 år	20 år 0 m	2 år 8 m	71 år 2 m
2005	2070	89 år 11 m	70 år	20 år 5 m	3 år 0 m	71 år 6 m
2010	2075	90 år 4 m	70 år	20 år 9 m	3 år 4 m	71 år 9 m
2015	2080	90 år 8 m	71 år	20 år 2 m	2 år 10 m	72 år 1 m
2020	2085	91 år 0 m	71 år	20 år 6 m	3 år 1 m	72 år 4 m

a. Tid som pensionär avser förväntad återstående livslängd vid förväntad riktålder.

Beräkningsantaganden i de tre scenarierna

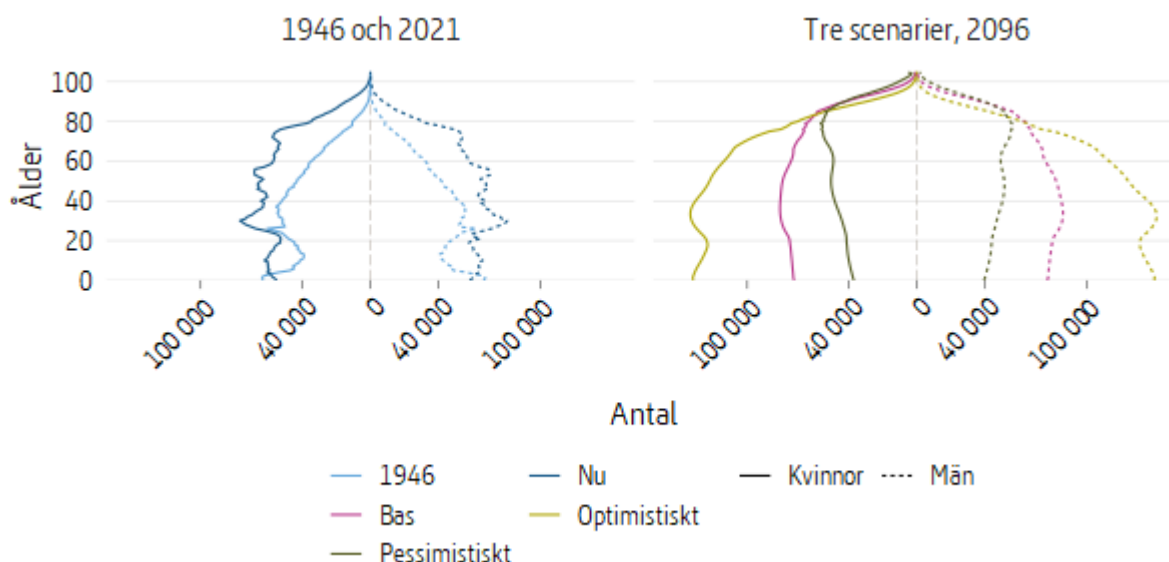
I [tabell 7.3](#) och [figur 7.9](#) nedan sammanfattas de tre scenariernas olika antaganden.

Tabell 7.3 Beräkningsgrunder

procent

	Bas	Pessimistiskt	Optimistiskt
Inflation	2,00	2,00	2,00
Förändring av genomsnittsinkomsten	1,80	1,00	2,00
Avkastning realt netto efter fondbolagens avgifter			
Premiepensionsfonderna	3,90	1,00	5,50
Buffertfonden	3,25	1,00	5,50
Riksgälden	2,75	1,00	3,00

Figur 7.9 Befolkningen för 1946, 2021 och de tre scenariernas prognos för 2096

Basscenariot

Basscenariots demografiska utveckling följer SCB:s officiella befolkningsprognos från 2020. I den antas nativiteten på längre sikt stabiliseras till 1,86 barn per inrikes född kvinna. Den förväntade medellivslängden för män födda 2020 är 81,5 år och förväntas öka till 85,4 år 2050. För kvinnor förväntas livslängden öka från 84,8 till 87,8 år under samma tidsperiod. Fram till prognosperiodens slut, 2094, ökar livslängden ytterligare ungefär 4 år för både män och kvinnor. Befolkningsprognosen från 2020 har en nettoinvandring på totalt 250 000 personer de kommande 5 åren. Därefter sjunker nettoinvandringen med några tusen personer per år för att stabiliseras kring strax över 20 000 personer per år. Basscenariot antar konstant sysselsättning, det vill säga att framtidens sysselsättning är samma som föregående års. Anledningen till detta är att SCB:s huvudalternativ innebär framtida sysselsättningsökningar för den äldre delen av befolkningen. Detta går numera att istället styra i Pensionsmyndighetens pensionsmodell med pensionsåldershöjningar. Den reala medelinkomsten antas öka med 1,8 procent per år. Buffertfondens reala avkastning antas till 3,25 procent per år. Från och med 2020 är den lägsta pensionsåldern 62 år.

För basscenariot med riktåldershöjningar är allt annat lika förutom att pensioneringstillfället förskjuts med ett helt år. Det innebär att den årskull som påverkas av höjd riktålder arbetar ytterligare ett år och de med transfereringar även får dessa ytterligare ett år. Eftersom dödligheten är densamma minskar tiden som pensionär med ett år.

Optimistiskt scenario

De demografiska antagandena avviker från basscenariot och baseras på SCB:s prognoser från 2018. Både nativiteten och nettoinvandringen är högre än i basalternativet. På lång sikt uppskattas nativiteten till 2,06 barn per inrikes född kvinna. Den långsiktiga nettomigrationen antas ge ett positivt överskott på i snitt cirka 70 000 personer per år. Livslängden antas vara konstant och samma som 2019 års värden genom hela prognosperioden. Sysselsättningsantagandena är desamma som i

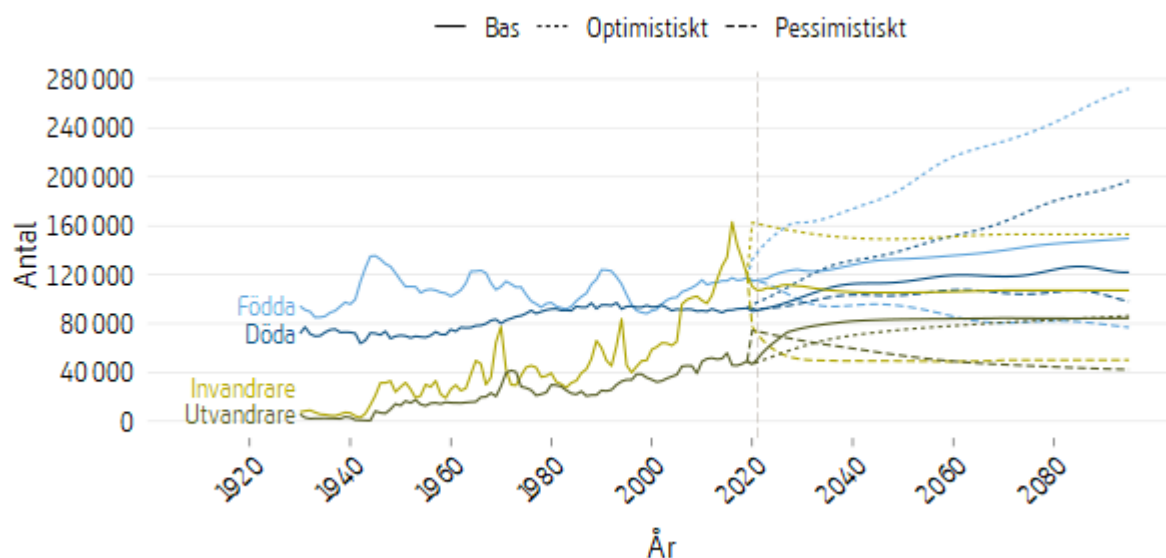
basscenariot. Den reala ökningen av genomsnittsinkomsten är 2,0 procent per år efter 2020 och den reala avkastningen på buffertfonden antas i framtiden till 5,5 procent per år. Även avkastningen för premiepensionen antas realt vara 5,5 procent per år före förvaltningskostnader. Den tillfälliga förvaltningen av premiepensionen hos Riksgälden antas ge en ränta på 3,0 procent. Den lägsta pensionsåldern är 62 år från och med år 2020.

Pessimistiskt scenario

Det pessimistiska scenariots antaganden om nativitet och nettoinvandring är lägre än i basalternativet. Nativiteten antas vara ungefär 1,65 barn per inrikes född kvinna. Nettoinvandringen är negativ under perioden 2022–2056 för att därefter vara cirka 5 000 personer per år. I det pessimistiska scenariot ökar medellivslängden snabbare än i basscenariot. Den förväntade återstående livslängden ökar från 84,5 år för kvinnor till 89,4 år 2050 och 95,0 år 2095. Motsvarande för männen är en ökning från 81,3 till 87,3 och slutligen till 93,5 år. Andelen sysselsatta antas oförändrad framöver. Den reala ökningen av genomsnittsinkomsten antas vara 1 procent per år. Buffertfondens, Riksgäldens och premiepensionsfondernas reala avkastning, efter förvaltningskostnader, antas också till 1 procent per år. Med en avkastning lika med ökningen i medelinkomsten bidrar, i princip, buffertfondens avkastning inte till den långsiktiga finansieringen av pensionerna. Buffertfonden blir demografiskt betingad och för systemets finansiering en neutral förvaring av pensionskapital. Antagandena i det pessimistiska scenariot innebär att avgiftsflödet växer långsamt i förhållande till den eftersträlvade indexeringen i medelinkomsten. Det pessimistiska scenariot beskriver hur pensionerna påverkas av en långvarig svag utveckling med ogynnsam åldersstruktur. Den lägsta pensionsåldern är 62 år från och med år 2020.

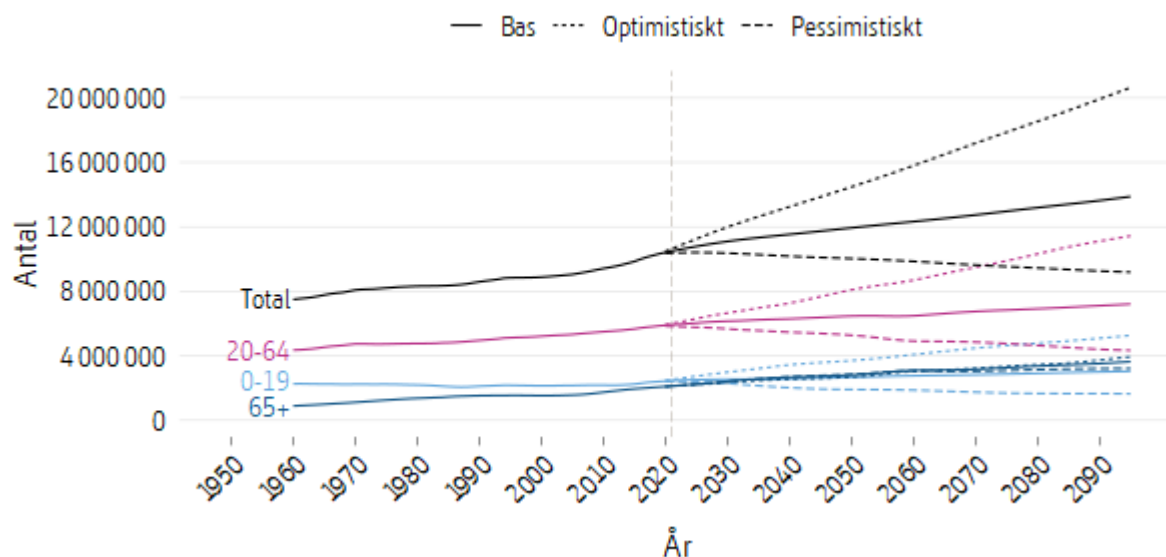
Beskrivning av scenariernas antaganden

Figur 7.10 Antal födda, döda, invandrade och utvandrade, 1930–2021 och antaganden fram till år 2095

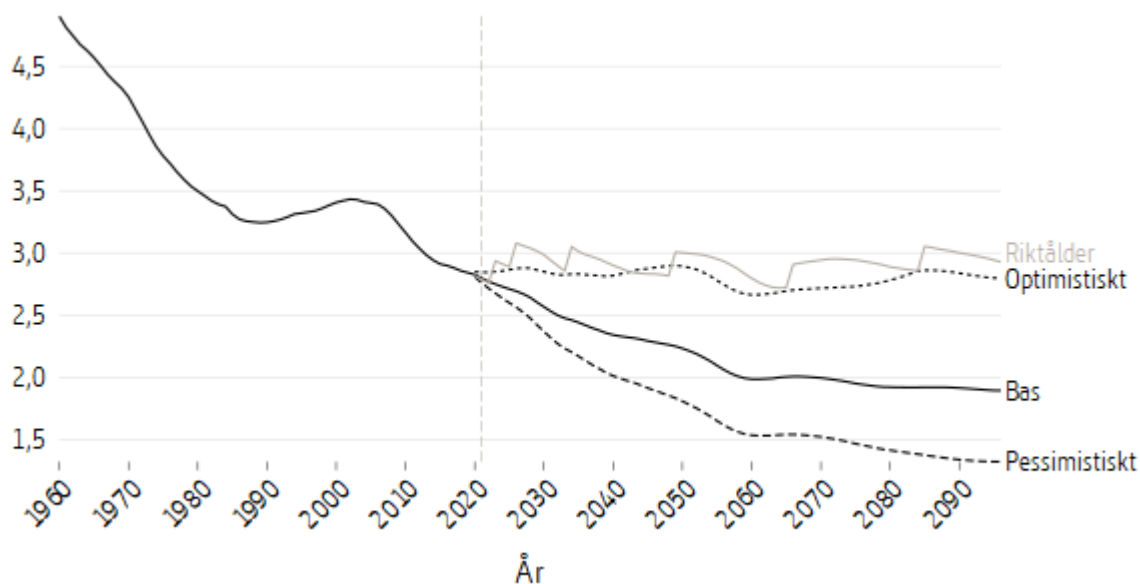
Diagrammet visar befolkningsutvecklingen sedan 1930 och antagandena 75 år framåt i tiden. De stora årskullarna på 1940-, 1960-, 1990- och 2010-talet framgår. Antalet döda ökar varje år, inte för att dödligheten ökar utan för att befolkningen växer. Topparna på invandringen är under 1960–1970-talet när arbetskraftsinvandring framför allt från Finland skedde. Ytterligare en topp inföll i början av 1990-talet när många flyktingar från bland annat forna Jugoslavien anlände. De senaste årens stora kullar av invandringen framgår också.

Figur 7.11 Befolkningens storlek

Totalbefolkningen ökar i både det optimistiska scenariot och basscenariot. Det beror på hög nativitet och nettoinvandring. Antalet personer över 65 år är i stort detsamma mellan scenarierna. De historiska uppgifterna är skattade.

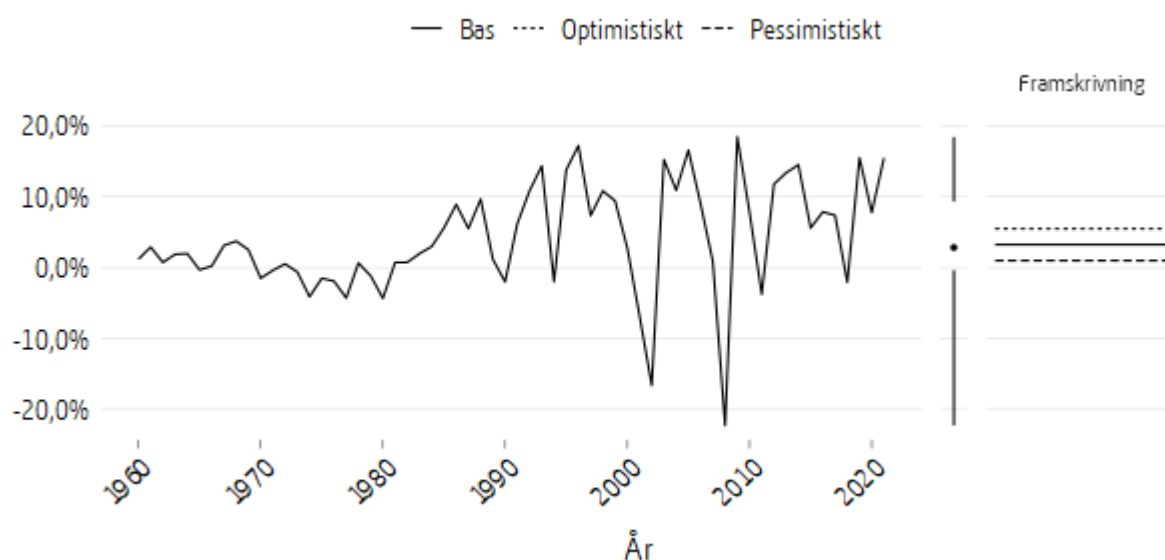
Figur 7.12 Försörjningskvoten 1960–2021 och prognos enligt SCB:s tre scenarier för 2022–2096

För de tre scenarierna beräknas försörjningskvoten som antal personer 20–64 år dividerat med antal personer äldre än 65 år. Försörjningskvoten för basscenariot har även beräknats med riktålder istället för att använda gränsen 65 år.

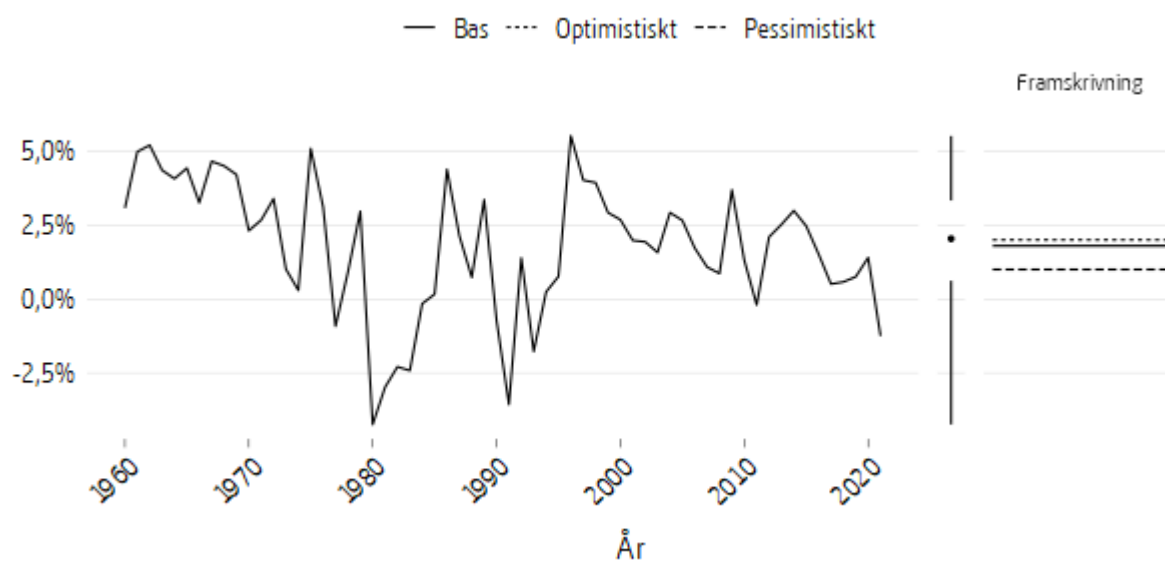
I figur 7.12 visas försörjningskvoten för äldre för de tre scenarierna samt för basscenariot med riktåldershöjningar. Vid varje riktåldershöjning flyttas en årskull från att ha tillhört de äldre till att tillhöra de förvärvsaktiva vilket leder till en tillfällig ökning av försörjningskvoten för äldre. För bas- och det pessimistiska scenariot med en fast åldersgräns på 65 år är försörjningskvoten stadigt sjunkande för äldre. Det pessimistiska scenariot sticker ut med nästan 1,35 personer i förvärvsaktiv ålder per äldre i slutet av simuleringsperioden. Detta beror på ogynnsam demografi med ökande livslängder, låg nettoinvandring i kombination med låg fertilitet.

Figur 7.13 Buffertfondens reala avkastning 1960–2021 och antaganden till 2096

Buffertfondens historiska avkastning de senaste 61 åren. Punkten mellan de vertikala linjerna är medianvärdet. Startpunkt för den övre vertikala linjen är 75:e percentilen, slutpunkten är maxvärdet. Startpunkt för den nedre vertikala linjen är 25:e percentilen, slutpunkten är minimivärdet.

Figur 7.14 Reallönetillväxt 1960–2021 och antaganden till 2096

Reallönetillväxtens utveckling de senaste 61 åren. Punkten mellan de vertikala linjerna är medianvärdet. Startpunkt för den övre vertikala linjen är 75:e percentilen, slutpunkten är maxvärdet. Startpunkt för den nedre vertikala linjen är 25:e percentilen, slutpunkten är minimivärdet. Källa: Medlingsinstitutet

Fotnoter

1. Pensionsmodellen använder ett naivt antagande att när riktåldern höjs, skjuter de försäkrade upp sin pensionering med ett helt år. De förvärvsaktiva arbetar därmed ett helt år till och får ett år kortare tid med pensionsutbetalningar. Det är inte troligt att detta kommer att inträffa.
2. Arvsvinsten kan ses som kompensation för risken att typfallet inte överlever fram till pensioneringen och inte får del av sin pension.
3. Notera att utfallet även beror på infasningen av systemet (år 1995 var det första år det var möjligt att tjäna in till premiepensionssystemet och i slutet av 2000 öppnades fondtorget för egna fondval).

8. Noter och kommentarer

Not 1 avser både inkomst- och premiepension, not 2–14 avser inkomstpension och not 15–25 avser premiepension. Samtliga belopp anges i miljoner kronor. I några tabeller stämmer inte summan av delposterna med totalen på grund av avrundning.

Noter och kommentarer avseende pensionsavgifter

Not 1 Pensionsavgifter

Inom den allmänna inkomstgrundade pensionen finns flera olika avgifter, se [tabell 8.1](#). Alla avgiftsinkomster går inte till pensionssystemet. Den del av ålderspensionsavgiften som förs till statens budget avser avgifter på inkomstdelar ovanför den högsta inkomst för vilken pensionsrätt tillgodoräknas. Detta tak är före avdrag för allmän pensionsavgift 8,07 inkomstbasbelopp och 7,5 efter sådant avdrag¹. Eftersom dessa avgifter inte motsvaras av någon pensionsrätt är de skatter. Ålderspensionsavgift betalas av arbetsgivare och egenföretagare, den allmänna pensionsavgiften betalas av alla förvärvsaktiva som får pensionsrätt. Dessutom betalas statliga ålderspensionsavgifter från olika anslag i statens budget för pensionsrätt som vissa transfereringar ger upphov till, exempelvis sjukpenning och arbetslöshetsersättning. Staten betalar också en pensionsavgift för så kallade pensionsgrundande belopp för till exempel barnår och studier.

[Tabell 8.1](#) visar pensionsavgifter som bokförts under inkomståret hos Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten. Arbetsgivaravgifter och egenavgifter bokförs hos Försäkringskassan. De avgifter som ska föras till inkomstpensionssystemet överförs till Pensionsmyndigheten och därifrån till AP-fonderna. De avgifter som beräknas motsvara pensionsrätt för premiepension går vidare till Riksgäldskontoret. Allmän pensionsavgift och statliga ålderspensionsavgifter bokförs hos Pensionsmyndigheten innan de överförs till AP-fonderna respektive premiepensionssystemet. Av de avgifter som bokförs ett visst år avser en del året innan eller i vissa fall flera år dessförinnan. Arbetsgivaravgifter, exempelvis, bokförs minst en månad senare än när motsvarande lön betalas ut.

Den allmänna pensionsavgiften förs i sin helhet till AP-fonderna. För arbetsgivaravgifter och egenavgifter sker en preliminär fördelning mellan AP-fonderna, premiepensionssystemet och statens budget. Fördelningen för ett år sker efter procentsatser som Pensionsmyndigheten beräknar och regeringen fastställer. Avsikten är att premiepensionssystemet för ett år ska få avgifter som motsvarar intjänade premiepensionsrätter under året och att staten tilldelas de avgifter som motsvarar förvärvsinkomster över det så kallade avgiftstaket på 8,07 inkomstbasbelopp. Övriga avgifter ska föras till AP-fonderna. De statliga ålderspensionsavgifterna för ett år fördelas på motsvarande sätt mellan AP-fonderna och premiepensionssystemet enligt fastställda procentsatser.

Tabell 8.1 Pensionsavgifter fördelat efter avgiftsslag, 2021^a

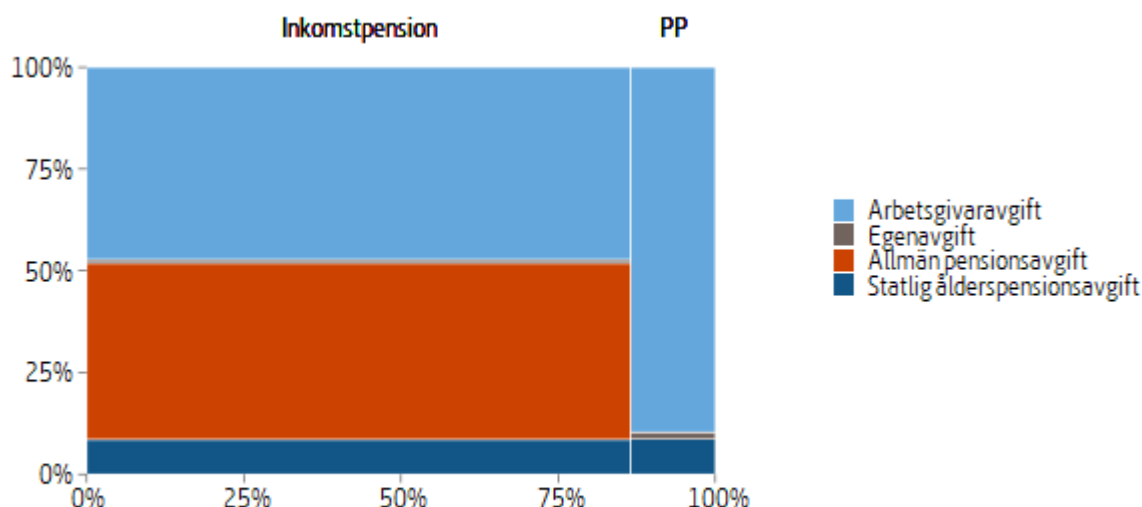
miljoner kronor

	Inkomst- pension	Premie- pension	Statens budget	Summa 2021	Summa 2020
Arbetsgivaravgift	142 784	42 183	22 046	207 013	195 815
Egenavgift	2 748	814	421	3 983	4 577
Allmän pensionsavgift	131 047	0	0	131 047	132 033
Statlig ålderspensionsavgift	25 773	4 057		29 830	29 102
Regleringar med mera					
Reglering år 2021 avseende år 2019	257	-377	120	0	0
Uppbördsförlust, reglering	-319	0	0	-319	-224
Anpassning till AP-fondernas redovisning och till premiepensionssystemet	88	370	0	458	606
Summa Regleringar med mera	26	-7	120	139	382
Summa	302 378	47 047	22 587	372 012	361 909

a. Avgifter som influtit till Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten under 2021 och förts vidare till AP-fonderna, premiepensionssystemet respektive statsbudgeten.

För att säkerställa att premiepensionssystemet för ett visst år har tillförts avgifter som motsvarar intjänad premiepensionsrätt och att statens budget tillförts avgifterna på inkomstdelar över avgiftstaket görs en avstämning två år senare. Regleringar görs mellan statens budget, premie- och inkomstpensionssystemet (AP-fonderna). Regleringarna innebär att avgiftsmedel omfördelas mellan premiepensionssystemet, statens budget och AP-fonderna så att de två förstnämnda får rätt belopp för avgifter för ett år och AP-fonderna får resten. Det görs också regleringar mellan pensionssystemet och de olika anslagen i statens budget som belastas med statliga ålderspensionsavgifter för att säkerställa att de olika anslagen betalar rätt belopp i statliga ålderspensionsavgifter. De regleringarna görs tre år efter det år de avser.

Figur 8.1 Pensionsavgifter

Differensen mellan AP-fondernas redovisning av avgiftsinkomster och Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens redovisning (88 miljoner kronor) förklaras huvudsakligen av periodiseringsskillnader. Differensen mellan redovisade avgiftsinkomster till premiepensionssystemet och Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens redovisning (-184 miljoner kronor) förklaras bland annat av att vissa justeringsbelopp ingår i beloppet för premiepensionssystemet (se [not 18](#)).

Tabell 8.2 A Pensionsavgifter exklusive regleringar med mera fördelat efter avgiftsunderlag, 2021^a

miljoner kronor

	Arbetsgivar-, egen- och statlig pensionsavgift	Allmän pensionsavgift	Summa
Förvärvsinkomster ^b	210 997	122 454	333 451
Transfereringar, se tabell 8.2 B	13 210	8 593	21 803
Pensionsgrundande belopp, se tabell 8.2 C	16 620	0	16 620
Summa	240 827	131 047	371 874

a. Fördelningen av allmän pensionsavgift på de två typerna av avgiftsunderlag är beräknad, den framgår inte av redovisningssystemen.

b. Inklusive sjuklön och egenföretagarinkomster, exklusive transfereringar.

Den allmänna pensionsavgiften är 7 procent på förvärvsinkomster och pensionsgrundande transfereringar som sjukpenning med mera, men inte för sjuk- och aktivitetsersättning. Den allmänna pensionsavgiften tas endast ut på inkomster upp till avgiftstaket på 8,07 inkomstbasbelopp och för inkomster överstigande deklarationsplikten om 0,423 prisbasbelopp. I samband med taxeringen görs ett avdrag på skatten som motsvarar den allmänna pensionsavgiften. Det innebär i praktiken att staten finansierar avgiften.

Pensionsavgift, som betalas av arbetsgivare och egenföretagare på arbetsinkomster och av staten på nämnda transfereringar, uppgår till 10,21 procent. Statlig pensionsavgift på sjuk- och aktivitetsersättning och på

så kallade pensionsgrundande belopp, som inte belastas med allmän pensionsavgift, är 18,5 procent.

Fördelningen i [tabell 8.2 A](#) avser de avgifter som influtit till Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten under 2021.

Tabell 8.2 B Pensionsavgifter som betalats för olika transfereringar, 2021^a

miljoner kronor

	Statlig pensionsavgift	Allmän pensionsavgift	Summa
Sjukpenning	3 515	2 283	5 798
Rehabiliteringspenning	32	21	53
Närståendepenning	19	12	31
Arbetsskadeersättningar med mera	171	111	282
Föräldraförsäkring	4 328	2 811	7 139
Vårdbidrag	463	301	764
Arbetslöshetsersättning med mera	4 693	3 049	7 742
Utbildningsbidrag	-19	0	-19
Konstnärsnämnden	8	5	13
Smittbärappenning	0	0	0
Summa	13 210	8 593	21 803

a. Fördelningen av allmän pensionsavgift på de olika typerna av transfereringar är beräknad, den framgår inte av redovisningssystemen.

Tabell 8.2 C Pensionsavgifter som betalats för sjuk- och aktivitetsersättning och pensionsgrundande belopp, 2021

miljoner kronor

Sjuk- och aktivitetsersättning ^a	4 696
Barnår	8 071
Studier ^b	3 765
Plikttjänst	88
Summa	16 620

a. Beloppet avser både avgiften på utbetald pensionsgrundande ersättning och på pensionsgrundande belopp. I båda fallen är avgiften 18,5 procent.

b. En mindre del av beloppet för studier avser pensionsgrundande inkomst.

Noter och kommentarer avseende inkomstpension

Not 2 Pensionsutbetalningar med mera

Tabell 8.3 Tilläggs- och inkomstpensionsutbetalningar och överföringar till de Europeiska gemenskaperna
miljoner kronor

	2020	2021
Pensionsutbetalningar		
Tilläggs pension	157 153	148 753
Inkomstpension	169 104	182 789
Summa Pensionsutbetalningar	326 257	331 542
Överföringar till de Europeiska gemenskaperna	9	3
Summa	326 266	331 545

Pensionsutbetalningarna på 331 542 miljoner (326 257 miljoner) kronor minskar pensionsskulden till de pensionerade med motsvarande belopp. Enligt lag (2002:125) om överföring av värdet av pensionsrättigheter till och från de Europeiska gemenskaperna kan värdet av pensionsrättigheter för tjänstemän i de Europeiska gemenskaperna överföras från AP-fonderna och premiepensionssystemet till de Europeiska gemenskapernas tjänstepensionssystem. Under 2021 överfördes 3 miljoner kronor från AP-fonderna.

Not 3 Avkastning på fonderat kapital

Tabell 8.4 Avkastningen på fonderat kapital från Första–Fjärde samt Sjätte AP-fonden, 2021^a

miljoner kronor

	Första	Andra	Tredje	Fjärde	Sjätte	*	Summa 2021	Summa 2020
Aktier och andelar								
Erhållna utdelningar	5 790	5 512	5 847	5 534	185	0	22 868	16 533
Resultat noterade och onoterade aktier och andelar, netto	63 849	49 256	76 735	73 620	23 026	0	286 486	135 402
Summa Aktier och andelar	69 639	54 768	82 582	79 154	23 211	0	309 354	151 934
Obligationer och andra räntebärande tillgångar, netto								
Räntenetto	1 236	2 866	1 633	1 190	14	0	6 939	8 179
Resultat ränte- bärande till- gångar, netto	-806	-5 123	252	-1 955	0	0	-7 632	12 924
Summa Obligationer och andra ränte- bärande till- gångar, netto	430	-2 257	1 885	-765	14	0	-693	21 102
Övrigt kapital								
Resultat derivat- instrument, netto	5 304	-797	-1 675	-876	0	0	1 956	796
Resultat valutakurs- förändringar, netto	5 593	11 088	4 425	8 600	-952	0	28 754	-40 492
Provisionskostnader	-61	-208	-142	-158	0	0	-569	-617
Summa Övrigt kapital	10 836	10 083	2 608	7 566	-952	-1	30 140	-40 314
Summa	80 905	62 594	87 075	85 955	22 273	-1	338 801	132 722

a. Justeringskolumn (*) är inkluderad för att justera för olika avrundningseffekter.

Posten Provisionskostnader består av avgifter som inte är resultatbaserade. Resultatbaserade avgifter, courtage med mera har reducerat avkastningen (se [kapitel 5 Administrations- och kapitalförvaltningskostnader](#)).

Not 4 Administrationskostnader

Tabell 8.5 Administrationskostnader

miljoner kronor

	2020	2021
Kostnader försäkringsadministrationen		
Pensionsmyndigheten	397	483
Skatteförvaltningen med flera ^a	441	460
Summa Kostnader försäkringsadministrationen	838	943
Kostnader fondförvaltningen		
Första AP-fonden	226	231
Andra AP-fonden	235	245
Tredje AP-fonden	222	234
Fjärde AP-fonden	246	247
Sjätte AP-fonden	89	98
Summa Kostnader fondförvaltningen	1 018	1 055
Summa	1 856	1 998

a. Inklusive Kronofogdemyndigheten och Statens servicecenter.

För fonderna redovisas endast interna administrationskostnader. Externa förvaltningskostnader och depåkostnader benämns provisionskostnader och redovisas som en negativ intäkt (se [not 3](#)). För samtliga fonder gäller att resultatbaserade avgifter, transaktionskostnader med mera har reducerat avkastningen i [not 3](#) (se [kapitel 5 Administrations- och kapitalförvaltningskostnader](#)). Varje fond finansierar sina egna förvaltningskostnader med uttag ur den egna fonden.

Från och med 2021 belastar 100 procent av administrationskostnaderna de försäkrades pensionsbehållningar, se [not 11](#).

Not 5 Värdet av förändringen i avgiftsinkomst

Tabell 8.6 Avgiftsinkomst^a

miljoner kronor

	2020	2021
Förändring av avgiftsinkomst		
Avgiftsinkomst 2021		302 378
Avgiftsinkomst 2020	295 499	-295 499
Avgiftsinkomst 2019	-289 386	
Summa Förändring av avgiftsinkomst	6 113	6 879
(Omsättningstid 2021 + omsättningstid 2020)/2		x 30,24011
(Omsättningstid 2020 + omsättningstid 2019)/2	x 29,93450	
Värdet av förändring i avgiftsinkomst	182 990	208 022

a. Tid avser år, x avser multiplikation.

Avgiftsinkomsten ökade med 7 miljarder kronor och värdet av förändringen av avgiftsinkomsten uppgår till 208 miljarder kronor. Nedan ges värdet av

förändringen av omsättningstiden.

Not 6 Värdet av förändringen i omsättningstid

Tabell 8.7 Omsättningstid^a

miljoner kronor

	2020	2021
Förändring av omsättningstid		
Omsättningstid 2021		30,38535
Omsättningstid 2020	30,09487	-30,09487
Omsättningstid 2019	-29,77413	
Summa Förändring av omsättningstid	0,32074	0,29048
(Avgiftsinkomst 2021 + avgiftsinkomst 2020)/2		x 298 939
(Avgiftsinkomst 2020 + avgiftsinkomst 2019)/2	x 292 443	
Värdet av förändring i omsättningstid	93 798	86 835

a. Tid avser år, x avser multiplikation.

Tabell 8.8 Underlag för beräkning av omsättningstid

	2017	2018	2019	2020	2021
Omsättningstid					
Intjänandeålder	45,90862	45,76243	45,68355	45,31971	
Utbetalningsålder	75,54095	75,53656	75,77842	75,70506	
Omsättningstid	29,63233	29,77413	30,09487	30,38535	
Omsättningstid för avgiftstillgångsberäkning	29,85724	29,63233	29,77413	30,09487	30,38535

Omsättningstiden beräknas som differensen mellan utbetalningsålder och intjänandeålder, för mer detaljer se [bilaga B – Matematisk beskrivning av balanstalet](#). Eftersom intjänandeåldern inte kan beräknas innan alla pensionsrätter fastställts, är det senaste året för vilket omsättningstiden kan beräknas året före redovisningsåret.

Den nedersta raden i [tabell 8.8](#), "Omsättningstid för avgiftstillgångsberäkning", anger vilken omsättningstid som använts vid respektive redovisningsår. Observera dock att det beräknade balanstalet avser årsredovisningsåret + 2 år, det vill säga omsättningstiden på 30,38535 för 2021 används för beräkningen av balanstalet avseende år 2023. I [bilaga B – Matematisk beskrivning av balanstalet](#) redogörs för hur omsättningstiden beräknas.

Not 7 Nya pensionsrätter

Till posten Nya pensionsrätter ingår vissa andra justeringsbelopp som påverkar pensionsskuldens storlek. Innebörden av dessa belopp framgår i följande tabell.

Tabell 8.9 Värdet av nya pensionsrätter^a

miljoner kronor

	2020	2021
Skattad pensionsrätt för inkomstpension	295 499	302 378
Justeringsbelopp, inkomstpension		
Fastställd pensionsrätt för inkomstpension intjänad år <i>t-1</i>	287 823	294 485
Skattad pensionsrätt för inkomstpension intjänad <i>t-1</i>	-289 386	-295 499
Justeringar som påverkat pensionsbehållningarna med mera	-3 805	-48
Ändring i utbetalade belopp	11 559	1 264
Summa Justeringsbelopp, inkomstpension	6 191	202
Justeringsbelopp, tilläggspension		
Effekt av skillnad mellan antagande avseende år <i>t</i> och skattningen <i>t-1</i> med mera	-196	-200
Ändring i utbetalade belopp	2 900	494
Summa Justeringsbelopp, tilläggspension	2 704	294
Summa	304 394	302 874

a. Tabellen är redovisad efter intjänandeår.

I och med att taxeringen för bokslutsåret inte är slutförd när bokslutet upprättas, kan värdet av intjänad pensionsrätt detta år endast uppskattas. Justeringar som påverkat pensionsbehållningarna avser justeringar, taxeringsförändringar med mera, se [tabell 8.21 A](#) under [not 14](#). Ändring i utbetalade belopp avser förändring i pensionsskulden till pensionerade till följd av andra ändringar i utbetalade belopp än indexering, se [tabell 8.21 C](#) under [not 14](#).

Not 8 Indexering**Tabell 8.10 Indexering, 2021**

miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Indexering av pensionsbehållning och pensioner^a	247 726	80 931	328 657
Förändring av indexering avseende pensionsskuld^b	-119 953	0	-119 953
Summa	127 773	80 931	208 704

a. Se [Tabell 8.12 A](#)b. Se [Tabell 8.12.C](#)

Tabell 8.11 Indexering, 2020

miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Indexering av pensionsbehållning och pensioner^a	127 674	127 410	255 084
Förändring av indexering avseende pensionsskuld^b	84 651	0	84 651
Summa	212 325	127 410	339 735

a. Se [Tabell 8.12 A](#)b. Se [Tabell 8.12.C](#)**Tabell 8.12 A Indexering av pensionsbehållning och pensioner, 2021**

miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Inkomstpension, indexering			
Effekt av inkomstindex	247 535	52 674	300 209
Effekt av balanstal	0	0	0
Summa Inkomstpension, indexering	247 535	52 674	300 209
Tilläggspension, indexering			
Effekt av inkomstindex	191	28 257	28 448
Effekt av balanstal	0	0	0
Summa Tilläggspension, indexering	191	28 257	28 448
Summa	247 726	80 931	328 657

Tabell 8.12 B Indexering av pensionsbehållning och pensioner, 2020

miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Inkomstpension, indexering			
Effekt av inkomstindex	127 361	77 523	204 884
Effekt av balanstal	0	0	0
Summa Inkomstpension, indexering	127 361	77 523	204 884
Tilläggspension, indexering			
Effekt av inkomstindex	313	49 887	50 200
Effekt av balanstal	0	0	0
Summa Tilläggspension, indexering	313	49 887	50 200
Summa	127 674	127 410	255 084

Pensionsskulden ändras med förändringen i inkomstindex när balanseringen i systemet inte är aktiverad. Tidigare när balanseringen var aktiverad, 2010–2017, omräknades pensionsskulden med balansindex. Sedan 2018 förändras skulden således med inkomstindex. Värdet av indexeringen utgår från utgående pensionsskuld 2021.

Tabell 8.12 C Förändring av indexering avseende pensionsskuld, 2021

miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Föregående års skuldaktualisering	125 837	0	125 837
Årets skuldaktualisering	-245 790	0	-245 790
Summa	-119 953	0	-119 953

Tabell 8.12 D Förändring av indexering avseende pensionsskuld, 2020

miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Föregående års skuldaktualisering	210 488	0	210 488
Årets skuldaktualisering	-125 837	0	-125 837
Summa	84 651	0	84 651

Not 9 Värdet av förändringen i medellivslängd

Tabell 8.13 Värdet av förändringen i livslängd, 2021

miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Inkomstpension		16 021	16 021
Tilläggspension	52	11 099	11 151
Summa	52	27 120	27 172

Tabell 8.14 Värdet av förändringen i livslängd, 2020

miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Inkomstpension		6 430	6 430
Tilläggspension	25	4 048	4 073
Summa	25	10 478	10 503

Den livslängd som här avses är antal år som pensionerna förväntas utbetalas, så kallad ekonomisk livslängd eller ekonomiska delningstal. Hur de ekonomiska delningstalen beräknas beskrivs i [bilaga B, formel B.7.6](#).

Inkomstpensionsskulden till aktiva påverkas inte av livslängdsförändringar. Värdet av förändringen i medellivslängd är skillnaden mellan pensionsskulden beräknad med de ekonomiska delningstal som används det år redovisningen avser och pensionsskulden beräknad med de ekonomiska delningstal som användes föregående år.

Not 10 Uppkomna arvsvinster, fördelade arvsvinster

Tabell 8.15 Uppkomna och fördelade arvsvinster^a

miljoner kronor

	2020	2021
Uppkomna arvsvinster		
61 år eller äldre	5 436	5 530
60 år eller yngre ^b	6 699	8 124
Summa Uppkomna arvsvinster	12 135	13 654
Fördelade arvsvinster		
61 år eller äldre	7 947	8 178
60 år eller yngre	6 651	8 078
Summa Fördelade arvsvinster	14 598	16 256

a. Förändrade åldersgränser för tilldelning av arvsvinster gör att åren inte blir helt jämförbara.

b. Avled året innan, fördelas innevarande år.

Pensionsbehållningar efter personer som avlidit (uppkomna arvsvinster) fördelas till de kvarlevande i samma ålder. Fördelningen görs genom ett procentuellt påslag på pensionsbehållningen med hjälp av en arvsvinstfaktor. Tilldelningen görs enligt två principer; den första avser den yngre gruppen och den andra avser den äldre gruppen. I samband med att den lägsta åldern för uttag av pension höjdes från 61 år till 62 år för år 2020 har åldersgränserna för tilldelning justerats.

Kapital avseende dödsfall som skett upp till och med 60 års ålder fördelas nästkommande år. Vid året för tilldelningen är de som är födda samma år som de avlidna ett år äldre. Arvsvinstfaktorerna bestäms utifrån pensionsbehållningar för avlidna i relation till pensionsbehållningar för de kvarlevande i samma ålder.

Från och med det år en årskull fyller 61 år fördelas inte de faktiskt uppkomna arvsvinsterna utan i stället de arvsvinster som beräknas uppkomma. Arvsvinstfaktorerna beräknas med utgångspunkt från den dödlighet som SCB observerat för en tidigare period. De beräknade arvsvinsterna för de som avled under det 61:e levnadsåret eller senare fördelas samma år.

Tilldelning enligt dessa två principer innebär att varje årskull under ett år kommer att tilldelas arvsvinster enligt båda principer eftersom den första principen tilldelar med fördröjning. För 2020 inträffade dock inte det eftersom födda 1959 redan har tilldelats enligt båda principer år 2019 men för 2021 tilldelades födda 1960 enligt båda principer. Detta medför att posten *60 år eller yngre* i tabellen ovan inte är helt jämförbar mellan år 2021 och 2020.

Not 11 Avdrag för administrationskostnader

Tabell 8.16 Avdrag för administrationskostnader

miljoner kronor

	2020	2021
Avdrag för administrationskostnader	1 818	2 067

Administrationskostnaderna finansieras genom ett procentuellt avdrag från de försäkrades pensionsbehållningar. För att inte belasta yngre årskullar med en oproportionerligt stor kostnad under den tid ATP fasas ut infördes kostnadsavdraget successivt. År 2020 finansierades 98 procent av administrationskostnaden med avdrag från pensionsbehållningarna men från och med 2021 är kostnadsavdraget 100 procent av administrationskostnaden.

Beräkningen av förvaltningskostnadsfaktorn baseras på försäkringsadministrationens budgeterade kostnader och AP-fondernas kostnader för det aktuella året samt pensionsbehållningarna året innan (se [bilaga A](#)). Skillnaden mellan verkställt avdrag i kronor och fastställd kostnad beaktas i beräkningen av följande års kostnadsfaktor. Avdraget för administrationskostnaderna görs genom att pensionsbehållningarna multipliceras med förvaltningskostnadsfaktorn. Avdraget 2021 var 0,0332 procent och summeras till 2 067 miljoner kronor. Föregående år uppgick avdraget till 0,0305 procent eller 1 818 miljoner kronor.

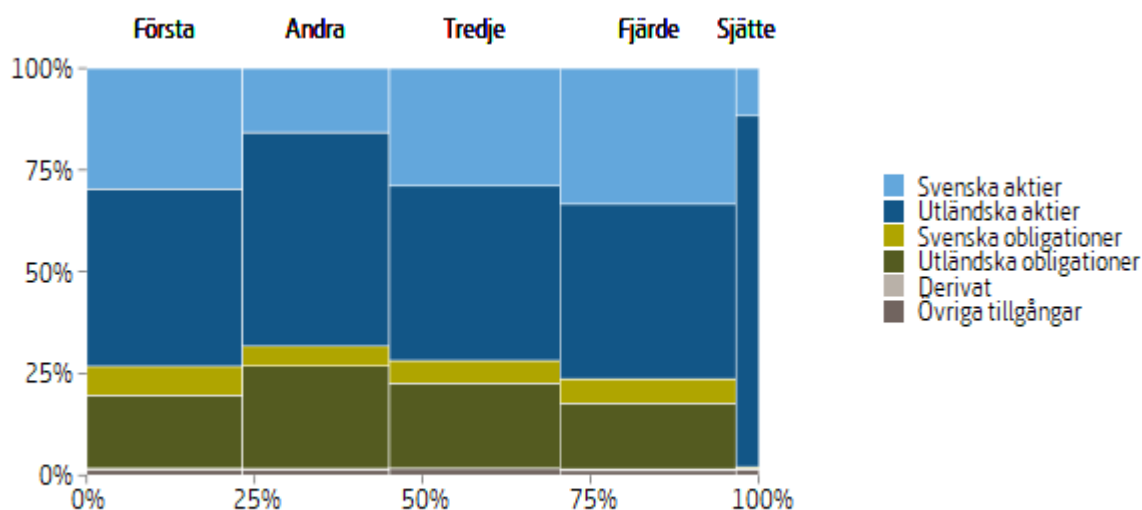
Not 12 Fondtillgångar

Tabell 8.17 Buffertfondens tillgångar och skulder, 2021

miljoner kronor

	Första	Andra	Tredje	Fjärde	Sjätte	Summa 2021	Summa 2020
Tillgångar							
Aktier och andelar							
Svenska aktier	140 942	70 592	150 735	178 636	8 088	548 993	422 141
Utländska aktier	206 980	235 098	223 947	230 126	59 839	955 990	759 262
Summa Aktier och andelar	347 922	305 690	374 682	408 762	67 927	1 504 983	1 181 403
Obligationer och andra räntebärande tillgångar, netto							
Svenska obligationer	33 725	21 662	29 558	32 027	300	117 272	125 528
Utländska obligationer	85 360	113 078	108 422	86 615	0	393 475	335 805
Summa Obligationer och andra ränte- bärande till- gångar, netto	119 085	134 740	137 980	118 642	300	510 747	461 333
Derivat	1 838	967	416	1 806	68	5 095	41 857
Övriga tillgångar	6 195	6 228	8 555	6 286	1 036	28 300	31 433
Summa Tillgångar	475 040	447 625	521 634	535 496	69 331	2 049 126	1 716 027
Skulder							
Derivat	-6 396	-6 161	-6 888	-6 889	-1 637	-27 971	-5 006
Övrigt	-2 860	-419	-12 459	-978	-362	-17 078	-14 580
Summa Skulder	-9 256	-6 580	-19 347	-7 867	-1 999	-45 049	-19 586
Summa	465 784	441 045	502 287	527 629	67 332	2 004 077	1 696 441

Figur 8.2 Fondtillgångar

Uppgifterna är hämtade från respektive fonds årsredovisning. I posten Övriga tillgångar ingår kassa och bankmedel, förutbetalda kostnader och upplupna intäkter med mera. I posten Övrigt under Skulder ingår förutbetalda intäkter och upplupna kostnader.

Not 13 Avgiftstillgång

Tabell 8.18 Avgiftstillgång

miljoner kronor

	2020	2021
Avgiftsinkomst	295 499	302 378
Omsättningstid (år) ^a	x 30,09487	x 30,38535
Avgiftstillgång	8 893 004	9 187 861

a. x avser multiplikation.

Se not 5 och not 6 samt bilaga B för de värden respektive formler som använts vid beräkningen av avgiftsinkomst och omsättningstid.

Not 14 Pensionsskuld

Tabell 8.19 Pensionsskuld, 2021

miljoner kronor

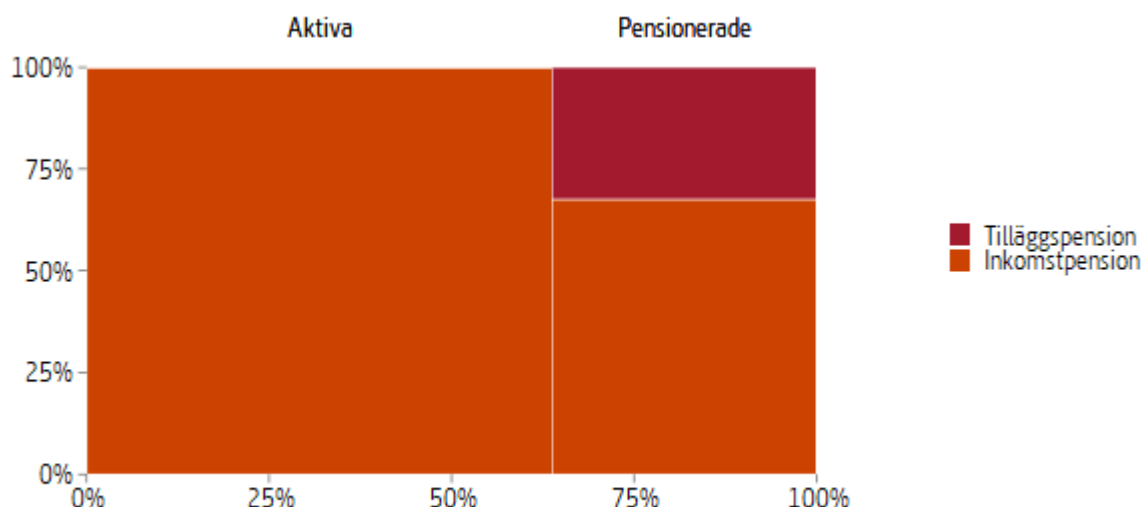
	Aktiva	Pensionerade	Summa
Inkomstpension	6 525 328	2 502 687	9 028 015
Tilläggs pension	6 942	1 201 824	1 208 766
Indexering/balansering	-245 790	0	-245 790
Summa	6 286 480	3 704 511	9 990 991

Tabell 8.20 Pensionsskuld, 2020

miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Inkomstpension	6 252 655	2 338 804	8 591 459
Tilläggs pension	8 861	1 308 765	1 317 626
Indexering/balansering	-125 837	0	-125 837
Summa	6 135 679	3 647 569	9 783 248

Figur 8.3 Pensionsskuld, 2021

Pensionsskulden till pensionerade avseende tilläggspension och inkomstpension beräknas på samma sätt. En årskulls skuld fås av produkten av årskullens pensionsutbetalningar i december månad, en faktor 12 för att få årsbelopp, och årskullens ekonomiska medellivslängd. Den totala skulden till pensionerade är summan av årskullarnas pensionsskulder. Den ekonomiska medellivslängden uttrycks i form av ekonomiska delningstal.

Inkomstpensionsskulden till personer som inte börjat ta ut ålderspension värderas till summan av alla försäkrades pensionsbehållningar vid årets utgång, utan hänsyn till uppräknningen av inkomstindex mellan år t och $t + 1$ (2021 och 2022). Till skulden tillkommer också en uppskattning av den pensionsrätt för inkomstpension som tjänats in under redovisningsåret. Justering av skulden görs även för avvikelser mellan föregående års uppskattade och fastställda pensionsrätter.

Skulden för tilläggspensionen, för de individer födda 1938–1953 som ännu inte har gått i pension, uppskattas som den årliga pension de hade fått om de hade gått i pension i december månad 2021. För att beräkna skulden multipliceras den fiktiva pensionen med det ekonomiska delningstalet (förväntad återstående utbetalningstid, för respektive årskull). Denna skuld minskar successivt på grund av utfasningen av systemet och skulden uppgår till nästan 7 miljarder kronor 2021 (9 miljarder kronor 2020).

Tabell 8.21 A Förklaring av pensionsskuldens förändring, inkomstpension aktiva

miljoner kronor

	2020	2021
Pensionsskuld inkomstpension aktiva 31 december år <i>t-1</i>	6 094 659	6 252 655
Varav skattad pensionsrätt för inkomstpension intjänad år <i>t-1</i>	-289 386	-295 499
Delsumma Pensionsbehållning 31 december år <i>t-1</i>	5 805 273	5 957 156
Uppkomna arvsvinster, 60 år eller yngre ^a	-6 699	-8 124
Justeringar som påverkat pensionsbehållningarna ^b	-172	-82
Delsumma Ingående pensionsbehållning år <i>t</i>	5 798 402	5 948 950
Uppkomna arvsvinster, 61 år eller äldre	-5 436	-5 530
Taxeringsförändringar med mera som påverkat pensionsbehållningarna	-3 633	34
Fastställd pensionsrätt för inkomstpension intjänad år <i>t-1</i> ^c	287 823	294 485
Fördelade arvsvinster, 61 år eller äldre	7 947	8 178
Fördelade arvsvinster, 60 år eller yngre ^d	6 651	8 078
Indexering	127 361	247 535
Avdrag för administrationskostnader	-1 818	-2 067
Uttagen pension	-263 791	-281 027
Återkallade pensioner	3 650	4 314
Delsumma Pensionsbehållning 31 december år <i>t</i>	5 957 156	6 222 950
Skattad pensionsrätt för inkomstpension intjänad år <i>t</i>	295 499	302 378
Summa Pensionsskuld inkomstpension aktiva	6 252 655	6 525 328

a. Fördelas år *t*.

b. Justeringar för avlidna, spärrade ärenden med mera.

c. Se not 7.

d. Uppkomna år *t-1*.

Tabell 8.21 B Förklaring av pensionsskuldens förändring, tilläggspension aktiva

miljoner kronor

	2020	2021
Pensionsskuld tilläggspension aktiva 31 december år <i>t-1</i>	12 774	8 861
Effekt av skillnad mellan antagande avseende år <i>t</i> och skattningen <i>t</i> med mera	-196	-200
Ingående tilläggspensionsskuld år <i>t</i>	12 578	8 661
Indexering	313	191
Uttagen pension	-4 055	-1 962
Värdet av förändringen i medellivslängd	25	52
Pensionsskuld tilläggspension aktiva	8 861	6 942

Tabell 8.21 C Förklaring av pensionsskuldens förändring, tilläggs- och inkomstpension pensionerade, 2021

miljoner kronor

	Inkomst- pension	Tilläggs- pension	Summa
Pensionsskuld pensionerade 31 december <i>t-1</i>	2 338 804	1 308 765	3 647 569
Skuld tillkommande från aktiva ^a	276 713	1 962	278 675
Ändring i utbetalade belopp	1 264	494	1 758
Pensionsutbetalningar ^b	-182 789	-148 753	-331 542
Indexering	52 674	28 257	80 931
Värdet av förändringen i medellivslängd	16 021	11 099	27 120
Summa	2 502 687	1 201 824	3 704 511

a. Inkomstpension: Netto av Uttagen pension och Återkallade pensioner, se [tabell 8.21 A](#). Tilläggspension: Se [tabell 8.21 B](#).

b. Se [not 2](#).

Skulden till pensionerade förändras med indexeringen och den ekonomiska livslängden, och minskar med de utbetalningar som görs under året. Pensionen kan ändras av orsaker som nytt intjänande, ändrat civilstånd (gäller tilläggspension), taxeringsändringar med mera. Sådana skuldförändringar redovisas som ändring i utbetalade belopp (beloppsändringar). Skulden till pensionerade ökar också med nybeviljade pensioner. Denna ökning av skulden motsvaras av en minskning av pensionsskulden till aktiva.

Posten *Ändring i utbetalade belopp* innehåller de förändringar av pensionsskulden som inte förklaras av övriga poster. Här ingår bland annat ändrat civilstånd (gäller tilläggspension) och taxeringsändringar. Metoden för att beräkna denna post har ändrats sedan föregående redovisning. Ändringen medför i stort att en del av beloppet som tidigare redovisades under denna post nu redovisas under *Skuld tillkommande från aktiva* och *Indexering*. Ändringen medför att föregående års värden inte är helt jämförbara med årets värden.

Noter och kommentarer avseende premiepension

Not 15 Pensionsutbetalningar

Tabell 8.22 Pensionsutbetalningar premiepension

miljoner kronor

	2020	2021
Pensionsutbetalningar		
Fondförsäkring	12 344	14 676
Traditionell försäkring	1 682	1 934
Summa Pensionsutbetalningar	14 025	16 610
Överföringar till de Europeiska gemenskaperna	3	2
Summa	14 028	16 612

Vid pensioneringen kan pensionsspararen låta sitt tillgodohavande ligga kvar i fondförsäkringen. Då är den årliga pensionen beroende av

värdeutvecklingen i de fonder som spararen har valt. Pensionsspararen kan också välja att gå över till traditionell försäkring, antingen i samband med pensioneringen eller senare.

Enligt lag (2002:125) om överföring av värdet av pensionsrättigheter till och från Europeiska gemenskaperna kan värdet av pensionsrättigheter för tjänstemän i Europeiska gemenskaperna överföras från inkomstpensionssystemet och premiepensionssystemet till Europeiska gemenskapernas tjänstepensionssystem. År 2021 skedde överföringar på 2 miljoner kronor från premiepensionen.

Not 16 Avkastning på fonderat kapital

Tabell 8.23 Avkastning på fonderat kapital, 2021

miljoner kronor

	Fond- försäkring	Traditionell försäkring	Summa 2021	Summa 2020
Avkastning				
Aktier och andelar				
Direktavkastning	10	78	88	84
Realiserade och orealiserade kursvinster	454 424	5 729	460 153	97 171
Summa Aktier och andelar	454 434	5 807	460 241	97 255
Obligationer och andra räntebärande tillgångar, netto				
Direktavkastning (räntenetto)	0	-5	-5	-4
Realiserade och orealiserade kursvinster	-520	-1 650	-2 170	2 106
Summa Obligationer och andra räntebärande tillgångar, netto	-520	-1 655	-2 175	2 102
Valutakursresultat, netto	3 584	0	3 584	-4 978
Summa Avkastning	457 498	4 152	461 650	94 379
Tilldelade förvaltningsavgifter	4 969	20	4 989	4 643
Förändring traditionell försäkring		8 686	8 686	2 765
Summa	462 467	12 858	475 325	101 787

Avkastningen inkluderar realiserat och orealiserat valutakursresultat efter avdragen fondförvaltningskostnad samt fördelade återförda fondförvaltningsavgifter.

Not 17 Administrationskostnader

Tabell 8.24 Administrationskostnader

miljoner kronor

	2020	2021
Driftskostnader	510	457
Finansiella poster, netto	-66	-37
Summa	444	420

Finansiella poster netto avser främst kostnader för lån, handelslagrets resultat (se not 22) och ränteintäkter. Fondförvaltningskostnaderna tas direkt ur försäkringstillgångarna och ingår inte i premiepensionsverksamhetens

driftskostnader. Totalt för år 2021 uppgick administrationskostnader till 420 miljoner kronor. En sammanställning av pensionssystemets brutto- respektive netto-redovisade kostnader finns i kapitlet [Administrations- och kapitalförvaltningskostnader](#).

Not 18 Nya pensionsrätter

Tabell 8.25 Nya pensionsrätter

miljoner kronor

	2020	2021
Preliminära avgiftsmedel inklusive ränta för premiepension intjänad 2020/2021	44 817	46 492
Justeringsbelopp, fastställda pensionsrätter		
Fastställd pensionsrätt inklusive ränta för premiepension intjänad 2019/20 och 2020/21	44 487	45 384
Preliminära avgiftsmedel för premiepension intjänad 2019/20 och 2020/21	-44 169	-44 817
Summa Justeringsbelopp, fastställda pensionsrätter	-318	567
Ändrade pensionsrätter	10	-12
Summa	44 509	47 047

Ett för högt belopp för posten Preliminära avgiftsmedel har redovisats under perioden 2018–2020. I samband med ändringen i årets redovisning har 2020 års värde reviderats från 48 670 miljoner till 44 817 miljoner. Ändringen påverkar posterna Pensionsavgifter och Nya pensionsrätter i resultaträkningen lika mycket och därmed påverkas inte resultatet.

Not 19 Uppkomna och fördelade arvsvinster

Tabell 8.26 Uppkomna och fördelade arvsvinster

miljoner kronor

	2020	2021
Uppkomna arvsvinster	4 135	4 961
Fördelade arvsvinster	4 135	4 961

Uppkomna och fördelade arvsvinster motsvaras av dödsfallskapital. Arvsvinster fördelas en gång per år, en mindre del fördelas även löpande under året vid byte från fondförsäkring till traditionell försäkring. År 2021 fördelades 4 961 miljoner kronor som arvsvinst, vilket bestämdes av hur mycket kapital som frigjorts genom dödsfall under kalenderåret 2020. I posten ingår minskningsmedel som avser den minskning av premiepensionsrätten som görs när premiepension överförs mellan makar.

Not 20 Avdrag för administrationskostnader

Tabell 8.27 Administrationskostnader

miljoner kronor

	2020	2021
Avdrag för administrationskostnader	508	579

Beloppet 579 miljoner kronor motsvarar de avgifter som Pensionsmyndigheten tog ut för att finansiera premiepensionsverksamhetens administrationskostnader under 2021.

Not 21 Försäkringstillgångar

Tabell 8.28 Försäkringstillgångar, 2021

miljoner kronor

	Fond-försäkring	Traditionell försäkring	Tillfällig förvaltning	Summa 2021	Summa 2020
Aktier och andelar	1 945 993	26 519		1 972 512	1 502 775
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	114 598	37 030	43 346	194 974	170 510
Pågående handel och uppkomna arvsvinster	5 807	167		5 974	4 684
Summa	2 066 398	63 716	43 346	2 173 460	1 677 969

Tillfällig förvaltning av preliminära avgiftsmedel avser intjänandeåret 2021.

Not 22 Övriga tillgångar

Tabell 8.29 Övriga tillgångar

miljoner kronor

	2020	2021
Pensionsmyndighetens administrativa fondandelslager (handelslager)	132	58
Övriga tillgångar	10 961	10 043
Summa	11 093	10 101

Pensionsmyndighetens administrativa fondandelslager används för att underlätta handeln med fondandelar genom att det minskar antalet handelstransaktioner med fondförvaltarna.

I posten Övriga tillgångar ingår kassa och bank, pågående fondhandel, övriga fordringar samt upplupna ränteintäkter.

Not 23 Förändring i eget kapital

Tabell 8.30 Förändring i eget kapital, 2021

miljoner kronor

	Fond-försäkring	Traditionell försäkring	Summa 2021	Summa 2020
Eget kapital vid årets ingång: Konsolideringsfond	-56	18 659	18 603	16 762
Från konsolideringsfond utbetald återbäring		-1 225	-1 225	-988
Periodens resultat	159	8 686	8 845	2 830
Summa eget kapital	103	26 120	26 223	18 604

Pensionsmyndigheten redovisade vid årets ingång ett negativt eget kapital för fondförsäkringsverksamheten. Solvensreglerna i Försäkringsrörelselagen

gäller inte för Pensionsmyndigheten, utan underskottet finansieras av krediter hos Riksgälden. Traditionell försäkring redovisar ett positivt resultat som läggs i konsolideringsfonden i eget kapital. Medel i konsolideringsfonden fördelas till pensionärerna och utbetalas som återbäring i samband med pensionsutbetalningarna.

Not 24 Pensionsskuld

Tabell 8.31 Pensionsskuld

miljoner kronor

	2020	2021
Fondförsäkring	1 583 251	2 066 523
Traditionell försäkring	34 780	37 662
Skulder avseende preliminära avgiftsmedel	41 568	43 238
Summa	1 659 599	2 147 423

Pensionsskulden är en skuld till pensionssparare och pensionärer. Pensionsskulden för fondförsäkring är i huvudsak knuten till fondandelar och påverkas av hur marknadsvärdet i valda fonder utvecklas. Pensionsskuld avseende traditionell försäkring bestäms för varje försäkring som kapitalvärdet av återstående garanterade utbetalningar. Värdet beräknas med antaganden om framtida avkastning, livslängder och driftskostnader, tillgångsvärdet återfinns i [not 21](#).

Information om hur de ekonomiska delningstalen för fondförsäkring och traditionell försäkring beräknas finns i [bilaga A Beräkningsfaktorer](#).

Skulder avseende preliminära avgiftsmedel motsvaras av tillgångarna som finns placerade i den tillfälliga förvaltningen, tillgångsvärdet återfinns i [not 21](#).

Tabell 8.32 Utgående pensionsskuld, 2021

miljoner kronor

	Fond- försäkring	Traditionell försäkring	Skulder avseende preliminära avgiftsmedel
Premiepensionskapital 31 december 2021			
Pensionsskuld 31 dec 2020	1 583 251	34 780	41 568
Värdeförändring	457 498	4 152	
Fastställd pensionsrätt för premiepension intjänad 2020	45 014	370	-45 384
Preliminära avgiftsmedel för premiepension intjänad 2020			46 492
Tilldelade förvaltningsavgifter med mera	4 969	20	
Uppkomna arvsvinster	4 520	441	
Reglering av preliminära avgiftsmedel tidigare år			374
Ändrade pensionsrätter för premiepension	-12	0	
Skuldminskning på grund av uttagen pension 2021	-14 676	-1 934	
Byte till traditionell försäkring från fondförsäkring	-8 980	8 980	
Fördelade arvsvinster ^a	-4 520	-441	
Avdrag för administrationskostnader	-579		
Förändring av pensionsskuld		-8 686	
Övrigt	38	-20	188
Summa Premiepensionskapital 31 december 2021	2 066 523	37 662	43 238
Justering som påverkat premiepensionskapitalet			
Summa	2 066 523	37 662	43 238

a. Arvsvinster, kapital som frigjorts under 2020, fördelas 2021.

Pensionsskulden förändras med nyintjänande pensionsrätter, preliminära avgiftsmedel, ändrad omfattning av pensionsuttag, ändrade pensionsrätter på grund av taxeringsändringar, värdeförändring på tillgångarna, administrationskostnader, pensionsutbetalningar och uppskattning av den framtida dödligheten bland de försäkrade.

Not 25 Övriga skulder

Tabell 8.33 Övriga skulder

miljoner kronor

	2020	2021
Övriga skulder	10 822	9 890
Pensionsmyndighetens gemensamma tillgångar, skulder och resultat netto	37	25
Summa	10 859	9 915

I övriga skulder ingår bland annat pågående fondhandel, lån hos Riksgäldskontoret, upplupna förvaltningsavgifter, samt upplupna räntekostnader.

Ett för lågt belopp för posten Pensionsmyndighetens gemensamma tillgångar, skulder och resultat netto har redovisats under 2016–2020. I samband med ändringen i årets redovisning har 2020 års värde reviderats från 5 miljoner till 37 miljoner. Det totala värdet av Not 25 är dock oförändrat och posten Övriga skulder har minskats med lika mycket, 32 miljoner, från 10 854 miljoner till 10 822 miljoner.

Fotnoter

1. För 2021 motsvarar det 550 374 kronor respektive 511 500 kronor

A. Bilaga Beräkningsfaktorer

Enligt 58 kap. 10 § socialförsäkringsbalken (2010:110) (SFB) ska inkomstindex beräknas för varje år. Pensionsmyndigheten ska enligt regeringsbeslut beräkna och ta fram förslag till inkomstindex som regeringen sedan fastställer. Enligt förordningen (1998:1340) om inkomstgrundad ålderspension ska Pensionsmyndigheten årligen beräkna och fastställa arvsvinstfaktorer, förvaltningskostnadsfaktor samt delningstal.

Enligt 64 kap. 3 § SFB ska premiepensionsverksamheten bedrivas enligt försäkringsmässiga principer. Det är Pensionsmyndighetens tolkning av försäkringsmässiga principer som styr beräkningen av återbäringsränta, arvsvinst och delningstal för premiepensionen. Vidare ska Pensionsmyndigheten beräkna den avgift som finansierar premiepensionsverksamheten.

Inkomstindex

Förändringen i inkomstindex visar genomsnittsinkomstens utveckling. Med inkomst avses här pensionsgrundande inkomster utan takbegränsning, men efter avdrag för allmän pensionsavgift.

$$(A.1.1) \quad I_t = I_{t-1} \cdot \frac{u_{t-1}}{u_{t-2}}$$

$$(A.1.2) \quad u_t = \frac{Y_t}{N_t}$$

t	kalenderår
I_t	inkomstindex år t
u_t	genomsnittlig pensionsgrundande inkomst år t . I nämnaren används samma inkomstuppgift som tidigare har använts vid beräkning av inkomstindex för föregående år och är alltså en skattning
Y_t	summa pensionsgrundande inkomster år t utan takbegränsning för personer 16–64 år, efter avdrag för allmän pensionsavgift
N_t	antal personer 16–64 år som har pensionsgrundande inkomst år t

Från och med år 2017 beräknas inkomstindex enligt nya regler (SFS 2015:676). Inkomstindex för år t ska mäta förändringen i genomsnittsinkomst mellan åren $t - 2$ och $t - 1$. Pensionsgrundande inkomster är kända först efter taxeringen, det vill säga i december året efter inkomståret. Det innebär att de två senaste årens inkomst baseras på skattningar. Den inkomstuppgift som används i nämnaren är samma inkomstuppgift som har använts för tidigare år. För år 2018 beräknades inkomstindex på ett speciellt sätt, $I_t = I_{t-2} \cdot u_{t-1} / u_{t-3}$. Inkomstindex för år t korrigeras därigenom med utfallet för året $t - 3$. I nämnaren detta beräkningsår används utfallet för genomsnittlig pensionsgrundande inkomst.

Balansindex

När balanseringen är aktiverad används balansindex i stället för inkomstindex.

$$(A.2.1) \quad B_t = I_t \cdot BT_t^*$$

$$(A.2.2) \quad B_{t+1} = B_t \cdot \left(\frac{I_{t+1}}{I_t} \right) \cdot BT_{t+1}^* = I_{t+1} \cdot BT_t^* \cdot BT_{t+1}^*$$

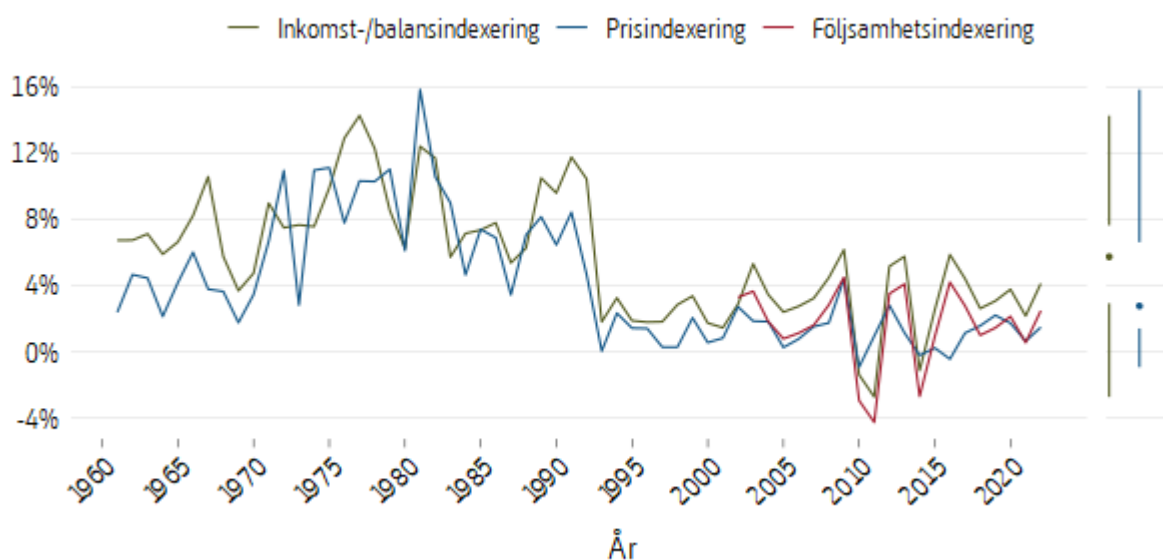
B_t balansindex år t

I_t inkomstindex år t

BT_t^* dämpat balanstal år t^1

Årsskiftet $(t - 1) \rightarrow t$ sker indexeringen genom att pensionerna multipliceras med kvoten mellan balansindex år t och inkomstindex år $t - 1$ dividerat med 1,016 och pensionsbehållningar med kvoten mellan balansindex år t och inkomstindex år $t - 1$. Årsskiftet $t \rightarrow (t + 1)$ sker indexeringen på motsvarande sätt med kvoten mellan balansindex år $t + 1$ och balansindex år t . Indexeringen med balansindex upphör när balansindex når inkomstindexets nivå.

Figur A.1 Indexering

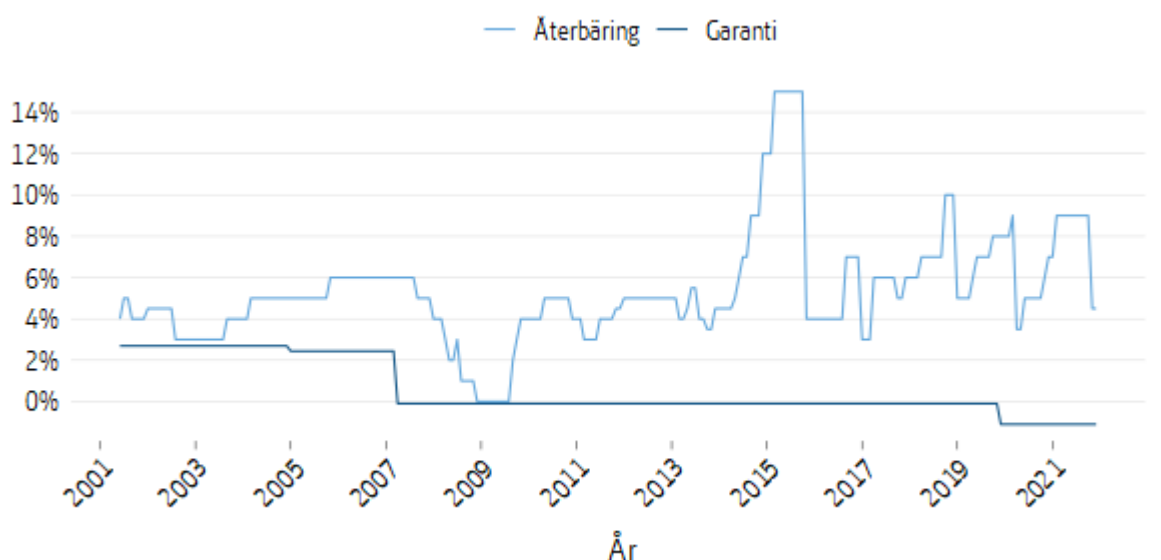

Punkten mellan de vertikala linjerna är medianvärdet. Startpunkt för den övre vertikala linjen är 75:e percentilen, slutpunkten är maxvärdet. Startpunkt för den nedre vertikala linjen är 25:e percentilen, slutpunkten är minimivärdet.

Återbäringsränta

Inom premiepensionen räknas belopp att utbetala om varje år utifrån värdet på premiepensionskontot. För de med fondförsäkring förräntas pengarna på kontot med fondavkastningen och för de med traditionell försäkring förräntas kontovärdet med återbäringsräntan. Det garanterade beloppet i traditionell försäkring är oförändrat under utbetalningstiden, men det höjs om nya premier kommer in. Livförsäkringsavsättningarna räknas utifrån förväntade framtida utbetalningar av garanterade belopp och påverkas därför inte av återbäringsräntan.

Figur A.2 Återbäringsränta och garanti

Punkten mellan de vertikala linjerna är medianvärdet. Startpunkt för den övre vertikala linjen är 75:e percentilen, slutpunkten är maxvärdet. Startpunkt för den nedre vertikala linjen är 25:e percentilen, slutpunkten är minimivärdet.

Arvsvinstfaktorer för inkomstpension

Avlidna personers pensionsbehållningar tillgodoräknas de kvarlevande i samma åldersgrupp i form av arvsvinster. För förvärvsaktiva sker det genom att de kvarlevandes pensionsbehållningar vid en årlig omräkning multipliceras med en arvsvinstfaktor för inkomstpension.

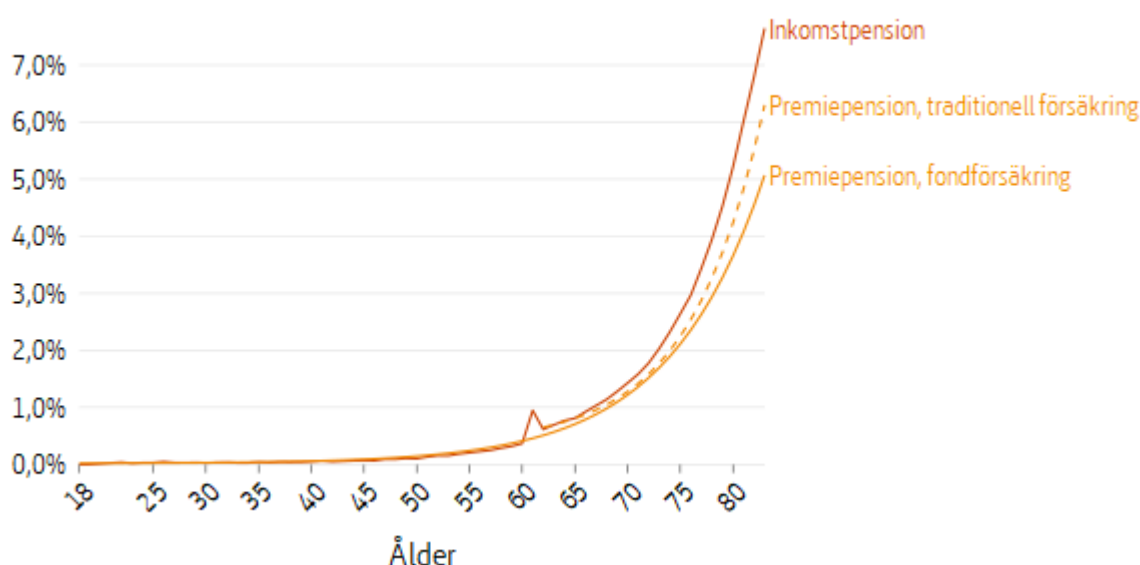
$$(A.4.1) \quad AF_{i,t} = \begin{cases} 1 + \frac{\sum_{j=2}^{17} PB_{j-1,t-1}}{\sum_{j=2}^{17} PB_{j-1,t-1}}, & i = 2, 3, \dots, 17 \\ 1 + \frac{PB_{i-1,t-1}}{PB_{i-1,t-1}}, & i = 18, 19, \dots, 61 \\ \frac{L_{i-1,t} + L_{i,t}}{L_{i,t} + L_{i+1,t}}, & i = 61, 62, \dots \end{cases}$$

i	ålder vid utgången av år t
$AF_{i,t}$	arvsvinstfaktor år t för åldersgruppen i
$PB_{d_{i,t}}$	summan av pensionsbehållningarna för avlidna år t i åldersgruppen i
$PB_{i,t}$	summan av pensionsbehållningarna för kvarlevande år t i åldersgruppen i
$L_{i,t}$	antal kvarlevande personer år t i åldersgruppen i av 100 000 födda enligt SCB:s livslängdsstatistik för den fyraårsperiod som närmast har föregått det år då den försäkrade uppnådde 61 års ålder för $i = 61-64$ respektive 64 års ålder för $i = 65$ år eller äldre.

Arvsvinstfaktorer för personer 61 år eller yngre beräknas som summan av pensionsbehållningar för avlidna dividerat med summan av pensionsbehållningar för kvarlevande i samma åldersgrupp. För gruppen 2–17-åringar beräknas en gemensam arvsvinstfaktor. På grund av viss fördröjning i informationen om vilka personer som avlidit under året görs arvsvinstfördelningen till personer 61 år eller yngre med ett års eftersläpning. För äldre personer beräknas arvsvinstfaktorerna utifrån livslängdsstatistik från SCB.

Arvsvinster som uppkommer efter pensioneringen inkluderas underförstått i delningstalet genom omfördelningen från dem som lever kortare än genomsnittet till dem som lever längre. För att arvsvinsttilldelningen ska ske efter samma princip för både förvärvsaktiva och pensionerade inom samma födelseår byts fördelningsmetoden från och med 61 års ålder. Genom att metodväxlingen sker när individen fyller 61 år undviks eftersläpningen i fördelningen av arvsvinster före pensionsuttaget. Under det år en försäkrad fyller 61 år får hon eller han dubbla arvsvinster med anledning av de olika tillvägagångssätten.

Figur A.3 Arvsvinster

Arvsvinstfaktorer för inkomstpensionen för 60-åringar visas i diagrammet som de båda arvsvinstfaktorerna multiplicerade med varandra. Vid faktisk arvsvinstfördelning används dock de två faktorerna på olika underlag.

Arvsvinsternas påverkan på pensionsskulden är begränsad eftersom innebörden är en omfördelning av avlidnas pensionsbehållningar till de kvarlevande. En effekt på inkomstpensionsskulden till aktiva uppstår dock på grund av skillnaden mellan uppkomna och fördelade arvsvinster, som redovisas i [not 10, kapitel 8](#). För gruppen avlidna före det 61:e levnadsåret förklaras skillnaden av taxeringsändringar mellan det att arvsvinstfaktorerna beräknades och tillfället då fördelningen sker samt sent inkomna uppgifter om avlidna. För gruppen avlidna under det 61:e levnadsåret eller senare är orsaken skillnader i uppskattad och faktisk dödlighet samt att dödligheten kan variera beroende på den försäkrades inkomstnivå, det vill säga effekten av att låginkomsttagare inom respektive kön i genomsnitt har en kortare livslängd än höginkomsttagare.

Arvsvinstfaktorer för premiepension

I premiepensionssystemet beräknas arvsvinster som en procentsats på det premiepensionskapital de kvarlevande har. Procentsatsen motsvarar den ettåriga dödsrisken, det vill säga sannolikheten att avlida inom ett år. Arvsvinsterna delas ut en gång om året både för förvärvsaktiva och för pensionärer. I delningstalet ingår precis som i inkomstpensionen framtida förväntade arvsvinster. Om den försäkrade väljer efterlevandeskydd blir arvsvinsten betydligt lägre eftersom den då baseras på sannolikheten att den sist kvarlevande av först- och medförsäkrad avlider inom ett år.

Dödsrisken år t beräknas med hjälp av Makehams formel (se avsnitt [Delningstal för premiepensionen](#)). Värdena på a , b och c i formeln bestäms av kapitalet från pensionssparare som avlidit år $t - 1$ i förhållande till kvarlevande pensionssparares kapital samma år, räknat per åldersklass. Pensionskapitalet som används för att bestämma arvsvinsten år t motsvarar snittbehållningen på premiepensionskontot den sista i varje månad år $t - 1$. Arvsvinstbeloppen justeras med en faktor (som är nära 1) för att det totala

belopp som fördelas år t så exakt som möjligt ska motsvara kapitalet från pensionssparare som avlidit år $t - 1$.

Arvsvinsterna för premiepensionens fondförsäkring påverkar inte pensionsskulden över tiden eftersom dödsfallskapital balanseras av tilldelad arvsvinst.

Tabell A.1 Värden vid bestämning av arvsvinst för 2020, tilldelad under år 2021

	a	b	c	faktor
Fondförsäkring	0,00018	0,0000045	0,1119	1,0044
Traditionell försäkring	0,00370	0,0000003	0,1464	1,0015

Förvaltningskostnadsfaktor för inkomstpension

Kostnaden för förvaltningen av inkomstpensionssystemet minskar de förvärvsaktivas pensionsbehållningar. Avdraget görs genom att pensionsbehållningarna multipliceras med en förvaltningskostnadsfaktor vid en årlig omräkning.

$$(A.6.1) \quad FF_t = 1 - \left(\frac{B_t \cdot A_t + J_{t-1}}{PB_{t-1}} \right)$$

FF_t förvaltningskostnadsfaktor år t

B_t budgeterade administrationskostnader år t

A_t andel som belastar pensionsbehållningarna år t

J_t justeringsbelopp, uppgår till skillnaden mellan det belopp som skulle ha dragits av från pensionsbehållningarna år t , baserat på kostnadsutfall år t och justeringsbeloppet år $t - 1$ samt det faktiska avdrag som gjordes från pensionsbehållningarna år t

PB_t summan av pensionsbehållningar år t

Förvaltningskostnadsfaktorn beräknas utifrån en viss andel, A , av de budgeterade kostnaderna för år t . Fram till år 2021 är andelen som belastar pensionsbehållningarna mindre än 100 procent (se [not 11 i kapitel 8](#)). Därtill sker en justering avseende administrationskostnaden år $t - 1$.

Justeringsbeloppet uppgår till skillnaden mellan det belopp som skulle ha dragits av från pensionsbehållningarna, baserat på kostnadsutfall och justeringsbeloppet året före samt det faktiska avdrag som gjordes från pensionsbehållningarna samma år.

Förvaltningskostnadsfaktorn påverkar inkomstpensionsskulden till aktiva genom avdraget från pensionsbehållningarna (se [not 14, tabell 8.21 A i kapitel 8](#)). Skillnaden mellan de totala administrationskostnaderna (se [not 4 i kapitel 8](#)) och avdraget på pensionsbehållningarna innebär en påfrestning på balanstalet.

Administrationsavgift för premiepension

I premiepensionen dras en avgift från pensionsspararnas premiepensionskonton en gång per år. Avgiften ska täcka premiepensionens totala driftskostnader inklusive räntor och andra finansiella kostnader.

Förvaltningskostnaden påverkar kapitalet i premiepensionssystemet och samtidigt, genom avdraget på pensionsbehållningarna, även premiepensionsskulden med samma belopp (se [not 17](#) och [not 20](#) i kapitel 8) för fondförsäkring. För traditionell försäkring påverkas livförsäkringsavsättningen av antaganden om framtida förväntade driftskostnader.

Delningstal för inkomstpension

Delningstalen för inkomstpension används för omräkningen av pensionsbehållningen till årsutbetalning och är ett mått på den beräknade återstående medellivslängden vid pensioneringstillfället med beaktande av den ränta om 1,6 procent (förskottsrenta) som tillgodoräknas pensionen i förväg.

$$(A.8.1) \quad D_i = \frac{1}{12L_i} \sum_{k=i}^r \sum_{X=0}^{11} \left(L_k + (L_{k+1} - L_k) \frac{X}{12} \right) (1,016)^{-(k-i)} (1,016)^{\frac{-X}{12}}, \quad i = 62, 63, \dots, r$$

D_i	delningstal för åldersgrupp i
$k - i$	antal år som pensionär ($k = i, [i + 1, [i + 2, \text{etc.})$)
X	månader (0, 1, ..., 11)
L_i	antal kvarlevande personer i åldersgrupp i av 100 000 födda enligt SCB:s livslängdsstatistik. Statistiken avser den fyraårsperiod som närmast föregick det år den försäkrade uppnådde 62 års ålder vid pensionsuttag före 65-årsåret respektive 64 års ålder vid senare pensionsuttag

För personer som tagit ut sin ålderspension före året de fyller 65 år sker en omräkning av utbetalt belopp vid årsskiftet det år de fyller 65 med anledning av omräknade delningstal. Omräkningen sker på grund av byte av statistikunderlag till den senaste livslängdsstatistik som är tillgänglig vid individens 65:e år. Den kontinuerliga ökningen av medellivslängden leder till att de omräknade delningstalen hittills blivit högre än de tidigare, vilket i sin tur innebär en sänkning av framtida månadsbelopp. Det resulterar i en marginell sänkning av inkomstpensionsskulden till pensionärer och är en delmängd av posten Ändring av utbetalade belopp i [not 14, tabell 8.21 C i kapitel 8](#).

Efter 65 års ålder sker inte någon ytterligare omräkning av delningstalen. Den ökning av systemets pensionsskuld som de fasta delningstalen ger upphov till när medellivslängden ökar innebär en påfrestning på balanstalet.

Ett uttag av ålderspension innebär en överföring av pensionsskulden från aktiva till pensionerade. Själva omräkningen av pensionsbehållningen till

årsutbetalning resulterar i en marginell förändring av pensionsskulden. Förändringen uppstår på grund av skillnaden mellan delningstalen och vad vi här kallar de ekonomiska delningstalen. För beskrivning av ekonomiska delningstal, se [bilaga B Matematisk beskrivning av balanstalet, Pensionsskulden](#). De ekonomiska delningstalen används för att beräkna pensionsskulden till pensionerade.

Delningstal fastställs för varje ålder utan övre åldersgräns.

Tabell A.2 Fastställda delningstal för inkomstpension^a

	61 år	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	68 år	69 år	70 år
1938	17,87	17,29	16,71	16,13	15,56	14,99	14,42	13,84	13,27	12,71
1939	17,94	17,36	16,78	16,19	15,62	15,04	14,47	13,89	13,32	12,76
1940	18,02	17,44	16,86	16,27	15,69	15,11	14,54	13,96	13,39	12,82
1941	18,14	17,56	16,98	16,39	15,81	15,23	14,65	14,08	13,50	12,94
1942	18,23	17,65	17,06	16,48	15,89	15,31	14,74	14,16	13,59	13,02
1943	18,33	17,75	17,16	16,58	15,99	15,41	14,84	14,26	13,68	13,11
1944	18,44	17,86	17,28	16,70	16,11	15,54	14,96	14,38	13,80	13,23
1945	18,55	17,96	17,38	16,80	16,22	15,64	15,07	14,48	13,91	13,33
1946	18,64	18,05	17,47	16,89	16,31	15,73	15,16	14,57	13,99	13,41
1947	18,73	18,15	17,56	16,98	16,40	15,83	15,24	14,66	14,07	13,49
1948	18,83	18,24	17,66	17,07	16,49	15,91	15,33	14,74	14,16	13,58
1949	18,89	18,31	17,72	17,13	16,55	15,97	15,38	14,79	14,21	13,63
1950	18,98	18,39	17,80	17,21	16,63	16,05	15,46	14,87	14,28	13,70
1951	19,06	18,48	17,89	17,30	16,71	16,13	15,54	14,95	14,37	13,78
1952	19,14	18,55	17,96	17,37	16,78	16,20	15,61	15,02	14,43	13,85
1953	19,20	18,62	18,03	17,44	16,85	16,26	15,68	15,09	14,50	13,91
1954	19,28	18,69	18,11	17,52	16,93	16,34	15,76	15,17	14,58	13,99
1955	19,34	18,75	18,16	17,58	16,99	16,40	15,81	15,22	14,63	14,04
1956	19,42	18,84	18,25	17,66	17,07	16,48	15,89	15,30	14,71	14,12
1957	19,43	18,84	18,25	17,66	17,07	16,48	15,89	15,30	14,70	14,11

a. Delningstal fastställs årligen för alla åldrar, men i tabellen redovisas endast upp till 70 år.

Delningstal för premiepension

För att beräkna den årliga premiepensionen divideras värdet på premiepensionskontot med ett delningstal för premiepension. Till skillnad från inkomstpensionen bygger premiepensionens delningstal på prognostiserade framtida livslängder. Delningstal fastställs för varje ålder utan övre åldersgräns.

$$(A.9.1) \quad D_x = \int_0^{\infty} e^{-\delta t} \frac{l(x+t)}{l(x)} dt$$

$$(A.9.2) \quad \delta = \ln(1+r) - \epsilon$$

$$(A.9.3) \quad l(x) = e^{-\int_0^x (1-s)\mu(t)dt}$$

$$(A.9.4) \quad \mu(x) = \begin{cases} a + be^{cx} & \text{då } x \leq w \\ \mu(w) + (x-w) \cdot k & \text{då } x > w \end{cases}$$

D_x	delningstal
x	exakt ålder vid beräkningstidpunkten
r	räntefot
ϵ	ränteintensiteten för driftskostnaderna
s	dödlighetsbelastning
w	åldersgräns då dödlighetsintensiteten går över från makeham till en linjär kurva
k	linjär del av dödlighetsintensitet som tar vid efter åldern w

Delningstalen beräknas i kontinuerlig tid och med exakt ålder vid beräkningen men överensstämmer i princip med formeln för delningstalet för inkomstpensionen.² Överlevnadsfunktionen, $l(x)$, kan sägas motsvara de tal L som används vid beräkning av inkomstpensionen.

Dödlighetsfunktionen, $\mu(x)$, är den så kallade Makehams formel som används för att beräkna den ettåriga dödsrisken. Värdena på a , b , c , w och k är resultatet av den senaste dödlighetsundersökningen som gjordes under 2021. Undersökningen baseras på Pensionsmyndighetens erfarenhet i kombination med SCB:s senaste prognos för förändringen av livslängden 2021-2100.

Så kallad kohortdödlighet används, vilket innebär att olika parametrar används för personer födda på 1930, 1940, 1950, 1960 och 1970-talet. För $x > 97$ ansluter $\mu(x)$ till en rät linje med lutning 0,04.

Tabell A.3 Aktuella värden för belopp att utbetala i fond och trad

Kohort	a	b	c	s
1930-tal	0,02006	0,00000029	0,1435	0,1
1940-tal	0,00219	0,00000082	0,1327	0,1
1950-tal	0,00476	0,00000022	0,1457	0,1
1960-tal	0,00436	0,00000009	0,1551	0,1
1970-tal	0,00397	0,00000003	0,1643	0,1

Vid beräkning av belopp att utbetala kallas ränteantagandet för förskottsrenta, ränteintensiteten δ baseras på räntefoten 1,75 procent för såväl fondförsäkring som för traditionell försäkring, minskad med ränteintensiteten för driftkostnader på 0,1 procent vilket motsvarar $\delta = 0,016349$.

Vid beräkning av delningstal för att ta fram det garanterade beloppet i den traditionella försäkringen används SCB:s alternativ med låg dödlighet sänkt med ytterligare 10 procent, en räntefot som är -1,0 procent och en ränteintensitet för driftkostnader på 0,1 procent.

För traditionell försäkring består den försäkringstekniska avsättningen, FTA ("pensionsskulden"), av livförsäkringsavsättningen, oreglerade skador och övriga försäkringstekniska avsättningar. Livförsäkringsavsättningen bestäms för varje försäkring som kapitalvärdet av återstående garanterade utbetalningar. Värdet beräknas med antaganden om diskonteringsränta, dödlighet och driftkostnader. Diskonteringsräntan ges av en räntekurva som är medelvärdet av räntekurvan för statsobligationer och bostadsobligationer. Dödlighetsantagandet är olika för män och kvinnor men i övrigt framtaget som för belopp att utbetala. Driftkostnaderna antas vara 0,07 procent av kapitalet.

Oreglerade skador är de pensionsutbetalningar som ej kunnat verkställas. Övriga försäkringstekniska avsättningar utgörs av minskningsmedel från överföring av pensionsrätt mellan makar som ännu inte fördelats. Dessa två poster är väldigt små jämfört med livförsäkringsavsättningen.

Tabell A.4 Delningstal för årligt belopp, fondförsäkring och traditionell försäkring

	62	63	64	65	66
Utan efterlevandeskydd	20,32	19,77	19,21	18,65	18,08
Med efterlevandeskydd					
Medförsäkrad 55 år	26,53	26,38	26,24	26,11	25,99
Medförsäkrad 60 år	24,76	24,54	24,33	24,14	23,96
Medförsäkrad 65 år	23,04	22,71	22,39	22,09	21,80
Medförsäkrad 70 år	22,00	21,59	21,19	20,80	20,42
	67	68	69	70	71
Utan efterlevandeskydd	17,50	16,92	16,34	15,75	15,16
Med efterlevandeskydd					
Medförsäkrad 55 år	25,88	25,77	25,68	25,59	25,50
Medförsäkrad 60 år	23,79	23,63	23,49	23,36	23,23
Medförsäkrad 65 år	21,52	21,27	21,03	20,80	20,59
Medförsäkrad 70 år	20,05	19,70	19,36	19,04	18,74

Tabell A.5 Delningstal för garanterat årligt belopp (traditionell försäkring)

	62	63	64	65	66
Utan efterlevandeskydd	31,70	30,63	29,57	28,51	27,47
Med efterlevandeskydd					
Medförsäkrad 55 år	47,25	46,90	46,59	46,29	46,02
Medförsäkrad 60 år	42,54	42,07	41,63	41,22	40,85
Medförsäkrad 65 år	37,52	36,79	36,10	35,45	34,84
Medförsäkrad 70 år	35,29	34,42	33,58	32,78	32,01
	67	68	69	70	71
Utan efterlevandeskydd	26,43	25,40	24,38	23,37	22,37
Med efterlevandeskydd					
Medförsäkrad 55 år	45,77	45,54	45,32	45,12	44,94
Medförsäkrad 60 år	40,51	40,20	39,91	39,65	39,41
Medförsäkrad 65 år	34,27	33,73	33,24	32,78	32,36
Medförsäkrad 70 år	31,27	30,58	29,92	29,30	28,73

Värdeförändring, premiepension

I [kapitel 6 Pensionssystemets värdeförändringar](#) används två olika mått för att beräkna värdeförändring inom premiepensionssystemet. Dessa mått är tidsviktad avkastning och kapitalviktad avkastning. Nedan beskrivs dessa mått kortfattat.

Kapitalviktad avkastning

Den kapitalviktade avkastningen tar hänsyn till kapitalflödet på kontot genom att väga samman avkastningen med det kapital som finns på kontot under motsvarande period. Det innebär att avkastningen under perioder där det förvaldade kapitalet varit stort väger tyngre i beräkningen än avkastningen under perioder då kapitalet varit litet. De kassaflöden som i huvudsak ingår i beräkningen är inbetalade pensionsrätter och

pensionsutbetalningar. Räntan på de preliminära pensionsrätterna, avkastningen på fonderna i portföljen, administrationsavgiften till Pensionsmyndigheten, förvaltningsavgiften till fondbolagen, rabatten på förvaltningsavgiften och arvsvinster räknas inte som kassaflöden utan påverkar direkt avkastningen.

När den kapitalviktade avkastningen beräknas söks den så kallade internräntan. Internräntan är den diskonteringsränta som resulterar i att nuvärdet av alla kassaflöden, inklusive portföljens utgående värde med omvänt tecken, blir lika med noll.

Kapitalviktad avkastning (kallas även internränta eller IRR Internal Rate of Return) beräknas genom att lösa ekvationen

$$(A.10.1) \quad \sum_{t=0}^T \frac{C_t}{(1+r)^{\frac{t}{365}}} = 0$$

r internräntan under perioden uttryckt i årstakt

t antalet dagar sedan starttidpunkten

T sluttidpunkten

C_t transaktion (kassaflöde) vid tidpunkten t

C_T slutvärdet, det vill säga kontovärdet per dagen värderingen görs

Ekvationen kräver att slutvärdet är negativt så ett värde av X kr ger en transaktion på $-X$ kr. C_T är alltså alltid ≤ 0 .

För att beräkna internräntan krävs alltså kännedom om utgående portföljvärde (marknadsvärde), alla kassaflöden till och från portföljen, samt tidpunkten för dessa kassaflöden. Internräntan kan sägas ta fram den "bankkontoränta" som, givet insättningar och uttag, resulterat i aktuellt slutvärde.

Ovanstående formel för internräntan är den som normalt används i finansiella sammanhang. Den kan även skrivas på följande sätt, som stämmer med hur förräntningen på ett bankkonto sker i verkligheten:

$$(A.10.2) \quad \sum_{t=0}^{T-1} C_t \cdot (1+r)^{\frac{T-t}{365}} = C_T$$

Här förräntas varje insättning C_t från insättningstidpunkten t till slutdatum T . C_T är större än eller lika med noll och är behållningen vid beräkningstillfället.

Tidsviktad avkastning

Tidsviktad avkastning rensar bort effekterna av in- och utflöden av kapital, det vill säga om det har kommit in nya pensionsrätter eller om det har betalats ut pensioner så inverkar det inte på den framräknade avkastningen. Den tidsviktade avkastningen mäter alltså avkastningen för en insatt krona under en viss tidsperiod. När tidsviktad avkastning beräknas för en period vägs avkastningen för delperioderna samman med lika vikter. En delperiod

utgörs av tiden mellan två kassaflöden. Ekvationen nedan beskriver den tidsvägda avkastningen.

$$(A.10.3) \quad R_t = \left(\prod_{t=0}^T \frac{MV_{t+1}}{MV_t + C_t} \right) - 1$$

R_t	avkastningen under perioden
t	antalet dagar sedan starttidpunkten
T	sluttidpunkten
MV_t	marknadsvärdet vid tidpunkten t
C_t	transaktion (kassaflöde) vid tidpunkten t

Tidsviktad avkastning kan användas för rättvisande jämförelser av avkastningen mellan fonder där fondförvaltare inte kan avsätta mer kapital vid goda avkastningsförhållanden eller omvänt. Måttet kan även användas för att jämföra med relevanta marknadsindex eller med andra förvaltares avkastning. I premiepensionssystemet kan inte pensionsspararen fritt bestämma in- eller utflödet av kapital till premiepensionskontot. Däremot avgör spararen om och när de placerade pensionsmedlen ska föras över till en annan fond. Fondbolagen har inget inflytande över kapitalflödet i fonden.

Tabell A.6 Värdeutvecklingsmått för systemet

Hur går det för fonderna?

– Tidsviktad avkastning (premiepensionsindex)

Hur går det för spararna?

– Kapitalviktad avkastning

Tabell A.7 Värdeutvecklingsmått för spararna

Hur går det för *mina* fonder?

– Tidsviktad avkastning per fond

– Tidsviktad avkastning för fondportföljen

Hur går det för *mitt* konto/*min* pension?

– Kapitalviktad avkastning

Fotnoter

1. För balansindex 2016 och tidigare användes balanstalet (SFS:2015:676).
2. Formeln avser utan efterlevandeskydd.

B. Bilaga Matematisk beskrivning av balanstalet

Utdrag ur förordningen (2002:780) om beräkning av balanstal¹

Enligt 58 kap. 14 § socialförsäkringsbalken (2010:110) ska balanstal årligen beräknas. Pensionsmyndigheten ska enligt förordning (2002:780) beräkna balanstalet som regeringen sedan fastställer. Senaste ändring av förordningen är 2021:734. Balanstalet beräknas enligt följande:

Balanstalet, BT

$$(B.1.1) \quad BT_t = \frac{AT_{t-2} + BF_{t-2}}{S_{t-2}}$$

$$(B.1.2) \quad AT_t = A_t \cdot OT_{t-1}$$

t	kalenderår om variabeln avser flöden, utgången av kalenderåret om variabeln avser stockar
AT_t	avgiftstillgång, år t
BF_t	buffertfond, det samlade marknadsvärdet av tillgångarna hos Första–Fjärde och Sjätte AP-fonden år t . Med marknadsvärde avses det värde som, enligt 6 kap. 3 § lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder och 4 kap. 2 § lagen (2000:193) om Sjätte AP-fonden, ska upptas i fondernas årsredovisningar
S_t	pensionsskulden, år t
A_t	avgiftsinkomst till fördelningssystemet, år t
OT_t	omsättningstid, år t

Dämpade balanstalet, BT^*

Det dämpade balanstalet för ett år utgörs av summan av talet 1 och det tal som motsvarar en tredjedel av differensen mellan balanstalet som har fastställts för samma år och talet 1. Det dämpade balanstalet ska avrundas till fyra decimaler.

$$(B.2.1) \quad BT^* = \frac{BT-1}{3} + 1$$

Omsättningstiden, OT

$$(B.3.1) \quad OT_t = U\dot{A}_t - I\dot{A}_t$$

Intjänandeåldern, $I\ddot{A}$

$$(B.4.1) \quad I\ddot{A}_t = \frac{\sum_{i=16}^{R_{intj,t}} \overline{PR}_{i,t} \cdot L_{i,t} \cdot (i + 0.5)}{\sum_{i=16}^{R_{intj,t}} \overline{PR}_{i,t} \cdot L_{i,t}}$$

$$(B.4.2) \quad \overline{PR}_{i,t} = \frac{\frac{PR_{i,t}}{N_{i,t}} + \frac{PR_{i+1,t}}{N_{i+1,t}}}{2}, \quad i = 16, 17, \dots, R_{intj,t} - 1$$

$$(B.4.3) \quad \overline{PR}_{R_{intj,t}} = \frac{PR_{R_{intj,t}}}{N_{R_{intj,t}}}$$

$$(B.4.4) \quad L_{i,t} = L_{i-1,t} \cdot h_{i,t}, \quad i = 17, 18, \dots, R_{intj,t} \text{ där } L_{16,t} = 1$$

$$(B.4.5) \quad h_{i,t} = \frac{N_{i,t}}{N_{i-1,t-1}}, \quad i = 17, 18, \dots, R_{intj,t}$$

i ålder vid utgången av ett kalenderår

$R_{intj,t}$ den äldsta åldersgrupp som har tjänat in pensionsrätt för inkomstpension år t

$PR_{i,t}$ summan av 16 procent av pensionsgrundande inkomster beräknade enligt 59 kap. socialförsäkringsbalken och 16 procent av pensionsgrundande belopp beräknade enligt 60 kap. samma balk intjänandeår t för åldersgruppen i

$N_{i,t}$ antalet individer i åldersgruppen i som någon gång fram till och med intjänandeår t tillgodoräknats pensionsgrundande inkomst eller pensionsgrundande belopp och som inte har registrerats som avlidna

$L_{i,t}$ andelen personer i åldersgrupp i år t

$h_{i,t}$ utveckling av andel personer i åldersgrupp i år t

Andelen av pensionsskulden som avser pensionerade R_i^*

Variabeln R_i^* anger hur stor andel av pensionsskulden i åldersgruppen i som avser pensionerade och ingår i beräkningen för utbetalningsåldern $U\ddot{A}$.

$$(B.5.1) \quad R_i^* = \frac{SP_{i,t}}{SP_{i,t} + PB_{i,t}^*}$$

$SP_{i,t}$ pensionsskuld år t för åldersgrupp i till pensionerade i fördelningssystemet avseende pensioner som utbetalas

$PB_{i,t}^*$ summan av pensionsbehållningar utan hänsyn till förändringen i inkomstindex mellan år t och $t + 1$

Utbetalningsåldern, $U\check{A}$

$$(B.6.1) \quad U\check{A}_t = \frac{\sum_{i=lp\check{a}}^{R_{utb,t}} 1,016^{-(i-lp\check{a}+0.5)} \cdot L_{i,t}^* \cdot (i+0.5) \cdot R_i^*}{\sum_{i=lp\check{a}}^{R_{utb,t}} 1,016^{-(i-lp\check{a}+0.5)} \cdot L_{i,t}^* \cdot R_i^*}$$

$$(B.6.2) \quad L_{i,t}^* = \begin{cases} 1 & \text{där } i = lp\check{a} - 1 \\ L_{i-1,t}^* \cdot he_{i,t} & \text{där } i > lp\check{a} - 1 \text{ och } i \leq R_{utb,t} \\ 0 & \text{där } i > R_{utb,t} \end{cases}$$

$$(B.6.3) \quad he_{i,t} = \frac{U_{i,t}}{U_{i,t} + Ud_{i,t} + 2 \cdot Ud_{i,t}^*}, \quad i = lp\check{a}, lp\check{a} + 1, \dots, R_{utb,t}$$

$R_{utb,t}$ den äldsta åldersgrupp som uppburit pension år t

$lp\check{a}$ Den lägsta ålder vid utgången av år t för de personer som fått pensionsutbetalningar år t

$L_{i,t}^*$ andel kvarstående utbetalningar till åldersgrupp i år t

R_i^* andelen av pensionsskulden i åldersgrupp i som avser pensionerade

$he_{i,t}$ pensionsutbetalningarnas utveckling på grund av dödsfall år t , åldersgrupp i

$U_{i,t}$ summan av pensionsutbetalningar i december år t till åldersgruppen i

$Ud_{i,t}$ summan av sista månatliga pensionsbelopp till personer i åldersgruppen i som fick sin pension beviljad under år $t - 1$, men som inte fick pension utbetald i december år t ²

$Ud_{i,t}^*$ summan av sista månatliga pensionsbelopp till personer i åldersgruppen i som fick sin pension beviljad under år t men som inte fick pension utbetald i december år t ³

Pensionsskulden, S

$$(B.7.1) \quad S_t = SA_t + SP_t$$

$$(B.7.2) \quad SA_t = PB_t^* + IPR_t + TP_t$$

$$(B.7.3) \quad PB_t^* = \frac{PB_t}{\frac{I_{t+1}}{I_t}}$$

$$(B.7.4) \quad SP_t = SF_t \cdot \sum_{i=lp\ddot{a}}^{R_{utb,t}} U_{i,t} \cdot 12 \cdot \left(\frac{De_{i,t} + De_{i,t-1} + De_{i,t-2}}{3} \right)$$

$$(B.7.5) \quad SF_t = \begin{cases} \frac{I_{t+1}}{I_t} \cdot \left(\frac{I_{t+1}}{I_t} \right)^{-1} & \text{när balansindex varken fastställt} \\ & \text{för år } t \text{ eller år } t + 1 \\ \frac{BI_{t+1}}{I_t} \cdot \left(\frac{I_{t+1}}{I_t} \right)^{-1} & \text{när balansindex fastställt} \\ & \text{för år } t + 1 \text{ men inte för år } t \\ \frac{BI_{t+1}}{BI_t} \cdot \left(\frac{I_{t+1}}{I_t} \right)^{-1} & \text{när balansindex fastställt} \\ & \text{för såväl år } t \text{ som för år } t + 1 \\ \frac{I_{t+1}}{BI_t} \cdot \left(\frac{I_{t+1}}{I_t} \right)^{-1} & \text{när balansindex fastställt} \\ & \text{för år } t \text{ men inte för år } t + 1 \end{cases}$$

$$(B.7.6) \quad De_{i,t} = \begin{cases} \frac{\sum_{j=i}^{R_{utb,t}} \frac{1}{2} \cdot (L_{j,t}^* + L_{j+1,t}^*) \cdot 1,016^{i-j-1}}{L_{i,t}^*} & \text{där } i \leq R_{utb,t} \\ 0 & \text{där } i > R_{utb,t} \end{cases}$$

SA_t pensionsskuld år t avseende pensionsåtagande som inte börjat utbetalas (pensionsskulden till förvärvsaktiva)

SP_t pensionsskuld år t till pensionerade i fördelningssystemet avseende pensioner som utbetalas

PB_t summan av pensionsbehållningar år t enligt 62 kap. 2, 5 och 7 §§ socialförsäkringsbalken

PB_t^* summan av pensionsbehållningar utan hänsyn till förändringen i inkomstindex mellan år t och $t + 1$

IPR_t skattat värde av pensionsrätter intjänade år t för inkomstpension enligt 61 kap. 5–10 §§ socialförsäkringsbalken, beräknat med hänsyn till 62 kap. 5 § andra stycket samma balk

TP_t skattat värde för tilläggspension år t till personer som inte börjat att lyfta sin tilläggspension

SF_t skuldfaktor som gör att pensionsskulden till pensionerade, SP , påverkas av eventuell balanseringseffekt på samma sätt som pensionsskulden till "förvärvsaktiva", SA

I_t inkomstindex år t enligt 58 kap. 11 § socialförsäkringsbalken

BI_t balansindex år t enligt 58 kap. 23 och 24 §§ socialförsäkringsbalken

$De_{i,t}$ ekonomiskt delningstal för åldersgrupp i år t

Fotnoter

1. Vissa redigeringar har gjorts för att förenkla framställningen.
2. Från och med år 2016 ingår enbart utbetalningar som upphört på grund av dödsfall. Tidigare år ingick även utbetalningar som upphört till följd av återtag av pension. Risktiden har ändrats till ett helt år, tidigare ingick endast utbetalningar till individer som haft åtminstone en utbetalning år t (i praktiken krävdes tidigare utbetalning i december år $t - 1$ och januari år t för ingå i variabeln).
3. Från och med år 2016 ingår enbart utbetalningar som upphört på grund av dödsfall. Tidigare år ingick även utbetalningar som upphört till följd av återtag av pension.

C. Bilaga Ordlista

administrationsavgift¹

avgift för att täcka kostnader för förvaltning och drift (se [bilaga A](#)).

allmän pension

pension enligt lag. Den allmänna pensionen regleras i socialförsäkringsbalken och består huvudsakligen av inkomstpension, tilläggspension, premiepension och garantipension.

allmän pensionsavgift

pensionsavgift som den enskilde betalar själv via inkomstskatten. Den motsvarar 7 procent av inkomsten upp till avgiftstaket.

AP-fonderna

juridiskt och administrativt består fördelningssystemets buffertfond av fem olika fonder: Första, Andra, Tredje, Fjärde och Sjätte Allmänna Pensionsfonden. Pensionsavgifterna tillfaller Första–Fjärde AP-fonderna i lika delar och de betalar pensionsutgifter i lika delar. Den Sjätte AP-fonden tilldelas inte några avgiftsinkomster och betalar inte pensioner. Ur fördelningssystemets perspektiv kan, i vissa avseenden, de fem buffertfonderna betraktas som en enda.

arvsvinst²

pensionsbehållning eller försäkringskapital från en avliden försäkrad som tillfaller överlevande i försäkringskollektivet. Inom den allmänna pensionen avses inkomstpensionsbehållningen och premiepensionskapitalet som ärvs av övriga sparare (se [bilaga A](#)).

ATP

se tilläggspension.

avgiftsbestämt pensionssystem

pensionssystem där pensionsrätten i kronor tillgodoräknas med samma belopp som den pensionsavgift som betalats av eller för individen. I ett avgiftsbestämt pensionssystem bärs den finansiella risken, som kommer av att avkastningen på systemets tillgångar respektive dödligheten varierar över tiden, av den försäkrade. Detta innebär att pensionens värde inte är garanterad utan kan variera.

avgiftsinkomst

summan av de pensionsavgifter som betalas till fördelningssystemet under ett år.

avgiftstak

högsta inkomst som utgör underlag för allmän pensionsavgift och statlig ålderspensionsavgift. Det motsvarar 8,07 inkomstbasbelopp.

avgiftstillgång

värdet av avgiftsflödet till inkomstpensionen. Beräknas genom att multiplicera avgiftsinkomsten med omsättningstiden.

avgiftsunderlag

de inkomster och belopp som pensionsavgift ska betalas för. Huvudsakligen förvärvsinkomster, men också ersättningar från socialförsäkringen som exempelvis sjukpenning och arbetslöshetsersättning samt pensionsgrundande belopp.

avkastning

inkomst som är resultatet av en investering. För aktier kan avkastningen bestå av utdelning och kursförändring. Här används begreppet för den

direktavkastning och värdeförändring som buffertfonden samt premiepensionsfonderna erhåller.

balansering

metod för att återställa den finansiella balansen i systemet för inkomst- och tilläggspension inom den allmänna pensionen. Balanseringen aktiveras om balanstalet faller under 1,0000, det vill säga när systemets pensionsskuld är större än systemets tillgångar och avslutas när balansindex når samma nivå som inkomstindex.

balansindex³

ersätter inkomstindex under en balanseringsperiod. När balanseringen är aktiv indexeras pensionsbehållningar och pensioner med förändringen i balansindex i stället för inkomstindex (se [bilaga A](#)).

balanstal

tal som uttrycker förhållandet mellan tillgångar och pensionsskuld i systemet för inkomstpension och tilläggspension (se [bilaga B](#)).

buffertfond

hanterar periodiska skillnader mellan pensionsavgifter och pensionsutgifter i ett fördelningssystem. En buffertfonds främsta syfte är att stabilisera pensionsutbetalningarna och/eller pensionsavgiften i förhållande till ekonomiska och demografiska variationer. Buffertfonden i den allmänna pensionen består av fem olika fonder: Första—Fjärde och Sjätte AP-fonderna.

delningstal⁴

tal som används för att beräkna pensionsbelopp i en premiebestämd pensionsförsäkring. Delningstalet speglar den beräknade återstående livslängden vid pensioneringstillfället med beaktande av den ränta som tillgodoräknas pensionen (se [bilaga A](#)). Ekonomiska delningstal används vid beräkning av pensionsskulden (se [bilaga B](#)).

dämpat balanstal

det dämpade balanstalet för ett år utgörs av summan av talet 1 och det tal som motsvarar en tredjedel av differensen mellan balanstalet som har fastställts för samma år och talet 1. Det dämpade balanstalet ska avrundas till fyra decimaler.

fond

juridisk enhet som förvaltas av ett fondbolag. Fondbolaget investerar i värdepapper som en investerare kan köpa andelar i.

fonderat system

pensionssystem där inbetalda pensionsavgifter eller premier fonderas och sparas separat för varje enskild person eller ett kollektiv. Premiepensionssystemet är ett exempel på ett fonderat system.

fondförsäkring

försäkring där kapitalet är placerat i fonder som är valbara hos försäkringsföretaget. Den försäkrade bestämmer själv inriktningen på sitt sparande genom val av fonder och står själv för risken för kapitalets utveckling.

fondstyrka

buffertfondens storlek i kronor vid utgången av ett år dividerad med samma års pensionsutbetalningar. Ett mått på buffertfondens storlek i förhållande till betalningsströmmen.

fondtillgång

värdet av tillgångarna vid utgången av fastställelseåret.

följsamhetsindexering

årlig omräkning av inkomstpension och tilläggspension utifrån förändring i inkomstindex. Förändringen i index reduceras med den ränta om 1,6 procent som tillgodosräknats i delningstalet. Observera att det inte finns något följsamhetsindex, utan endast följsamhetsindexering. Om inkomstindex för år t betecknas med I_t beräknas följsamhetsindexeringen enligt:

Följsamhetsindexering (vid årsskiftet $(t - 1) \rightarrow t$) = $\frac{I_t/I_{t-1}}{1,016}$.

Under en balanseringsperiod ersätts inkomstindex av balansindex.

fördelningssystem

pensionssystem där inbetalda pensionsavgifter eller premier under ett visst år används för att finansiera samma års utbetalningar. I ett fördelningssystem med buffertfond används eventuella överskott till att finansiera andra års underskott.

förmånsbestämt pensionssystem

pensionssystem där pensionen i förväg är bestämd till ett visst belopp eller en viss andel av till exempel slutlön eller genomsnittslön under ett visst antal år. I ett förmånsbestämt pensionssystem bärs den finansiella risken, som kommer av att avkastningen på systemets tillgångar respektive dödligheten varierar över tiden, av försäkringsgivaren. I ett nationellt pensionssystem är försäkringsgivaren lika med skattebetalarna, vilket innebär att avgiften/skatten till systemet kan komma att variera.

förräntning

här används ordet synonymt med indexering.

försäkringstekniska avsättningar

medel som ska garantera försäkringsgivarens åtaganden i traditionell försäkring.

garantipension

del av den allmänna pensionen som betalas ut till den som har låg eller ingen inkomstpension och eller tilläggspension.

garantiregel/garantitillägg

belopp som används för att höja tilläggspensionen för dem som är födda 1938–1953, så att de inte får lägre pension än vad de har tjänat in i ATP-systemet till och med 1994.

indexering⁵

omräkningen av pensionsbehållningar med förändringen i inkomstindex, eller balansindex, respektive omräkningen av pensioner genom följsamhetsindexering.

inkomstbasbelopp⁶

basbelopp som räknas om varje år med förändringen i inkomstindex. Inkomstbasbeloppet används främst för att beräkna avgifts- och intjänandetaket.

inkomstgrundad ålderspension

inkomst- och tilläggspension samt premiepension.

inkomstindex⁷

tal som mäter genomsnittlig inkomstutveckling i samhället för varje år. Förändringen i inkomstindex visar genomsnittsinkomstens utveckling. Med inkomst avses här pensionsgrundande inkomst utan takbegränsning, men efter avdrag för allmän pensionsavgift (se [bilaga A](#)).

inkomstpension

den del av den allmänna pensionen där avgiften, 16 procent av pensionsunderlaget, betalas till ett fördelningssystem.

inkomstpensionstillägg

ett tillägg till den allmänna pensionen som baseras på inkomstgrundad pension samt antal år med pensionsgrundande inkomst. Tillägget riktar sig till personer som har arbetat ett långt arbetsliv i Sverige med relativt låg lön.

internränta

se kapitalviktad avkastning.

intjänandetak⁸

högsta inkomst, efter avdrag för allmän pensionsavgift, som ger pensionsrätt. Det motsvarar 7,5 inkomstbasbelopp.

intjänandeålder

anger den genomsnittliga förväntade kapitalviktade åldern för intjänad pensionsrätt.

kapitalviktad avkastning

kapitalviktad avkastning går också under namnet internränta. Inom premiepensionen används måttet för att utvärdera enskilda konton, men även för systemet i sin helhet. Hänsyn tas till tidpunkten och storleken på alla inbetalda pensionsrätter och utbetalda pensioner samt till behållningen i slutet av perioden. Den kapitalviktade avkastningen svarar mot den genomsnittliga årsräntan under perioden och kan till exempel jämföras med en bankränta. I Pensionsmyndighetens beräkning av den kapitalviktade avkastningen för premiepensionen räknas förutom fondernas värdeförändring även arvsvinster, rabatter och förvaltningsavgifter som avkastning. För mer detaljerad information se [bilaga A](#).

omsättningstid

speglar den förväntade tiden från det att pensionsrätt tjänas in till det att den betalas ut som inkomstpension. Omsättningstiden beräknas som differensen av utbetalningsålder och intjänandeålder. Omsättningstiden används för att värdera avgiftsflödet. Den bestäms av reglerna för intjänande och utbetalning av pension och av varje åldersgrupps förvärvs- och dödlighetsmönster.

pensionsavgift

avgift till den allmänna pensionen, se allmän pensionsavgift, ålderspensionsavgift och statlig ålderspensionsavgift.

pensionsbehållning

värdet av intjänade pensionsrätter inom den allmänna pensionen vid en viss tidpunkt. Pensionsbehållning för inkomstpension utgörs, efter avdrag för administrationsavgifter, summan av pensionsrätterna för varje år, uppräknad med fördelade arvsvinster och omräknad med förändringen av inkomstindex eller balansindex.

pensionsgrundande belopp (PGB)

underlag för pensionsrätt i den allmänna pensionen som bygger på fiktiv inkomst för år med småbarn, studier, plikttjänst, sjuk- eller aktivitetsersättning.

pensionsgrundande inkomst (PGI)

inkomst som utgör underlag för beräkning av pensionsrätt inom den allmänna pensionen. I princip årsinkomsten (förvärvsinkomst, sjukpenning, föräldrapenning, arbetslöshetsersättning med mera) minskad med den allmänna pensionsavgiften. För att vara pensionsgrundande måste

årsinkomsten från och med 2003 överstiga 42,3 procent av ett prisbasbelopp.

pensionspoäng

poäng inom allmän pension för personer födda 1938–1953 som beräknas årligen utifrån den pensionsgrundande inkomsten och som används vid beräkning av tilläggspension. Poängen beräknas enligt:

$$\text{Pensionspoäng} = \frac{PGI - HPBB}{HPBB}$$

PGI: pensionsgrundande inkomst

HPBB: det förhöjda prisbasbeloppet

pensionsrätt

belopp som varje år sätts av till inkomstpension samt premiepension.

Pensionsrätten är 18,5 procent av pensionsunderlaget, lika stor som den sammanlagda pensionsavgiften som tillfaller pensionssystemet.

Pensionsrätten för inkomstpension är 16 procent och pensionsrätten för premiepension 2,5 procent av pensionsunderlaget för personer födda 1954 eller senare.

pensionsskuld

här, pensionsåtagandet vid utgången av varje år. Pensionsskulden till förvärvsaktiva avseende inkomstpension beräknas som summan av alla individers pensionsbehållningar. Pensionsskulden till pensionerade beräknas genom att multiplicera pensionsbeloppet för varje årskull med årskullens ekonomiska delningstal. Pensionsskulden för premiepension beräknas för fondförsäkring som det samlade värdet av alla fondandelar.

Pensionsskulden för traditionell försäkring beräknas som varje garanterat belopp multiplicerat med ett delningstal.

pensionsunderlag

summan av pensionsgrundande inkomst och pensionsgrundande belopp, dock högst 7,5 inkomstbasbelopp per år.

potentiell BNP

Den nivå på bruttonationalprodukt (BNP) som skulle uppstå i avsaknad av konjunkturella variationer och som på lång sikt är förenlig med en stabil inflation. Potentiell BNP kan inte observeras i data utan är ett resultat av en bedömning. Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP, det så kallade BNP-gapet, anger vilken konjunkturfas ekonomin befinner sig i. Om gapet är positivt befinner sig ekonomin i högkonjunktur och om det är negativt i lågkonjunktur.

premiepension

del av den allmänna pensionen där avgiften, som är 2,5 procent av pensionsunderlaget, placeras i fonder.

prisbasbelopp⁹

ett belopp som i den allmänna pensionen bland annat används för att beräkna garantipension. Prisbasbeloppet räknas varje år om med förändringen i konsumentprisindex (juni månad). Det finns även ett förhöjt prisbasbelopp. Det används för att beräkna pensionspoäng och följer också förändringen i konsumentprisindex.

resursutnyttjande

anger i vilken utsträckning ekonomins produktiva resurser – arbetskraft och kapital – används. Vid fullt resursutnyttjande är konjunkturen i balans.

riktålder

ålder till vilken pensionsförmåner och beräkningar knyts. Riktålder fungerar som ett riktmärke för när den allmänna pensionen tidigast bör tas ut. Tidpunkten för när rätten till grundskydden inom den allmänna pensionen kan infalla styrs också av riktåldern.

statlig ålderspensionsavgift

pensionsavgift som betalas av staten. Avgiften är 10,21 procent på pensionsgrundande socialförsäkringsersättningar, utom sjuk- och aktivitetsersättning. För sjuk- och aktivitetsersättning och så kallade pensionsgrundande belopp är avgiften 18,5 procent.

tidsviktad avkastning

tidsviktad avkastning används för att beskriva en fonds eller ett index värdeförändring. Måttet visar avkastningen på en insättning som gjorts i början av perioden. Hänsyn tas inte till om ytterligare insättningar eller uttag gjorts under perioden. För mer detaljerad information se [bilaga A](#).

tilläggspension

del av den allmänna pensionen som beräknas enligt ATP-systemet. Tilläggspensionen motsvarar tidigare ATP plus folkpension och utbetalas till personer födda före 1938. För personer födda 1938–1953 betalas ett visst antal tjugondelar av den inkomstgrundade pensionen ut i form av tilläggspension och resterande antal tjugondelar i form av inkomstpension och premiepension. Antalet tjugondelar bestäms av födelseåret. ATP-systemet var ett förmånsbestämt pensionssystem. Tilläggspensionens ATP-del motsvarar 60 procent av genomsnittet av de 15 högsta pensionspoängen och folkpensionsdelen motsvarar 96 procent av ett prisbasbelopp för ogifta och 78,5 procent för gifta pensionärer. Det krävdes 30 inkomstår för oavkortad pension.

traditionell försäkring

försäkring där försäkringsföretaget bestämmer hur försäkringskapitalet ska placeras och som ger någon form av garanti för utbetalningar och möjlighet att få del av eventuellt överskott.

utbetalningsålder

anger den genomsnittliga förväntade kapitalviktade åldern för utbetald pension.

ålderspensionsavgift

betalas av arbetsgivaren via arbetsgivaravgiften och av egenföretagare via egenavgiften. Ålderspensionsavgiften är 10,21 procent. Den tas ut på hela inkomsten, men den del av avgiften som belöper på inkomstdelar över avgiftstaket tillfaller inte pensionssystemet utan staten.

Fotnoter

1. Belopp och värden finns på pensionsmyndighetens hemsida
www.pensionsmyndigheten.se
2. Belopp och värden finns på pensionsmyndighetens hemsida
www.pensionsmyndigheten.se
3. Belopp och värden finns på pensionsmyndighetens hemsida
www.pensionsmyndigheten.se
4. Belopp och värden finns på pensionsmyndighetens hemsida
www.pensionsmyndigheten.se
5. Belopp och värden finns på pensionsmyndighetens hemsida
www.pensionsmyndigheten.se
6. Belopp och värden finns på pensionsmyndighetens hemsida
www.pensionsmyndigheten.se
7. Belopp och värden finns på pensionsmyndighetens hemsida
www.pensionsmyndigheten.se
8. Belopp och värden finns på pensionsmyndighetens hemsida
www.pensionsmyndigheten.se
9. Belopp och värden finns på pensionsmyndighetens hemsida
www.pensionsmyndigheten.se